rost

cultural, politic, religios

Cît se fură în România?

Transnistria – țara nimănui

Ofensiva ortodoxiei

Constantin Noica

și Școala de la Păltiniș

an II ● nr. 19 ● 2004 ● 20.000 lei

www.romfest.org

Coperta I: Constantin Noica pe vremea "Școlii de la Pălținiș"

sumar

numărul 19 • septembrie 2004

EDITORIAL

- ***Cît se fură în România?*** de Claudiu Târziu.....3

MARTORI AI VEACULUI

- ***Fapte, vorbe, gînduri*.....4**

LA NOI ȘI LA EI

- ***"Canaraua Fetei", biserica în care slujesc animalele*** de Dumitru Manolache.....11
- ***Ortodoxia și Bisericile ei*** de Radu Preda.....14
- ***Ofensiva Ortodoxiei în Anglia*** de Anthony Gardner.....17
- ***Cum (nu) se pot combate bolile cu transmitere sexuală*** de Maria Blaga.....19
- ***Antihristul Moon, omagiat în Congresul American*** de Pr. Gheorghe Calciu.....23
- ***În căutarea teologiei pierdute*** de Răzvan Andrei.....25

CEALALTĂ ROMÂNIE

- ***Transnistria, momeală facilă pentru un entuziasm popular*** de Adrian Marcu.....27
- ***Transnistria, o provocare gravă la adresa României*** de Viorel Patrichi.....28

HISTORIA

- ***Transnistria - țara nimănui*** de Viorel Dolha.....30

CUVÎNTUL MONAHILOR

- ***Un nedreptățit al istoriei: Mitropolitul Visarion Puiu*** de Pr. drd. Florin Țușcanu.....32
- ***Ce ne oferă Europa?*** de ÎPS Bartolomeu Anania.....36

REPERE

- ***Constantin Noica, filosof și antrenor cultural*** de Radu Bălașa.....38
- ***Gînduri despre "Școala de la Pălținiș"*** de Cristian Bădiliță.....39
- ***Povestiri din Hegel în viziunea Securității*** de George Ardeleanu.....43
- ***Noica și cumințenia pămîntului*** de Răzvan Codrescu.....46
- ***A plecat și Constantin Noica*** de ÎPS Antonie Plămădeală.....49
- ***Rugăciunea fratelui Alexandru*** de Silviu B. Moldovan.....52
- ***Exorcizarea de ispitele normei*** de Răzvan Andrei.....54

CĂRȚI DE FOLOS

- ***Publicații pentru minte și suflet*.....58**

rost
cultural, politic, religios

Fondată 2002

Revistă națională editată de Asociația ROMFEST XXI

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@romfest.org

DIRECTOR ADMINISTRATIV
Nicu BUTNARU
tel.: 0723.504.807
romfest@romfest.org

REDACȚIA
Mihail ALBIȘTEANU
Silviu ALUPEI
Cristi PANTELIMON
Mircea PLATON

COLABORATORI PERMANENȚI
Cristian BĂDILIȚĂ
Corina BISTRICEANU
Alexandru BOER
Pr. Gheorghe CALCIU
Răzvan CODRESCU
George ENACHE
Paul GHIȚIU
Dumitru MANOLACHE
Paul NISTOR
Cosmin OPREA
Viorel PATRICHI
Adrian Nicolae PETCU
Marcel PETRIȘOR
Ioan RĂDUCEA
Nicolae STROESCU-STÎNIȘOARĂ
Florea TIBERIAN
Varujan VOSGANIAN

DESIGN & GRAFICĂ
Bianca OPREA

EDIȚIE INTERNET
Dragoș DORAN

CORESPONDENȚĂ
C.P. 62, O.P. 66 – București

DIFUZARE
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacție sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.romfest.org/rost

Reproducerea unor articole apărute în revista *Rost* este permisă numai cu acordul scris al redacției. *Rost* este difuzată în țară și în comunitățile românești din Europa, SUA și Canada.

Claudiu **Târziu**

Cît se fură în România?

Că la noi se fură pe rupte e un truism, caracteristic românilor ca și lipsa de punctualitate. V-ați întrebat însă cît se fură, de pildă, într-o singură zi, în România? Analistul economic Ilie Șerbănescu, fost ministru al Reformei, apreciază că 10 – 12 milioane de euro zilnic. Analistul politic Dorel Șandor crede că e vorba de vreo 20 de milioane de euro pe zi. Numai din fonduri publice.

Un calcul sumar ne arată că, la o medie de 15 milioane de euro pe zi, în România se fură anual 5.475 de miliarde de euro. Adică o sumă mai mare de patru ori decît bugetul sănătății și de șase ori decît bugetul învățămîntului!

Fraților, sîntem putrezi de bogați, dar murim de foame! Pentru că banii noștri sînt îngropați palatele, limuzinele luxoase și plăcerile exotice ale unui grup de privilegiați. Spuneți-le cum vreți, baroni, clienți politici sau ticăloși pur și simplu. O oligarhie care transcede partidele și care nu obosește să mulgă bugetul țării și fondurile europene.

Ăstimp, în spitale nu există nici măcar fețe și spirt, profesorii își strigă disperarea pe străzi, țăranii încă mai ară cu plugul de lemn tras de boi… Iar guvernul ridică din umeri, zicînd că nu sînt fonduri!

Cît despre banii europeni, presa a dezvăluit că, prin licitații trucate și diverse „inginerii financiare“, fondurile SAPARD, de exemplu, au ajuns în proporție de 90 la sută la oamenii PSD. Din pricina corupției, europenii au anulat finanțarea – atenție! nerambursabilă – a unui număr de proiecte. Sute de mii de oameni au rămas fără drumuri, poduri și apă curentă. Acest comportament lacom și iresponsabil se naște dintr-o mentalitate, pe care, românii și-au însușit-o în comunism. Acum ca și atunci, cine fură mai mult este ăl mai deștept. Paradoxal, românului simplu i se strepezesc dinții de înjurături cînd află că au furat cei de la putere, dar la urmă admite că ar face la fel, dacă ar putea. Umblă vorba prin prostime: ce deștept băiat este Iacobov că a golit buzunarul statului de 175 de milioane de euro și nimeni nu-i face nimic. Pentru că, la noi, mai este un truism: cu cît furi mai mult, cu atît riști mai puțin să fii pedepsit.

A fi cinstit a ajuns sinonim cu a fi prost.

Justificat de o asemenea mentalitate, furtul a devenit un sport național. Păcăleala, un mod de viață. De la piețarul, care te înșală la cîntar, pînă la politicianul, care privatizează fraudulos, majoritatea românilor sînt într-o goană nebună pentru cîștiguri necinstite.

Iacătă dar unul dintre motivele foarte serioase pentru care nu facem parte încă din lumea civilizată. Și nu mă refer numaidecît la U.E., ci la prezența în acel „club“ al statelor care contează. Pînă cînd ne vom cîștiga dreptul să fim respectați și ascultați, să nu ne mai indignăm că occidentalii strîmbă din nas la auzul numelui de român.

Un preot ortodox spunea, într-o emisiune tv, că în prima clipă după ce a ajuns în Anglia, unde și-a făcut studiile pentru doctorat, un coleg l-a prevenit: „Aici poți trăi foarte bine dacă nu furi, nu minți și nu întîrzii“. Ar fi bine să ținem seama de acest sfat.

PS: *Fără îndoială, vor fi destui care mă vor acuza de „lipsă de patriotism“ pentru acest comentariu. Lor le spun că adevărata dragoste de țară este responsabilă și critică, nu oarbă sau mincinoasă.*

Fapte, vorbe, gînduri

❒ **Campanie pentru orfanii din Tighina.** Cotidianul *Ziua*, Liga Tinerilor Români de Pretutindeni, Romanian Global News și Asociația Civic Media au declanșat o campanie pentru colectarea ajutoarelor destinate copiilor orfelinatului din Tighina asediați de milițienii lui Smirnov și pentru copiii de peste Nistru. Ajutoarele vor fi transportate în Transnistria cu ajutorul Crucii Roșii și al OSCE. Organizațiile amintite mai sus s-au raliat inițiativei lansate de cotidianul *Jurnalul Național* pentru ajutarea orfanilor din Tighina, în acest scop fiind deschise următoarele conturi la BCR – sucursala World Trade Center, București: pentru depuneri în lei - 2511.2-4998.1/ROL; pentru depuneri în euro – 2511.2-4998.2/EUR; pentru depuneri în dolari – 2511.2-4998.3/USD. Prin acest anunț, revista **rost** și Asociația Romfest XXI își declară adeziunea la această campanie și își îndemnă membrii, colaboratorii și simpatizanții să contribuie, după puteri, la ajutorarea fraților noștri.

❒ **Despre rost.** Redacția revistei **rost** le mulțumește tuturor cititorilor care au răspuns chestionarului lansat în numărul pe august al publicației. Încă mai așteptăm răspunsurile celor care, din diferite motive, au întîrziat să completeze și să trimită pe adresa redacției **(C.P. 62, O.P. 66, București)** chestionarul. Astfel, revista va fi îmbunătățită și va răspunde mai mult așteptărilor dumneavoastră. Am constatat, cu satisfacție, că, din punctul de vedere al respondenților de pînă acum, sîntem pe drumul cel bun. Urmează să centralizăm și să analizăm cu atenție toate opiniile și sugestiile și să luăm măsurile de rigoare.

❒ **rost în presa locală.** *Gazeta de Bacău* a publicat, în ediția sa din 23 – 29 august, un interviu cu Claudiu Târziu, directorul revistei **rost**, despre proiectul Romfest XXI, în care este inclusă și publicația de față. Claudiu Târziu a arătat importanța dimensiunii critice a naționalismului în discursul **rost**-ului și al Romfest XXI, a vorbit despre conservatorism ca opțiune a mișcării noastre, despre aderarea României la UE, despre noua elită și despre diaspora românească. Redăm cîteva din afirmațiile sale: „Organizația își propune să devină o școală de caractere și un instrument de acțiune civică. Vrem să redeșteptăm în tineret dorința de a face ceva pentru societate, de a se impune, de a-și spune punctul de vedere, de a-și însuși un comportament de elită“; „Noi respingem naționalismul isteric și narcisist care s-a manifestat până acum în plan civic sau politic în România. Nu vrem să fim confundați cu PRM sau cu Noua Dreaptă, organizații populiste, pe care le respingem categoric, pentru că dăunează ideii de naționalism“; „Conservatorismul poate fi numai de dreapta, promovează și se bazează pe iubirea de Dumnezeu, credința și dragostea față de țară și de neam, pe valorificarea critică a tradiției, pe asimilarea la fel de critică a modernității, în concordanță cu fundamentele tradiționale și cu specificitatea noastră și pe alte concepte care sunt străine și contrare comunismului. Conservatorii sunt prin excelență anticomuniști. Trebuie să ne întoarcem la esența românismului, care este conservatorismul“.

❒ **Vizionarul Eminescu.** Istoricul Alex Mihai Stoenescu demonstrează că nu s-a masonizat chiar dacă a devenit mîna dreaptă a lui Dinu Săraru, la Teatrul Național. După cum se

știe, Săraru este adjunct al șefului masoneriei române, Eugen Chirovici. Stoenescu a dedicat ediția din 6 august a emisiunii sale de pe Realitatea TV, „Nașterea unei națiuni“, lui Eminescu și lui Caragiale. A pus însă mai mult accent pe scrierile politice ale primului. În opinia lui Stoenescu, geniul lui Eminescu constă în aceea că „a văzut la 1880 și ceva ce se va întîmpla în 2004“. Adică, Eminescu a arătat de ce nu merg formele din occident pe fondul românesc nepregătit pentru a le

accepta. Nu izolaționismul era idealul la Eminescu, ci adaptarea. Statul român a fost prost construit, pentru că nu a ținut cont de tradiție și de specificitate, ci s-a ridicat pe ruinarea acestora. Vorba lui Eminescu, în prag de iarnă a fost dărîmată casa cam strîmtă dar construită din piatră pe temelii solide, pentru a fi înlocuită cu un palat de hîrtie franțuzească. Astăzi ca și ieri ne izbim de aceeași problemă: ne grăbim să adoptăm modelele occidentale, să ne însușim *aquis*-ul comuitar (UE), fără ca mai înainte să fi citit și învățat cartea capitalismului – a încheiat Alex Stoenescu.

❒ **Răsplătirea prințului.** Radu Duda, ginerele regelui Mihai I al României, a fost ofensat de unii membri ai Casei Regale de Hohenzollern, care l-au acuzat că poartă ilegitim titlul de prinț. Actorul nostru a scos din mînecă patalamaua, dar tot a fost contestat. Cine s-a grăbit să-i sară în ajutor? Prim-ministrul Adrian Năstase, care i-a oferit un loc de senator pe listele PSD. Era și normal să fie răsplătit astfel Duda, după ce a făcut oficiul de ambasador plătit al regimului Iliescu-Năstase pe lîngă marile case regale ale lumii.

❒ **Paradox?** Ciudată creatură-i omul. În plină tiranie ceaușistă, românii găseau timp pentru studiu, pentru citit (se citea enorm în comparație cu azi, deși cărțile bune erau marfă de contrabandă), pentru cultivarea spiritului, pentru tot ce nu era material (și deci nici atins de mizeria fizică din jur). Într-o epocă în care foamea și lipsurile de tot soiul ar fi trebuit să ne împingă într-o nesfîrșită luptă pentru existență (și majoritatea chiar a fost prizoniera acestei zbateri), a fost posibilă „Școala de la Păltiniș“. Astăzi, libertatea ne-a sedus și ne-a abandonat într-o confuzie letargică din care ne smulgem la răstimpuri, pentru a ne avînta într-o cursă a consumismului gregar. Spiritualitatea pură, grija pentru formarea unei noi artistocrații intelectuale au rămas numai pe seama cîtorva naivi și a unor încăpățînați. Dar și dintre aceștia, numai doi, trei își pot asuma rolul de mentori.

❒ **Dezvăluiri postume.** Marin Preda povestește în al său *Jurnal*, apărut de curînd, că Gheorghe Gheorghiu-Dej a făcut Canalul Dunăre-Marea Neagră și stabilizarea monetară la indicațiile lui Stalin, pentru a rezolva „problema politică“ și „problema economică“ create de burghezia rezistentă în fața revoluției bolșevice din România postbelică. Preda susține că are

informația de la Zaharia Stancu, care, la rîndu-i, aflase totul din gura lui Gheorghiu-Dej însuși. Stalin l-ar fi sfătuit pe Gheorghiu-Dej să-i extermine pe burghezi, pe foștii guvernanți și pe țăranii chiaburi obligîndu-i la muncă forțată. De asemenea, să facă stabilizarea monetară în urma căreia să nu schimbe decît contravaloarea unui salariu la paritatea de 1 pe 1, iar restul banilor la 1 la 20.000 de lei. Astfel, românii înstăriți au fost jefuiți sub aparența legalității.

❒ **Amenințări inutile.** Guvernul a rămas impasibil, ca și altă dată, în fața amenințării sindicatelor din învățămînt că vor îngheța anul școlar 2004 – 2005, intrînd în grevă generală. Printre altele, sindicatele cer mărirea salariilor cu 50 la sută în septembrie a.c. și cu alte 50 de procente în noiembrie anul viitor. Bogdan Niculescu-Duvăz, ministrul pentru relația cu sindicatele, a „rezolvat“ problema în stilu-i caracteristic: nu sînt bani. Oare rolul acestui ministru este acela de a da astfel de răspunsuri? Se vede din avion că lui Duvăz i-a fost dată o sinecură, că pe postul său nu prea are de lucru: termină negocierile înainte de a le începe. Că politicienilor nu le pasă de generațiile noi – ne miră și nu prea. Dar o parte din vina pentru comportamentul guvernului față de bugetari, în general, și față de dascăli, în special, o au și liderii de sindicate. Aceștia au dat un cec în alb guvernului PSD încă de la început, acceptînd locuri în Parlament pe listele partidului și dedulcindu-se și la alte foloase mai puțin cuvenite. Așa că n-au mai avut îndrăzneala de a se bate pentru interesele sindicaliștilor de rînd. Faptul că liderii sindicali nu au pus la cale greva generală în preajma examenelor de capacitate și de admitere, cînd era mare nevoie de profesori și guvernul nu-și permitea să-i ia în rîs, miroase a complicitate. Speranțele a zeci de mii de

sindicaliști în liderii lor au fost deșarte. Sindicatele sînt conduse de prea mult timp de aceiași lideri, iar mulți dintre ei sînt corupți sau beneficiază de avantaje pe care nu sînt dispuși să le piardă. Unele înțelegeri realizate de liderii sindicali cu guvernanții, pentru încetarea unor conflicte de muncă, în schimbul obținerii unor facilități pentru ei înșiși, au contribuit din plin la eșecul sindicatelor de a aduce pe linia de plutire învățământul românesc.

❒ **Strici orzul pe gâşte.** E străvezie lipsa de calitate a majorității membrilor și simpatizanților făcăturii politice numită PNG. Pe site-ul partidului s-a făcut un sondaj cu întrebarea „Pe cine ați vrea în Partidul Noua Generație din rîndul următoarelor personalități?“ Și urmau înșirate mai multe nume fără nici o legătură între ele. Răspunsurile au fost pe măsură: respondenții îl plac mai mult Dumitru Sechelariu decît pe Andrei Pleșu. Mare succes printre vizitatorii site-ului au Florin Călinescu

(43%), Gheorghe Funar (32%), trupa Paraziții (29%) și Dumitru Sechelariu (18%). Mai puțin agreați sînt H. R. Patapievici, Andrei Pleșu, Mircea Dinescu, Adrian Cioroianu și Ion Cristoiu. Sechelariu a intrat, recent, în PNG direct pe funcția de președinte executiv. Vorba ceea: cine se aseamănă se adună.

❒ **Unificarea creştin-democrată. rost** a fost printre publicațiile care a susținut necesitatea constituirii unui pol creștin-democrat solid, pentru echilibrarea spectrului politic

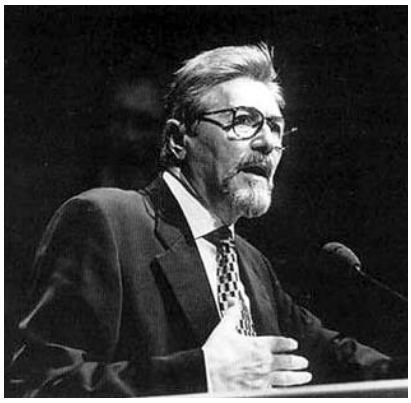

românesc. Deși optăm pentru conservatorism, am înțeles că, pînă la apariția unei forțe politice conservatoare, dreapta ar putea rezista prin acțiunea unei grupări creștin-democrate puternice. Din păcate, procesul de fuziune între principalele partide de orientare creștin-democrată a fost amînat foarte mult. URR încearcă marea cu degetul, mergînd singură în alegerile generale. PNȚCD și AP s-au împiedicat de tot soiul de nimicuri în tentativa de a se uni. Spuneam că, pentru a se uni, PNȚCD și AP trebuie să se debaraseze măcar de Ciorbea și de Constantinescu. Ciorbea a făcut, vrînd-nevrînd, pasul înapoi, Constantinescu a ezitat pînă zilele trecute. Într-un tîrziu, el a renunțat la pretenția de a conduce viitoarea formațiune și de a candida la președinția României. Ciuhandu a fost desemnat deja șeful partidului rezultat, PNȚCD-AP. Cel mai probabil, candidatul la președinție din partea grupării va fi Ion Caramitru. Fuziunea se va face în octombrie, destul de tîrziu, dar mai bine decât niciodată.

❒ **Pupat piața independenței.** PSD și PUR s-au împăcat și vor să guverneze împreună. Alierea lor însă a produs șocuri și în tabăra PSD, și în cea a PUR. În prima, pentru că unii dintre fidelii slujitori ai lui Năstase vor rămîne fără „coledzi“, adică pe dinafara Parlamentului, iar în a doua, fiindcă în județele unde umaniștii au obținut rezultate bune la locale au făcut-o pe un mesaj anti-PSD și mai ales anti-baroni PSD, cu care acum trebuie să colaboreze. În unele dintre aceste județe sînt în vigoare protocoale între filialele PUR și ale Alianței DA – PNL-PD. Unii lideri PUR au demisionat, alții au amenințat că o vor face. De rîs ar fi dacă n-ar fi mai întîi de plîns faptul că foști țărăniști (alde Dudu Ionescu, Ulm Spineanu și Bogdan Pițigoi) și foști liberali (alde Traian Remeș) vor fi pe aceleași liste cu rechinii PSD (alde Hrebenciuc, Mitrea & Co), cărora, acum cîțiva ani, le-ar fi luat gîtul. Dar, s-o recunoaștem, e lucru obișnuit în politichia românească. Acesta este și motivul de plîns.

❒ **Victoria capitalismului.** Cea mai clară dovadă a victoriei capitalismului asupra comunismului, la noi, am găsit-o în Bacău. Casa fostului prim-secretar a fost transformată în cazino. După ce un număr de ani postrevoluționari a adăpostit redacția revistei *Ateneu*, imobilul a fost cumpărat de omul de

afaceri Sorin Ovidiu Vîntu, care a ținut-o ca reședință ocazională. Acum, casa a fost pusă la treabă și transformată în leagăn al jocurilor de noroc.

❒ **Rugăciune pentru PS Gherasim.** Un cititor ne-a informat că PS Gherasim Putneanul, Episcop Vicar al Arhipiscopiei Sucevei și Radăuților, este grav bolnav și că nu mai poate sluji în altar. Nădăjduim din tot sufletul că PS Gherasim, unul dintre marii rugători și din stîlpii Bisericii românești, va învinge curînd boala și ne va ajuta în continuare să încercăm a ne cîștiga mîntuirea. Îi îndemnăm pe toți cititorii noștri să-l pomenească pe PS Gherasim în rugăciunile lor, iar Prea Sfinților îi urăm însănătoșire grabnică.

❒ **Somnul Alianței.** În timp ce PSD face tot felul de mișcări spectaculoase, Alianța DA –

PNL-PD visează visul dulce al puterii deja căpătate. De la Alianță nu așteptam mai mult decît un pic de seriozitate și o țîră de promptitudine. Liderii Alianței au promis că vor face public programul de guvernare la începutul lui septembrie și nu au făcut-o. Liderii Alianței nu au stabilit cine va fi uns premier, în caz de victorie. Alianța DA reacționează greu la atacurile PSD și taxează la fel de încet bîlbele și prostiile guvernanților. Alianța PNL-PD pare vrăjită de siguranța că va cîștiga și nu catadisește să-și elimine proprii „dalmații" – ceea ce i-ar da un plus de credibilitate atunci cînd îi arată cu degetul pe cei ai Puterii. Somnul acesta în care a fost aruncată Alianța de beția puterii – de după locale – ar putea să ne coste pe toți încă patru ani de guvernare PSD. Încă o dată: nu credem că Alianța va face să curgă lapte și miere peste țară de va fi pusă în capul trebii, dar nădăjduim că măcar îi va smulge de la ugerul bugetului pe nesățioșii mafioți ai PSD. Cu o prestație ca aceea din ultimile trei luni, nici de asta nu mai putem fi siguri.

❒ **Masacrul codrilor.** *Jurnalul Național* a publicat un șir de dezvăluiri despre jafuirea criminală a pădurilor din România, jaf protejat de politicieni ai PSD. *Evenimentul Zilei* a făcut o radiografie a masacrului codrilor comis de către mafia lemnului, ai cărei beneficiari – dacă nu „soldați" – sînt și o groază de oameni ai partidului patronat de Iliescu și Năstase, de la Culiță Tărîță, Puiu Pașcu și Viorel Hrebenciuc la Sergiu Sechelariu și Omar Hayssam. *Academia Cațavencu*, *Adevărul* și mai multe ziare locale, între care și *Ziarul de Bacău*, au săpat și ele pe filiera aceasta care transformă aurul verde în milioane de euro, arătînd cum sîntem expuși la catastrofe ecologice și obligați să cheltuim sume incredibile pentru reparații și pentru prevenirea dezastrelor. Ca răspuns la articolele din presă, guvernul la trimis pe ministrul Controlului, Ionel Blănculescu, în județul Neamț să susțină un mini-spectacol de amenințări la adresa mafiei lemnului. Pe cît pariem că „organele" pesediste nu vor încătușa nici un mafiot adevărat?

❒ **Televiziunea BOR.** Recent, Biserica Ortodoxă Română a devenit proprietară peste o parte din televiziunea PAX a lui Bela Karoly. *Evenimentul Zilei* spune că tranzacția s-a făcut prin intermediul Arhiepiscopiei Tomisului și a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir". Karoly și-a vîndut postul tv pentru că nu-l mai putea susține financiar. PAX a înregistrat o îmbunătățire a programelor vizibilă începînd de la numirea ca director a publicistului Răzvan Bucuroriu, dar nu a reușit să atragă atîția banii cît să se autofinanțeze. ÎPS Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, a declarat că a pus postul tv la dispoziția Patriarhiei, pentru a nu-i ieși vorbe. Vom vedea din viitoarea politică a PAX dacă aceasta este controlată într-adevăr de Patriarhie sau vor conta mai mult prietenia ÎPS Teodosie cu liderii PSD, ori dorința sa de a se urca în scaunul patriarhal.

❒ **Culmea hoției PSD.** Știți care este? La alegerile preliminare interne, s-au furat între ei. Unii parlamentari PSD, care au sărit de pe viitoarele liste de candidați, au ieșit la rampă și au dat în vileag modalitățile de fraudare a alegerilor. Dacă au apelat la astfel de mijloace, trebuie că baronii PSD n-au fost prea siguri de rezultate. Pentru că i-au „votat" și morții, baronii sînt din nou primii pe liste, pe locurile eligibile. Năstase are astfel justificarea perfectă pentru

a nu fi silit să-i îndepărteze din fruntea bucatelor, orice ar zice electoratul român și Europa întreagă.

❐ BOR, în schimbare?
Ultimile evenimente din BOR ne fac să ne întrebăm dacă Biserica a intrat într-un proces de înnoire și de emancipare de puterea politică sau asistăm la o ultimă zbatere a venerabililor ierarhi conservatori pentru aducerea pe calea tradiției și a normalității a cetei unor mai tineri ierarhi? Să fim iertați că punem problema astfel, dar credem că fuga de realitate și tăcerea asupra evenimentelor importante din sînul Bisericii nu sînt de natură să ducă la o revigorare a sa. Și-apoi, ca nevrednice mădulare ale Bisericii, ne simțim responsabili pentru tot ce se întîmplă în ea. În consecință, observăm, cercetăm, tragem concluzii și le dăm în gazetă. Revenind, ultima confruntare menită să nască întrebarea de mai sus a avut loc între PS Eftimie, Episcopul Romanului, și PS Ioachim, Vicar al aceleiași Episcopii. Primul a demis un consilier bisericesc. Celălalt l-a repus în funcție, deși nu avea acest drept. De aici confruntarea, care este însă izbucnirea publică a unor mai vechi tensiuni. PS Eftimie a formulat precis și cîteva reproșuri, între care unul se referea la faptul că PS Ioachim Băcăuanul a făcut campanie electorală pe față PSD-ului. Mai sînt, cu siguranță, și nemulțumiri încă nerostite de PS Eftimie. De pildă, un Episcop de talia PS Eftimie nu credem că acceptă viziunea idilică a PS Ioachim Băcăuanul asupra masoneriei. Acesta din urmă a spus, la o recentă adunare a preoților din eparhie, că masoneria este o organizație benefică și că anatema aruncată de BOR asupra francmasonilor în anii ’30 n-ar mai fi de actualitate. În Biserică există mai mulți ierarhi bănuiți că ar aparține masoneriei, dar nici unul nu a îndrăznit pînă acum să pledeze în favoarea acestei organizații anticriste. Ciocnirea dintre cele două fețe bisericești urmează altor ieșiri la luptă ale unor înalți ierarhi contra amestecului PSD în viața Bisericii. Amintim că ÎPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, a luat atitudine împotriva PSD, determinat de refuzul Puterii de a retroceda pădurile Bisericii și față de umilința la care au fost supuși credincioșii la Putna de către forțele de ordine cu prilejul prăznuirii Sfîntului Ștefan cel Mare. Din păcate, ÎPS Daniel, Mitropolitul Moldovei, nu l-a susținut. Mai înainte, ÎPS Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului, Vadului și Feleacului, a reușit să impună în Sf. Sinod hotărîrea ca preoții să nu facă politică. Dacă acest curent, în fruntea căruia s-au pus ÎPS Bartolomeu și ÎPS Pimen, va învinge, autoritatea Bisericii în lumea românească va crește. Dacă nu, va exista permanent riscul ca Biserica să fie luată la remorca puterii politice.

❐ Reconcilierea costă.
Primăria Arad cere guvernului 30 de miliarde de lei pentru a amenaja așa-numitul Parc al Reconcilierii. Primarul Gheorghe Falcă a anunțat că nu are bani în bugetul local pentru așa ceva. Și-apoi nu guvernul, via PSD – care a cedat șantajului UDMR –, a obligat comunitatea să facă acest parc pentru a avea unde amplasa controversata statuie a celor 13 generali maghiari? Ca să nu fie acuzat că a acceptat ca statuia cu pricina să fie pusă în Arad la presiunile UDMR, de care avea nevoie să guverneze, PSD a inventat acest parc. Acolo mai trebuie construit un Arc de Triumf, care să fie legat de statuia maghiară, rebotezată a Libertății, printr-un lac artificial. Iaca pe ce se duc banii contribuabilului român, cînd sănătatea și învățămîntul sînt aproape în faliment.

❐ Premierul Alianței. Alianța PNL-PD se codește să fixeze o persoană pentru funcția de prim-ministru în eventualitatea în care va guverna în perioada 2004-2008. Motivul: co-președinții Alianței încearcă să evite izbunirea unui confilct între partide și între persoane. Favoriți ar fi Tăriceanu de la PNL și Videanu de la PD. Primul s-a dovedit un om de afaceri abil, un politician stabil (liberal cu state vechi), dar un slab ministru al Industriilor (în guvernul CDR). Al doilea n-a gustat din guvernare, dar și-a arătat priceperea în afaceri. Liderii Alianței nu par să ia în calcul, însă, o altă personalitate liberală marcantă, Varujan Vosganian, mult mai competent în economie (ceea ce și interesează în mod deosebit în viitoarea legislatură), dar și în politică. Va fi fost păstrat pentru postul de ministru al Finanțelor, dar

Vosganian ar fi printre puținii care ar putea organiza o adevărată guvernare de dreapta – de care are nevoie acum țara.

❒ **Relansarea *Cotidianului*!** Ziarul *Cotidianul*, fondat de Ion Rațiu, la începutul anilor ’90, va fi relansat în această toamnă, după ce a fost preluat de trustul

de presă *Academia Cațavencu*. În prima fază, au fost numiți un nou director – Doru Bușcu, care este și redactor șef la *Cațavencu*, și un nou redactor șef – Robert Turcescu, cunoscutul realizator al emisiunii „100%“ de la Realitatea TV. Cei doi își selectează acum echipa. Bătrînii din brașnă spun că uneori este mai ușor să așezi pe piață un ziar nou, decît să reanimezi unul vechi căzut. Și Ion Cristoiu a încercat, în urmă cu vreo cinci ani, să relanseze *Cotidianul* și, într-o oarecare măsură, a reușit. Din diverse motive, Cristoiu a plecat de la *Cotidianul*, iar acesta și-a pierdut suflul. Sperăm că de această dată *Cotidianul* va urca în topul celor mai influente ziare românești, căci un jurnal indepedent de succes, mai ales în aste vremuri de restriște, este motiv de bucurie pentru orice gazetar onest.

❒ **Radio Cațavencu.** Apropo de *Academia Cațavencu*, după ce au scos mai multe reviste de nișă și au preluat *Cotidianul*, cațavencii se pregătesc să deschidă și un post de radio pentru București. Au fost chemați acolo profesioniștii din radio care vor să-și facă meseria fără a fi supuși la presiuni politice și să-și ia leafa la timp. Nimic mai potrivit în prag de alegeri generale.

❒ ***Puncte Cardinale* pe net.** Revista național-creștină *Puncte Cardinale* apare acum și în variantă electronică, pe internet, la adresa www.punctecardinale.ro. Spicuim din ultimul număr: „August roșu: Circ fără pîine“, de Răzvan Codrescu, „O *restitutio in integrum* comunistă“, de Gabriel Constantinescu, „De la Nero la Stalin. Anticreștinismul comunist“, de Teodor M. Popescu, „Tragedia Kosovo-ului creștin“, de Monica Papazu.

❒ **Trădare națională?** În numărul său poe august, revista *Historia*, condusă de Ion Cristoiu, încearcă să răspundă la o întrebare fundamentală: „23 august 1944 – O trădare națională?“. Redăm preambulul grupajului de articole pe tema anunțată: „Despre actul de la 23 august 1944 din România,

s-a scris foarte mult, dar s-au ascuns, cu destulă abilitate, poporului român, unele adevăruri ale acestui act și implicațiile lui, în majoritate nefaste pentru România. S-a trecut cu vederea în mod deliberat situația militară a României în primăvara și vara anului 1944, nu s-a spus nimic poporului român despre marea trădare de la Iași, din 20 august 1944, a comandantului Armatei a IV-a, general de Corp de Armată Mihai Racoviță, săvîrșită în strînsă legătură cu Casa Regală și cu Partidul Comunist; au fost prezentate în mod denaturat situația militară a României de dinainte de 23 august 1944, precum și tratativele diplomatice ale guvernului Antonescu de la Cairo și Stockholm, inițiate încă de la sfîrșitul anului 1943, ca și despre rezultatele acestora. Nu s-a suflat nici o vorbă despre manevrele cercurilor Palatului de sabotare a acestor tratative și nu s-a spus pînă acum nimic despre conspirația Casei Regale și a PCR pentru arestarea lui Ion Antonescu și a guvernului său ș.a.“. Ăsta da motiv de sărbătorire, în stil comunist, nu?

❒ **Târg de carte şi revistă religioasă. rost** va participa la Tîrgul Național de Carte și Revistă Religioasă de la Sibiu (14-17 octombrie a.c.), organizat de Asociația Scriptus în incinta Bibliotecii Astra. Manifestarea, aflată sub înaltul patronaj al Patriarhiei Române și al Mitropoliei Ardealului, va avea un bogat program de dezbateri tematice, printre care cea despre martirajul ortodox din închisorile comuniste (marcînd împlinirea a 40 de ani de la grațierea generală

din 1964). Printre invitați se numără ÎPS Bartolomeu Anania, Arhim. Mina Dobzeu, Pr. Zosim Oancea. Editurile sau persoanele particulare care doresc să participe la Tîrg și la manifestările aferente pot obține detalii la tel.: 0269/236.189 sau 0788.233.362 (dl. Lucian Coca).

❒ **Politică pe miliarde de euro.** Guvernul român a împăcat și capra americană și varza europeană pe seama contribuabilului român, care va

plăti ani de zile politica externă a lui Năstase & Co. Cabinetul Năstase a atribuit pe șest, anul trecut, un contract de două miliarde și jumătate de euro companiei americane Bechtel, pentru construirea autostrăzii Brașov-Borș. Oficialii Uniunii Europene au sărit în aer, căci organizația în care vrem să intrăm tocmai planificase să ne construiască, din bani nerambursabili (adică scoși din buzunarele contribuabililor UE), o autostradă paralelă cu traseul destinat Bechtel. Însă, guvernul român a lăsat să se înțeleagă că favorul făcut firmei americane este o parte din plata pentru că am fost acceptați în NATO. Anul acesta, gîndindu-se că se apropie vremea cînd ar cam trebui să fim primiți în UE, guvernul a acordat, tot fără licitație, firmei *European Aeronautic Defence and Space Company* un contract de un miliard de euro pentru realizarea securizării granițelor României. Operațiunea a fost la fel de secretoasă, dar pînă la urmă tot a ieșit în presă. Oficialii români au insinuat că nu ne primește tanti Europa în curtea ei până nu-i facem un mic cadou. Noi credem că mai degrabă în ambele cazuri a fost vorba de cîștiguri ale PSD sau ale unor oameni de la vîrful său, nu de „jertfă“ pentru țară.

❒ **Spaima de diaspora.** Liderii PSD au încercat, încă de pe cînd partidul lor se numea FSN, să cucerească inimile românilor din diaspora. Fără succes. În această vară, guvernul a adunat o seamă de reprezentanți ai diasporei, pe care a vrut să-i încînte cu o lege pentru românii de pretutindeni. Pentru că majoritatea românilor plecați din țară și-au luat lumea în cap exact din pricina PSD, șmecheria n-a prins. Simțind că nici de această dată nu va fi votat de românii din afara granițelor, PSD a inventat un mijloc de a-i împiedica să voteze. Anume, a stipulat în noua lege electorală că românii din străinătate vor vota numai la ambasade, nu și la consulate și la centrele culturale, ca pînă acum. Prin urmare, un milion de români din SUA, de pildă, ar trebui să meargă la Washington să-și exprime opțiunea politică. Distanțele mari și costurile unor deplasări de acest fel le anulează românilor din diaspora dreptul la vot. Parerea noastră este că tocmai de aceea toți românii de peste graniță ar trebui să facă un efort și să voteze contra PSD.

❒ **Vechea stângă.** Niște tineri inteligenți și plini de umor au făcut un site pe internet denumit „Vechea Stîngă“, la www.vecheastanga.tk, în care este satirizată organizația populistă Noua Dreaptă. Crucea celtică a fost înlocuită cu secera și ciocanul, iar rubricile sînt parodiate după cele de pe site-ul ND, completînd tabloul de organizație radical comunistă. Care va să zică ideile cam comuniste ale ND au fost remarcate și de alții.

❒ **În memoria Crăișorului.** Pe 12 septembrie, la Țebea, au fost marcați festiv 180 de ani de la nașterea lui Avram Iancu și 130 de ani de la trecerea sa la cele veșnice. La manifestările dedicate conducătorului revoluției din 1848 din Transilvania, s-au înghesuit toți politicienii, de la șeful statului, Ion Iliescu, pînă la Gigi Becali, cel mai mediatizat bufon politic, în tentativa de a-și spori capitalul electoral. Președintele Iliescu și premierul Năstase au fost huiduiți copios, ceea ce i-a enervat cumplit. Cei doi lideri pesediști n-au căutat spre cauza de susbstanță a acestui tratament, ci s-au repezit să-i înfiereze proletărește pe cei care au protestat împotriva prezenței lor acolo. ■

Dumitru **Manolache**

„Canaraua Fetei“, biserica în care slujesc animalele

Am intrat în cel de-al treilea mileniu cu sentimentul că timpul se comprimă, că tropăim amețitor spre un cețos „nu-știu-ce“, îndemnați parcă de un scormonitor neastâmpăr, orgolioși și plini de noi, atotștiutori și neglijenți. Tragem de colțurile zilelor, ca de niște piei de vite puse la argăsit, ușuratici și apatici, și numai uneori, uitându-ne cu atenție în jur, descoperim cât de triști și străini suntem. Câtă bucurie am uitat și câtă amăgire înghițim, drept fericire. Și-n toată această buimacă alergare, un semn din veacurile trecute, dezvăluit nouă din întâmplare, sau cine mai știe din ce motiv, ne pune pe gânduri, ne tulbură, aducându-ne aminte ce înseamnă eternitatea și cât de trecători suntem. Un asemenea sentiment am trăit când am văzut cu ochii noștri, în Dobrogea sfântă, complexul rupestru de la Dumbrăveni. Așezare milenară, puțin cunoscută specialiștilor și total necunoscută publicului larg. Prezentăm, așadar, inedita descoperire, cu bucuria regăsirii unui trecut glorios, de care noi, românii, ar trebui să fim mult mai interesați și mai grijulii, căci el reprezintă buletinul nostru de identitate în istorie.

Prin 1981, un țăran din comuna Cerchezu, sesiza istoricii de la Constanța în legătură cu ciudatele încăperi scobite în peretele cochilifer al unei terase, ce se deschide spre lunca Ceairului, de lângă localitatea Dumbrăveni. Locul este cunoscut sub numele de „Canaraua Fetei“. Câțiva cercetători s-au deplasat acolo și-au constatat că este vorba despre un adevărat complex rupestru, asemănător celui de la Basarabi, de dimensiuni ceva mai reduse. De atunci, nu s-a mai auzit nimic despre acest loc.

În drum spre misterioasele grote

Într-o zi încinsă de iulie, am pornit spre „Canaraua Fetei“, însoțiți de fratele Gelu, de la Mănăstirea Dervent. După aproximativ două ore de drum, am ajuns în marginea Dumbrăvenului, unde, în această primăvară, s-au pus bazele unei mănăstirii, cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului“. Împreună cu cei doi părinți de aici, Antim și Teodor, plecăm mai departe, spre misterioasele grote din peretele de calcar. După ce am străbătut vreo patru kilometri, printr-o zonă aproape sălbatică, acoperită de ierburi cu mirosuri amare, oprim mașinile la poalele unui munte ros de soare și geruri. Undeva, în ochiul de cer ce se deschide deasupra lui, un vultur desenează cercuri largi, himnotice, încercând parcă să protejeze un loc anume. „Acolo sunt bisericuțele rupestre“, ne-anunță părintele Antim, indicându-ne cu mâna chiar vârful de munte deasupra căruia plana maiestos pasărea.

Corul insectelor invizibile

Începem să urcăm pe o cărare bănuită, prin buruienile cât omul. După câteva minute, ajungem la peretele stâncos. Mergem unul în spatele celuilalt, câteva zeci de metri, până ce ne trezim sub o boltă de piatră, ca o cupolă de biserică. Aici este „Canaraua Fetei“. Cu mulți ani în urmă, nu se știe exact când, chiar în acest loc, s-a desprins o bucată mare de stâncă, dezvelind mai multe încăperi săpate în piatră, în vremuri de demult, dintre care, unele, parțial suspendate.

În acest loc, acum peste 20 de ani, Costel Chiriac, împreună cu alți istorici de la Tomis, au găsit încăperi dispuse pe două nivele: parter și etaj.

Din pereții înnegriți de funingine străbate un zgomot straniu, ca un cor, ce vine din străfunduri, interpretat de mii și mii de insecte invizibile.

Bisericuța de la etaj

Din încăperile de jos, în care ne aflăm, zărim partea superioară a monumentului, în care distingem cele trei încăperi ale unei biserici străvechi: pronaosul, naosul și altarul.

Improvizăm o scară dintr-o ramură groasă de copac și, împreună cu cei doi călugări, urcăm cu greu la etaj. Apoi, pășim cu emoție în biserică. În ceea ce a mai rămas din biserică. Pereții sunt arși de un incendiu violent. Cu greu se mai poate distinge ceva, în afară de numele unor contemporani inconștienți care au ținut să-și eternizeze neprețuita identitate, zgâriind pereții afumați. Bisericuța are o lungime de aproximativ șapte metri. În peretele de nord al altarului se află o mică fereastră săpată în rocă, având deschiderea spre o galerie-culoar lungă de vreo 35 de metri. Înălțimea altarului nu depășește cu mult doi metri, plafonul lui având formă de semicalotă sferică. În naos, se mai păstrează urma unei banchete săpate în piatră, iar în pronaos, accesul se face printr-o intrare boltită, sub formă de arc de cerc. Lungime a ceea ce a mai rămas din pronaos este de aproximativ 2,5 m. Pe axul bisericuței, la vest de pronaos, se află un spațiu de acces dinspre exterior, sau poate chiar de la nivelul inferior al complexului.

Mormintele sfinților din galerie

În apropierea spațiului de acces se mai află o încăpere mică, în care a fost săpată o absidă orientată spre vest (contraabsidă), în care este practicată o firidă cu mai multe nișe pentru opaițe. Această încăpere este situată în imediata vecinătate a mormintelor și servea, probabil, drept atrium sau în scopuri liturgice, după cum consideră Costel Chiriac. Trebuie spus că aici au fost identificate trei lăcașuri de morminte, profanate în timp. Nu se știe cine au fost înmormântați aici, dar, cu siguranță, este vorba despre persoane importante, de vreme ce au fost înhumate în interiorul complexului. Poate chiar unii dintre monahii așezării, sau trei dintre sutele de sfinți necunoscuți cu numele din Dobrogea. În prezent, în lăcașurile de piatră se află numai pământ amestecat cu cenușă.

Din dreptul camerei cu contrabsidă începe către est o galerie, un traseu parțial paralel cu bisericuța, săpat mai în profunzimea terasei, pe o lungime de circa 35 de metri. În două locuri, în podeaua galeriei au fost făcute gropi rectangulare, cu o lățime de aproximativ 0,60 m, astupate cu piatră mărunță sfărâmată, provenind fie de la excavarea galeriei, și având rolul de gropi de evacuare a pietrei, spre parter, fie de la niște posibile galerii de acces, de la nivelul superior la cel inferior, în caz de pericol. La șapte metri de la ultima groapă, spre est, galeria se înfundă.

Scrieri nedescifrate și pietre fasonate

Încercăm, cu emoție, să coborâm în mileniul ce ne desparte de primii locuitori ai acestui complex. Este greu de crezut că înainte de a-și face aici biserică creștinii, așezarea nu a mai fost locuită. Nu este exclus să fi existat în aceste încăperi un altar al lui Zalmoxis, zeul venerat de strămoșii noștri daci. Cele câteva inscripții descoperite de ceretători nu au fost decifrate, iar astăzi, ele, practic, au dispărut. Ce mister ascund literele trasate stângaci pe pereți? Despre cine sau despre ce fapte vorbesc? Pe celălalt mal al văii, specialiștii au descoperit,

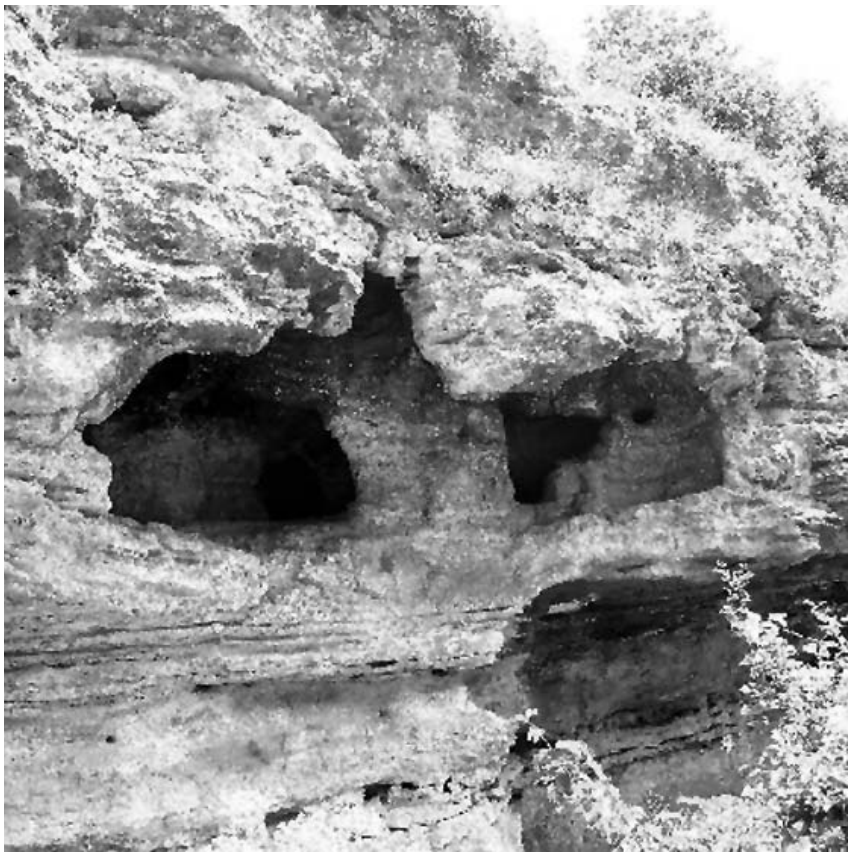

pe o lungime de vreo zece metri, pietre mari fasonate, legate cu pământ, resturile unui posibil zid, care marca traseul incintei întregului complex, sau conturul unei locuințe. Lipsa unor săpături arheologice de amploare au făcut ca misterul acestui loc să rămână nedescifrat în continuare. Cele câteva fragmente ceramice atipice găsite aici nu spun mare lucru. Nici cele aparținând feudalismului timpuriu, de tip Dridu, găsite în albia văii, nu dau prea multe informații. Un lucru este evident: așezarea și-a găsit sfârșitul în urma unui violent incendiu.

Un sistem zonal de comunități monahale

Tot specialiștii spun că între complexul de la Dumbrăveni și cel de la Basarabi există numeroase similitudini, de unde s-ar putea trage concluzia că ele ar fi contemporane, opera unor comunități creștine, cu începere din a doua jumătate a secolului X, durata lor de existență fiind greu de apreciat. Cercetătorii fac analogii și comparații cu alte descoperiri de acest gen, din aceeași zonă, dar pe teritoriul actual al Bulgariei-Silistra și valea râului Suha-Reko, unde au fost descoperite cinci bisericuțe săpate în stâncă și opt chilii monahale datând, din secolele IX-X. Acestea însă nu au planul asemănător cu cele de la Dumbrăveni și Basarabi, în schimb, sunt pline de reprezentări zoo și antropomorfe, inscripții incizate, cruci, pentagrame, țintare etc.

Concluzia exprimată de unii cercetători este că toate aceste biserici rupestre, alături de cele de la Casian, județul Constanța, fac parte dintr-un sistem zonal de comunități monahale rupestre din Dobrogea. Ele dau o imagine destul de complexă evoluției creștinismului între Dunăre și Marea Neagră, pe teritoriul fostei provincii bizantine Thema Paristrion, făcând parte din fenomenul „monahismului popular bizantino-balcanic“, cum apreciază profesorul Petre Diaconu. Fenomen care avea, în a doua jumătate a secolului X, cel puțin la Basarabi, un caracter inițiatic, înglobând și elemente de cult străvechi (de unde și ideea că au fost ridicate pe locul fostelor altare precreștine – n.n.), ce definesc un moment important al sincretismului religios, ce a precedat întronarea firească a cultului creștin.

Căutând inscripțiile vechi

Coborâm cu greu din „biserica de la etaj“, lăsând animalele pământului să slujească mai departe taina în sfântul locaș. Mai privim o dată pereții afumați, stânca scobită, și parcă auzim din măruntaiele pământului un geamăt sau un suspin. Sau poate este chiar vocea vreunui sfânt uitat, care se pregătește să ni se arate nouă, celor pierduți în negura noului mileniu. Căutăm să descoperim în stâncă scrijeliturile acelor monahi care s-au nevoit aici cu peste o mie de ani în urmă, căci nu se poate să fi dispărut cu totul. Zărim niște semne, vagi, ce ar putea fi o scriere, dar nu le putem cerceta mai îndeaproape.

Loc pângărit și aurul turcilor

Într-un sfârșit, ne despărțim cu greu de aceste locuri, atât de stranii și necunoscute, și-o pornim către sat, cu speranța că memoria colectivă mai păstrează ceva, în cotloanele ei, despre acele vremuri. Trecem mai întâi prin cimitirul satului Dumbrăveni, unde cei doi părinți ne arată niște cruci vechi, ciudate și ele ca formă. Căutăm pe cineva care-și mai amintește câte ceva despre „Canaraua Fetei“. Așa ajungem în curtea lui Vasile Roman, un bătrân de 85 de ani. El ne povestește că termenul de „canara“ înseamnă grotă în stâncă, loc de unde s-a scos piatra. „Când eram copil, ne jucam pe acolo mai mulți. Erau acolo jgheaburi în piatră, din care mâncau caii. Erau și niște scări. Mi-aduc aminte că pe pereți erau zgâriate inscripții, pe care nu le puteai citi. Era și câte o figură de om cioplită în piatră, iar sus se vedeau un fel de paturi săpate în stâncă.“

„Acolo duceau turcii fecioare luate din sat și le pângăreau“, completează informațiile mama Anica, soția lui Vasile Roman, spunându-ne că locurile sunt pline de aur de pe vremea turcilor. Și chiar și astăzi mai vin unii și caută comorile ascunse în sat sau prin împrejurimi.

Contemporani cu eternitatea

Părăsim Dumbrăveni, cel mai vechi sat cu populație colonizată din vechiul Regat, îndreptându-ne spre orașele noastre din beton, ceva mai uimiți, ceva mai tăcuți, moleșiți de gânduri și căldură. Lăsăm în urmă un petic de eternitate căruia, pentru câteva clipe, am încercat să-i fim contemporani. Ne-am smerit urcând spre acele bisericuțe din stâncă, lăsându-ne trupurile împunse de spinii buruienilor, cu speranța că, astfel, cei în drept se vor ocupa de acest document în piatră al istoriei noastre vechi, despre care, cu bucurie facem și noi mărturie astăzi. ■

Radu **Preda**

Ortodoxia şi Bisericile ei

Ce diferență! În timp ce mass-media greacă de toate orientările a dedicat un spațiu întins cronicii crizei eclesiale dintre Biserica Ortodoxă a Greciei și Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol, în România au fost publicate doar câteva știri aproximative însoțite de comentarii pe măsură. Mai surprinzătoare este însă tăcerea presei eclesiale de la noi în marginea unei teme eminamente teologice. Și aceasta în condițiile în care numărul teologilor români care au studiat sau studiază încă în Grecia este deosebit de consistent.

Justificarea tăcerii prin formule de genul „este o chestiune grecească“ sau „avem problemele noastre“ sau „timpul le rezolvă pe toate“ nu face altceva decât să pună în evidență gravul dezinteres pentru realitățile lumii ortodoxe contemporane. Or, de la căderea zidului Berlinului și până azi, Ortodoxia a fost confruntată cu o serie de crize deloc minore: statutul canonic disputat de către Constantinopol și Moscova al Bisericii Ortodoxe din Estonia și de aici relațiile tensionate dintre Patriarhia Rusă și Fanar, ierarhiile paralele din Ucraina, schisma din Bulgaria, conflictul jurisdicțional în jurul Mitropoliei Basarabiei și înrăutățirea relațiilor dintre Sinodul de la București și cel de la Moscova, criza intervenită între Patriarhia de Ierusalim și Scaunul Ecumenic, tendințele autonomiste ale diasporei ortodoxe americane și răspunsul ferm al Constantinopolului. Toate aceste crize au rămas până acum neexploatate în sensul lor etimologic ca fiind tot atâtea ocazii de gândire și repoziționare. Să fi devenit între timp teologia noastră autohtonă imună față de aceste teme sau teologii ei pur și simplu au obosit?

Conflictul Atena – Fanar

Ingredientele conflictului dintre Atena și Fanar sunt istorice, canonice, culturale și politice. Viitoarele analize ale acestui capitol de istorie bisericească recentă vor trebui să țină cont de toate acestea. Ca de atâtea ori de-a lungul celor două milenii de istorie a Bisericii lui Hristos, factorii nonteologici, adică cei foarte umani, au jucat un rol decisiv. Nu este locul aici să insistăm. Ceea ce a rămas întipărit în memoria contemporanilor acestei crize eclesiale este faptul că Mitropolia Thessalonicului a fost timp de aproape un an lipsită de păstor și că Arhiepiscopul Atenei s-a aflat pentru câteva săptămâni, ca urmare a deciziei Sinodului de la Fanar, în starea de *akoinonisia* liturgică. Dacă echivalăm termenul grecesc cu unul mai cunoscut, de origine latină, atunci ne dăm seama de gravitatea și ascuțimea situației: Arhiepiscopul Atenei a fost *excomunicat* de către Sinodul Patriarhiei Ecumenice. Pentru câteva săptămâni, capul unei Biserici autocefale a fost scos din comuniunea euharistică, hotărârea de la Constantinopol reprezentând cea mai dură sancțiune canonică posibilă. Ca oarecând, în primul mileniu creștin, când Bizanțul și Roma suspendau regulat comuniunea euharistică, s-a apelat la *maximum* pentru a se obține un *minimum*, adică un compromis. Ceea ce înseamnă tocirea efectului sancțiunii propriu-zise și obișnuirea mediului eclesial și a spațiului civil cu gesturi extreme.

O criză consumată în presă

Între timp, slavă Domnului!, criza eclesială a luat sfârșit. Concluziile ei însă sunt pe termen lung.

Foto: Bogdan Onofrei

Prima ar fi cea legată de faptul că disputa dintre Atena și Fanar s-a consumat în întregime în spațiul mediatic. Se pare că ambele părți au mizat, nemărturisit, pe efectul publicității. Nu numai presa greacă, dar și cea turcească au relatat pe larg despre episoadele crizei. Chestiunea bisericească a fost transformată într-un eveniment mediatic fără precedent, fapt ce explică ocultarea dimensiunii teologice propriu-zise și încurajarea, în consecință, a vedetismului oamenilor Bisericii și nu numai al acestora. Caricaturile și glumele vehiculate de mass-media, discuțiile din autobuze și piețe, predicile inflamate, acuzele de o parte și alta, comunicatele de presă în termeni ultimativi, discuțiile televizate degenerate în certuri specifice mentalității mediteraneene – toate au contribuit la creearea unei atmosfere de superficialitate pasionată, de simplificare entuziastă a complexității temei în cauză. Abia acum am putut înțelege cum, în secolul IV, locuitorii Constantinopolului, între standurile de zarzavaturi și fructe, se certau cu furie pe teme teologice. Dacă mai adăugăm că disputa actuală a avut loc în perioadă electorală și că oamenii politici greci s-au întrecut să își dea cu părerea despre lucruri străine culturii lor, atunci avem tabloul mediatic complet. La capătul acestor luni de mediatizare intensă, poate că a devenit limpede pentru toți cei implicați faptul că, în epoca globalizării și a consumului de informații, temele teologice nu pot fi lansate în spațiul public fără discernământ.

Semnificația istorică și eclesială a Noii Rome

A doua concluzie la care ne obligă recenta criză bisericească se referă la aspectul canonic-eclesiologic. Miza întregii chestiuni este modul în care, prin Tomos-ul din 1850, Patriarhia Ecumenică a înțeles să acorde Bisericii Greciei o autocefalie condiționată. Acordul din 1928, încheiat între Atena și Fanar după eliberarea nordului Greciei de sub dominația turcă și după catastrofa din Asia Mică din anii 1921-1922, soldată cu transferul de populații din Turcia în Grecia și invers, a statutat o soluție care, azi, nu poate fi acceptabilă din punct de vedere canonic. Din simbol al simfoniei dintre puterea politică și cea spirituală, vulturul bicefal bizantin a devenit în noile condiții istorice simbol al dublei ierarhii. Faptul că, în afară de nordul Greciei, și Sfântul Munte Athos și Creta și Dodecanis-ul, părți ale ace-

luiași stat grec modern, au un statut canonic independent de Sinodul de la Atena și se află sub autoritatea spirituală a Patriarhiei Ecumenice complică și mai mult aplicarea principiului eclesiologic ortodox potrivit căruia într-un teritoriu dat nu poate exista decât o singură ierarhie. Acuza de filetism sau faptul că ne confruntăm cu o definiție variabilă a Elenismului, care nu se acoperă cu cea a grecității politice, sunt aspecte suplimentare care arată cât de dificilă este abordarea canonică a problemei. În plus, atașamentul cu totul lăudabil și salutar al grecilor față de valoarea simbolică a Patriarhiei de Constantinopol îngreunează la rândul său precizarea spațiului canonic *și* cultural al Scaunului Ecumenic în secolul XXI fără a pune sub semnul întrebării semnificația istorică *și* eclesială a Noii Rome.

Ignorarea laicatului

A treia concluzie ce se desprinde din regretabila criză bisericească la care am fost martori privește participarea poporului credincios. Mai precis faptul că, pe durata unui an de polemici și acuze, tratative și declarații, nu a fost deloc adusă în discuție opinia laicatului și nici necesitatea ca acesta să fie informat asupra datelor problemei. S-a creat impresia jenantă că, în definitiv, asistăm la o controversă juridico-patrimonială, iar nu la una privind comunități bisericești vii, liturgice. Chiar dacă datele chestiunii sunt evident complicate și înțelegerea lor presupune o pregătire peste medie, nu este mai puțin evident că, mai ales în momentele de criză, Biserica trebuie să își onoreze funcția învățătoare și explicativă, ca oarecând Sfinții Părinți în toiul controverselor dogmatice. Dacă nu ar fi ținut cont de inima și mintea poporului credincios, nici Sfântul Grigore de Nazianz și nici Sfântul Chiril al Alexandriei nu ar fi lămurit, așa cum știm din textele ajunse la noi, aspecte mult mai complicate decât cele de azi. Cu alte cuvinte, în contextul actual, nu putem lăsa pe seama mass-media mijlocirea mesajului teologic, așa cum, analog, prezența orei de religie în programa școlară nu poate justifica dezinteresul clerului față de catehеză.

Lipsa consensului panortodox

În fine, a patra concluzie privește un aspect care ar trebui să ne preocupe mai mult de acum înainte: articularea consensului panortodox. Din acest punct de vedere, criza dintre Atena și Fanar ridică o seamă de întrebări. Înainte de toate, poate fi disociată excomunicarea șefului unei Biserici locale de ruperea comuniunii cu *întreaga* Biserică pe care acesta o reprezintă? Nu a fost excomunicarea Patriarhului Cerularie echivalentă cu ruperea comuniunii Romei cu *întreaga* Biserică a Răsăritului? În al doilea rând, este suspendarea comuniunii euharistice răspunsul cel mai adecvat pentru abateri disciplinare sau mai curând pentru cele de natură dogmatică? În al treilea rând, poate fi sancționat canonic un cap de Biserică autocefală de către un Sinod al altei Biserici locale? Nu ar fi fost cazul să fie convocat Sinodul Panortodox? Lipsa unui consens panortodox s-a văzut imediat în reacțiile diferitelor Biserici Ortodoxe locale. Patriarhul Rusiei nu a ezitat să își arate solidaritatea cu Arhiepiscopul Atenei, Patriarhul Georgiei a vizitat Atena și a slujit cu cel excomunicat în timp ce Patriarhul Serbiei a invitat și pe Patriarhul Ecumenic și pe Arhiepiscopul Atenei la sfințirea noii catedrale patriarhale din Belgrad. Atena nu a dat curs acestei ultime invitații. Evident, se poate argumenta că vizita Patriarhului Georgiei era stabilită de un an, așa cum invitația din partea Bisericii Ortodoxe din Serbia a fost trimisă înainte de escaladarea crizei eclesiale. Cu toate acestea, rămâne imaginea unei Ortodoxii împărțite, după toate regulile diplomației ce nu are nimic de a face cu duhul evanghelic, în Biserici *pro*, *contra* și *indecise*.

Unitatea profundă – dogmatică, liturgică și canonică – a Ortodoxiei este un prețios dar de la Dumnezeu. Ea este o unitate în diversitate, adică reprezintă comuniunea Bisericilor Ortodoxe locale după modelul unității Persoanelor treimice. Așa se explică de ce unitatea Ortodoxiei nu înseamnă centralism, uniformizare sau sacrificarea specificului propriu. Duhul Rusaliilor adie în toată eclesiologia ortodoxă. Motiv pentru care universalitatea Ortodoxiei se exprimă în manieră sinodală, în împreunamărturisire a aceluiași Adevăr. Bisericile care au marele dar de a întrupa în istorie Ortodoxia, adică nici mai mult și nici mai puțin decât dreapta credință, trebuie să se ferească însă de ispita unei confesionalizări interioare, astfel încât să nu mai putem vorbi despre Ortodoxie, ci doar despre rușii, românii, grecii sau sârbii ortodocși. Faptul extraordinar că Ortodoxia se exprimă prin Bisericile ei locale nu trebuie compromis, în plină epocă a globalizării și a crizei de sens, prin tendințe naționaliste sau de orice altă natură, oricât de mult am crede, bazați pe istoria mai îndepărtată sau mai recentă, că suntem îndreptățiți să le dăm curs. Recent încheiata criză bisericească este un serios avertisment. ■

Anthony **Gardner**

Ofensiva Ortodoxiei în Anglia*

În timp ce Biserica Anglicană se străduiește din greu să-și țină turma cât mai aproape, un nou venit, cu un trecut străvechi, îi învăluie din ce în ce mai mult pe englezi, inclusiv pe prințul de Wales. Luna trecută, sâmbătă noaptea, poliția din Londra a fost chemată să supravegheze o mare mulțime adunată în aria londoneză Knightbridge. O mie cinci sute de persoane se înghesuiau să se strecoare într-o clădire a cărei capacitate era pentru cel mult o jumătate din ei. Unii chiar au leșinat, iar înăuntru, conform celor raportate de un polițist, era „ca într-un cuptor".

Înghesuiala aceasta nu era prilejuită de vreo manifestare ilegală, ci de slujba Învierii Domnului din noaptea de Paști la Catedrala Ortodoxă rusă din Ennismore Gardens. În ultimii 15 ani, numărul credincioșilor ortodocși din Anglia a crescut de la 170.000 la mai mult de un sfert de milion, făcând din această religie confesiunea creștină cu cea mai rapidă creștere. Biserici ortodoxe și circa șase mănăstiri pot fi întâlnite din Truro și până la Dunblane. Acest lucru este cu atât mai remarcabil cu cât Orodoxia nu face evanghelizare ca alte denominații și este, după spusa unui convertit, *absurd divizată, în ceartă continuă și cu multe ranchiune*.

Un factor important îl constituie marele număr de imigranți sosiți din Răsărit și din fosta Uniune Sovietică. Deși numărul de convertiți nu este mare, prin comparație, ei joacă un rol extraordinar de important. Cei mai influenți oameni ai bisericii ortodoxe din Anglia – episcopul Kalistos Ware în biserica greacă și episcopul Vasile Osborne în biserica rusă – au venit de la protestanți. În plus, există un număr important de figuri mari în Anglia care simpatizează Ortodoxia, fără a fi convertiți. Un centru important de simpatie îl constituie organizația *Prietenii Muntelui Athos*, care susține mănăstirile grecești din Sfântul Munte și include ca membri importanți pe Sir Patrick Leigh Fermor, pe Ducele de Edimburg și pe Prințul de Wales. Implicarea prințului Filip nu ne surprinde, având în vedere că Biserica Ortodoxă Greacă și l-a apropiat mai demult. Mai surprinzătoare este prezența prințului Charles, care este viitorul cap al bisericii anglicane. „El este profund mișcat în duh de Muntele Athos", spune un membru al Societății. „Prințul vizitează Muntele Sfânt în fiecare an, petrecând acolo o săptămână și este foarte admirat acolo".

Philip Sherrard spune că prințul Charles a fost influențat de el, care este un comentator radical pentru Ortodoxie și ecologie și argumentează că întreaga creștinătate occidentală a produs pagubă mediului natural prin separarea dintre spiritual și fizic. Prințul mai este puternic influențat și de faptul că o străstră-mătușă lui este Elizabeta, Marea Ducesă de Rusia, victimă a revoluției comuniste și care a fost canonizată în 1993. Charles a comandat o icoană a sfintei lui Aidan Hart, un neozeelandez, fost călugăr ortodox stabilit în Shropshire. În plus, prințul are un *requiem* scris pentru ea de cel mai eminent dintre convertiți, John Tavener, care a compus mai multe lucrări pentru biserică și a înființat biserica sa personală plină de icoane, în Dorset.

Pentru un neinițiat, Biserica Ortodoxă este bizantină în multe sensuri și ea cere un cap limpede și o hartă clară a Orientului apropiat din primul mileniu după Hristos pentru a o înțelege. Biserica primară a fost organizată în cinci Patriarhii: Antiohia, Alexandria, Ierusalim, Roma și Constantinopol.

Primele trei au căzut sub invazia musulmană și, la 1054, biserica din Roma se rupe de trupul primar al bisericii dând naștere marei schisme. Atunci, Patriarhul Constantinopolului a fost declarat „primul între egali" (*primus inter pares* – n.n.) în

* Traducere și adaptare de Pr. Gh. Calciu din *Times*, 22 mai 2004. Titlul original este „O religie străveche – o stea care răsare în Est"

lumea ortodoxă, susținut prin formarea unor noi biserici și patriarhii în Grecia și în Europa de Est. Bisericile din Anglia (ortodoxe – n.n.) sunt vlăstare ale acestor biserici și își au jurisdicția dincolo de ocean: cea rusă la Moscova, cea greacă la Istanbul și cea antiohiană la Damasc.

Cea mai largă prezență în Anglia o are biserica greacă, cu 120 de parohii, cea rusă adună vreo 35, dar, după părerea Victoriei Clark, o specialistă în Ortodoxie, *ea este mai înclinată și mai deschisă pentru convertiți decât cea greacă*. Dacă te duci în Ennismore Gardens într-o duminică dimineața, vei găsi acolo perechi de tineri care nu au nimic de a face cu Rusia.

Ce-i atrage acolo? Conservatismul Ortodoxiei este o importantă atracție. În timp ce anglicanii și catolicii agonizează sub tendințele moderniste, mulți tineri găsesc o certitudine într-un corp care, după afirmația episcopului Ware „a păstrat tradiția și continuitatea vechii biserici în deplinătatea ei".

Această aderență la dogmă este completată de credința că bisericile din Vest se sprijină prea mult pe rațiunea umană. Slujbele ortodoxe, cu aprinderea lumânărilor, metaniile și sărutarea icoanelor are mai multă acțiune fizică și este mai potrivită pentru emoția spirituală. „Liturghia noastră are o frumusețe care se adresează întregii ființe", spune părintele John Hockway, un preot englez prin naștere, stabilit în Enfield. „Cântările, tămâia, modul în care e construită biserica, toate sunt manifestarea lui Dumnezeu și părtășia noastră la Împărația Lui. Ea răspunde unui adânc dor al ființei umane".

Dacă Biserica Ortodoxă este oarecum împotriva prozelitismului, aceasta se datorează, în parte, convingerii că Liturghia vorbește prin ea însăși. În plus, spune un convertit, „Ortodoxul este foarte conștient de faptul că el este un musafir în Anglia și nu dorește să intre în conflict cu alte biserici".

Cea mai notabilă dintre recentele convertiri a fost trecerea la Ortodoxie a unui număr de 30 de preoți și diaconi anglicani care au respins preoțirea femeilor. «Dar – spune unul dintre ei, părintele Mihail Harper – nici biserica grecă, nici cea rusă, nu s-au arătat receptive față de intenția noastră. Atunci ne-am adresat bisericii antiohiene, pentru că ea a fost singura care și-a deschis brațele ca să ne primească, ceea ce celelalte biserici n-au făcut".

Faptul că slujbele ortodoxe sunt ținute tradițional în limbi nefamiliare englezilor – limbi slavone, greacă sau arabă – a constituit un impediment pentru convertiri. În ultimul timp, situația s-a schimbat mult, fiindcă bisericile au introdus părți din serviciul religios și, la unele din ele, întreaga liturghie în limba engleză.

Persoana cea mai acreditată pentru a aduce în Biserica Ortodoxă vorbitorii de limba engleză a fost mitropolitul Anthony Bloom. Ierarh harismatic, mort anul trecut, este considerat de mulți drept un sfânt. „Nu-mi venea să cred că un așa de mare număr de englezi au fost prezenți la înmormântarea lui" spune Piers Buxton, fostul secretar al Academiei Regale, care a fost printre participanții la funeralii. „Ei se strecurau printre pietrele de morminte ca să fie cât mai aproape de groapă".

Printre cei care au ținut discursuri funebre a fost și Arhiepiscopul de Canterbury, care a aprobat părtășia bisericilor anglicane cu comunitățile ortodoxe. În mod inevitabil, există și diferențe de opinii – deși nu doctrinare – printre diferitele ramuri ale Bisericii Ortodoxe, dar cele mai serioase conflicte au loc adesea în interiorul aceleași națiuni. Cel mai amar dintre conflicte este între biserica rusă „roșie", cea care a acceptat jurisdicția Patriarhiei de la Moscova în timpul manipulării ei de către comunism și cea „albă", care stă sub jurisdicția unei succesiuni de episcopi exilați. În prezent, relațiile, oarecum, s-au mai dezghețat. „Nu mai sunt aceleași sentimente care erau înainte împotriva Patriarhiei moscovite", zice unul dintre membrii bisericii „albe".

În cartea sa, *The Inner Kingdom*, episcopul Kalistos Ware recunoaște aceste probleme însă, argumentează el, este mai bine să te sfădești pe anumite probleme mai puțin importante, decât să fii, ca anglicanii, «uniți, în cea mai mare parte, într-o organizație aparentă și să fii profund divizat în credințe și în formele publice de adorare a lui Dumnezeu".

„Biserica Ortodoxă – spune un convertit – este plină de tot felul de neînțelegeri mărunte, dar, în inima ei, ea rămâne într-o singură credință – neclintită – că lumea este transfigurată prin săvârșirea Sfintei Liturghii. Este foarte obișnuit să găsești convertiți care au ajuns întâmplător din stradă la o slujbă ortodoxă și au gândit: *«Aici rămân! M-am întors acasă»*". ■

Viitorul unei națiuni depinde de noile generații, de felul în care ele se formează. Cu ceva vreme în urmă, copii fiind, ne știam protejați de părinți și de Dumnezeu. Și creșteam cu reperele pe care familia și credința ni le ofereau. Astăzi, pruncii noștri au toate șansele să vină în contact (prin *mass-media*) cu principiile de viață ale societății bunăstării și „bunelor stări“ ușor de obținut, dar tot mai imorale și mai îndepărtate de valorile creștine ale unei vieți sufletești și trupești sănătoase, autentice, singura care poate oferi garanția adevăratei împliniri a ființei. Ce-i de făcut?

Prof. Maria Blaga

Cum (*nu*) se pot combate bolile cu transmitere sexuală

Tineri voluntari, de vârstă identică sau apropiată de cea a elevilor, păşesc încrezători şi nestingheriţi pe coridoarele şcolilor noastre învăţându-ne copiii cum să se ferească de năbădăioşii viruşi care produc bolile cu transmitere sexuală, ori să elimine elegant, cu pilule aproape invizibile, sarcinile „nedorite“, urmări previzibile datorită angajării lor într-o viaţă sexuală activă şi haotică la vârste atât de fragede, când simţul responsabilităţii faţă de propriile fapte este încă destul de firav. Lipsa unor programe sistematice de contracarare a unor asemenea proiecte – care promovează cu forţe tot mai sporite şi bani tot mai mulţi nu o educaţie sexuală normală, decentă şi cinstită, ci un libertinaj trupesc fără limite, bazat pe minciuni – uşurează răspândirea unor idei nocive în pături tot mai largi de tineri şi contribuie decisiv la sporirea eficacităţii lor. Iar lipsa implicării părinţilor în deciziile educaţionale ale şcolii şi neinformarea lor asupra programelor de educaţie sexuală îi instalează şi pe ei, în mod automat, în rândul victimelor, alături de copiii lor a căror viaţă personală ajung aproape să nu o mai poată controla şi canaliza pe făgaşurile normalităţii.

În a treia săptămână a lunii octombrie, anul trecut, şcolile şi liceele sibiene (şi cu ele, probabil, şi cele din alte judeţe unde organizaţia de mai jos îşi promovează principiile şi produsele) au constituit câmpul de desfăşurare al unui program intitulat „VENERIX“ al fundaţiei „Tineri Pentru Tineri“, finanţat de „Fondul Naţiunilor Unite Pentru Populaţie“ (UNFPA). Proiectul, întins pe parcursul unei săptămâni, a constat în lansarea unui joc pe calculator, accesibil tuturor elevilor în timpul pauzelor, căci computerele au fost lăsate la îndemâna copiilor chiar pe coridoarele şcolilor. Elevul-jucător este comandantul „crucişătorului Venerix“ care are misiunea de a distruge cele 11 entităţi ce parazitează „planeta Itesius“, adică planeta Infecţiilor cu Transmitere Sexuală. Dacă în prezentarea datelor generale referitoare la navă, planetă, misiune, se foloseşte limbajul camuflat, specific jocurilor pe calculator şi literaturii de tip ştiinţifico-fantastic, în descrierea itesoizilor, adică a „infecţiilor“ cu transmitere sexuală, se face apel la terminologia medicală şi la formulele de adresare caracteristice orelor de educaţie sexuală. Un tip de adevăr eludat sau atenuat este tocmai evitarea termenului „boli“,

Foto: Bogdan Onofrei

ce prezintă o oarecare încărcătură emoțională, în favoarea mai impersonalului și evident neutrului termen „infecții“. De o boală ne temem sau ne rușinăm, dar o infecție apare ca un simplu diagnostic desemnând o realitate științifică cel mult inconfortabilă, ușor de înlăturat prin tratamentul de rigoare. De fapt, nu toate bolile menționate intră în categoria infecțiilor, ci unele sunt parazitoze, altele infecții, altele boli contagioase, altele boli imunitare. Deci nu doar se evită crudul adevăr, ci se deformează și informația științifică. Așadar, elevului i se prezintă tipul „infecției“, simptomele acesteia și este sfătuit cum să se protejeze. I se spune: „Dacă partenerul/partenera ta nu are nici un simptom, trebuie să vă tratați amândoi, altfel boala va reapărea!“ Desigur, e de la sine înțeles că elevul(a) are partener(ă), ori e firesc să aibă. Problema nu stă în a evita sau nu contactele sexuale, ci în a se vindeca de eventuale neplăceri care i-ar împiedica să-și continue viața sexuală, „altfel, boala va reapărea“. Se vorbește cu același ton firesc și dezinvolt despre perversiuni sexuale ce apar drept normale, ca varietăți ale vieții sexuale, autentificate prin ambalarea lor în limbajul medical, aseptic și neutru (gonoreea „se poate transmite și prin contact sexual oral, când apare durere și iritație la nivelul gâtului, sau anal, când apar scurgeri și iritații la nivelul anusului“). Scopul jocului nu este jocul în sine, ci informațiile educative referitoare la paraziții, bacteriile și virușii ce trebuie anihilați: păduchii lați, scabia (râia), candida, trichomonas, gonoreea, chlamydia, negii genitali, herpesul genital, hepatita de tip B, sifilisul și SIDA, adică inamicii care pot obstacola viața sexuală fericită a elevului! Misiunea declarată a întregii prezentări este ca, tânăr fiind, să citești atent și să asimilezi informațiile principale: există 11 „infecții“ cu transmitere sexuală, unele mai puțin grave, altele de gravitate medie, altele extrem de grave, pe care trebuie să le studiezi, să știi să le identifici, să ceri armele necesare pentru protecție și „să transmiți

[1] Roland, C.M and Sobieski, J.W., *Rubber Chemistry and Technology*, vol. 62, 1989, pp. 683 și xxx, *Sexually Transmited Diseases*, vol. 19, 1992, pp. 230, 234, apud.http://www.abortionfacts.com/literature/literature_9331cd.asp, 7 noiembrie 2001.

informațiile utile pământenilor“, adică altora ca tine, colegilor de generație și nu numai. Coperta compact-discului transmite exact acest mesaj: „Nu uita în nici un moment că nu atacul este cheia succesului în această misiune. (…) Misiunea ta este să cercetezi și să transmiți informații utile…“. Cu alte cuvinte, „învață tu care sunt bolile, căci va veni vremea să înveți și pe alții cum să se ferească de ele.“

Milioane de dolari pentru o educație periculoasă

Jucătorul nu poate înainta în cadrul jocului decât dacă răspunde corect la zeci de întrebări referitoare la agentul provocator al bolii, la simptome și la metodele de protejare împotriva ei. Dintre metode, cel mai adesea se recomandă prezervativul, mai ales în cazul virusului HIV, trecându-se astfel sub tăcere faptul că majoritatea prezervativelor sunt ineficiente în protecția împotriva temutei boli SIDA, întrucât în peretele lor există din fabricație pori și microfisuri de minimum 5 microni, în vreme ce diametrul virusului HIV este de doar 0,1 microni[1]. Iar de se întâmplă ca elevul să nu răspundă corect la o întrebare, aceasta revine pe ecran până când se obține răspunsul corect. Mai mult, repetarea acelorași întrebări la fiecare nouă parcurgere a jocului asigură asimilarea fidelă a conținutului educativ și vizează stocarea informației în memoria de lungă durată a jucătorului. Unele răspunsuri la întrebări oferă date statistice îngrijorătoare, care ar trebui să ne pună pe gânduri pe toți cei ce suntem responsabili pentru soarta adolescenților și a tinerilor noștri: preoți, părinți, profesori, frați etc. Din totalul cazurilor de îmbolnăviri cu boli transmisibile pe cale sexuală, cele mai multe se înregistrează în rândul adolescenților și tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani, unde unul din zece a contractat deja o astfel de boală și rămâne o vreme un posibil purtător și transmițător al bolii.

Materialul mai conține și câte o prezentare a fundației „Tineri Pentru Tineri“, principalul promotor al educației sexuale imorale în rândul adolescenților din România, și a „Fondului Națiunilor Unite Pentru Populație“ (UNFPA). Doar fundația „Tineri Pentru Tineri“ a investit un milion de dolari în România ultimilor ani pentru propagarea metodelor contraceptive în rândul liceenilor și pentru instruirea profesorilor și a miilor de voluntari tineri ce-i inițiază pe liceeni în tainele promiscuității sexuale (cf. www.tineripentrutineri.ro). Parte din cheltuielile lor sunt sprijinite de surse externe, UNFPA și fatidica „Asociație a Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională“ (USAID) care, doar în programul pentru România (2000-2004) prevede cheltuirea a șase milioane de dolari pentru înființarea și sprijinirea cabinetelor de planificare a familiei și a programelor de educație sexuală, toate puse sub denumirea amabil-îndulcită de „programe pentru sănătatea reproducerii“[2]. Chiar site-ul fundației „Tineri Pentru Tineri“ îi consolează pe cei vizați că e normal ca fiecare tânăr să contracteze vreuna din bolile cu transmitere sexuală, dar important este să știe să se protejeze și să se trateze pentru a putea întreține o viață sexuală continuă și satisfăcătoare.

Societatea civilă creștină trebuie să reacționeze

Întrebarea este: Ce urmează după această abilă mișcare de banalizare a unor fapte grave, cu consecințe de lungă durată în viața tinerilor, cum sunt încurajarea începerii vieții sexuale de la vârste fragede (căci cum altfel s-ar explica neîngrădirea accesului la astfel de informații a elevilor din clasele gimnaziale), ruperea actului sexual de cadrul său firesc de manifestare care este numai căsătoria binecuvântată de Dumnezeu și promovarea interesată a mijloacelor păcătoase ce duc la uciderea pruncilor nenăscuți, la mutilarea fizică a femeilor, tinerelor și adolescentelor, la ruina vieții sentimentale normale, la destrămarea multor familii și la pervertirea sufletească a unui întreg neam?

După „joaca nevinovată“ a adolescenților cu virușii, îi vom vedea oare pe cei mai mici copii ai noștri uitându-se captivați la un desen animat în care pilulele anticoncepționale sunt bombonele dulci, micuțe și colorate pe care trebuie să le ia, în joacă, la ore fixe, ca să scape de durerea de burtică?

Pentru ca îngrijorările din întrebările anterioare să rămână simple îngrijorări, fără acoperire în realitate, și pentru ca eforturile de combatere a bolilor cu transmitere sexuală să devină cu adevărat eficiente este nevoie de acțiuni sistematice, la scară națională, în proiectarea și realizarea cărora să se implice în primul rând bisericile, secondate de asociațiile creștine care activează în domeniul social, medical, educațional și bioetic. Inițierea unor programe ce

[2] xxx, FY 2002 Program.Romania.Activity Data Sheet, apud http://www.usaid.gov/country/ee/ro/186-032.html
[3] vezi nota 1

vizează profilaxia bolilor cu transmitere sexuală (BTS) este lăudabilă, însă educarea medical-igienică a societății cu privire la sexualitatea umană nu are nici o șansă de izbândă dacă nu este fundamentată și eficientizată printr-o consistentă educație morală creștină. Astfel, nu condamnăm intenția declarată a fundației „Tineri Pentru Tineri“ de a combate cele 11 boli incluse în programul său, ci modalitățile folosite de ea spre atingerea scopului ce se vor vădi nu doar ineficiente, ci și periculoase.

Sexualitatea privește omul în integralitatea sa, suflet și trup, iar singurul cadrul firesc unde își poate împlini rolurile (de manifestare și în trup a unității spirituale a două suflete și de procreere) îl constituie căsătoria. Doar cuplul căsătorit poate gestiona cu responsabilitate urmările angajării în relația sexuală: evitarea îmbolnăvirilor cu boli transmisibile sexual prin respectarea cu deplină răspundere a fidelității conjugale și apoi nașterea, creșterea și educarea copiilor în cadrul legitim, sănătos și afectuos al căminului conjugal. Promovat cu atâta energie și asiduitate de programele organizațiilor menționate mai sus, prezervativul este prezentat aproape drept un mjloc miraculos de protecție împotriva „sarcinilor nedorite“, a BTS și mai ales a fatalei SIDA. Întrucât știința a dovedit experimental că atât virusul HIV cât și spermatozoidul pot trece cu ușurință prin porii din peretele prezervativelor din cauciuc[3], programele respective susțin o educație bazată pe ascunderea unor adevăruri ce încurajează, în ultimă instanță, desfrâul. Astfel, proiectele ce favorizează comportamentele imorale prezintă minciuna drept adevăr, răul drept bine și viciul drept virtute. Tinerii iluzionați că prezervativul și diafragma oferă protecție împotriva sarcinilor și a BTS tind să se angajeze în mai multe relații intime, favorizând astfel tocmai transmiterea BTS și sporind numărul de „sarcini nedorite“ ce vor fi eliminate rapid prin avort. Sexul liber de responsabilități aduce cu sine inevitabil relații umane denaturate, unde fiecare dintre parteneri își caută propria satisfacție, ignorând sau minimalizând respectul și iubirea adevărată, curată, responsabilă și fidelă față de celălalt și față de rodul ei, copilul. Viața sexuală libertină și „liberă“ de urmări prin „sexul protejat“, întreținută înaintea și în afara căsătoriei binecuvântate de Dumnezeu, nu unește decât trupurile, nu și sufletele, mutilând astfel unitatea ființei umane. De aceea, numai abstinența până la căsătorie și fidelitatea conjugală a soților fac posibile combaterea eficientă a bolilor cu transmitere sexuală și asumarea cu dragoste și responsabilitate a sexualității umane prin care omul devine colaboratorul lui Dumnezeu în crearea unor noi ființe umane menite unei vieți fericite, nu coșurilor de gunoi din cabinetele ginecologice. ■

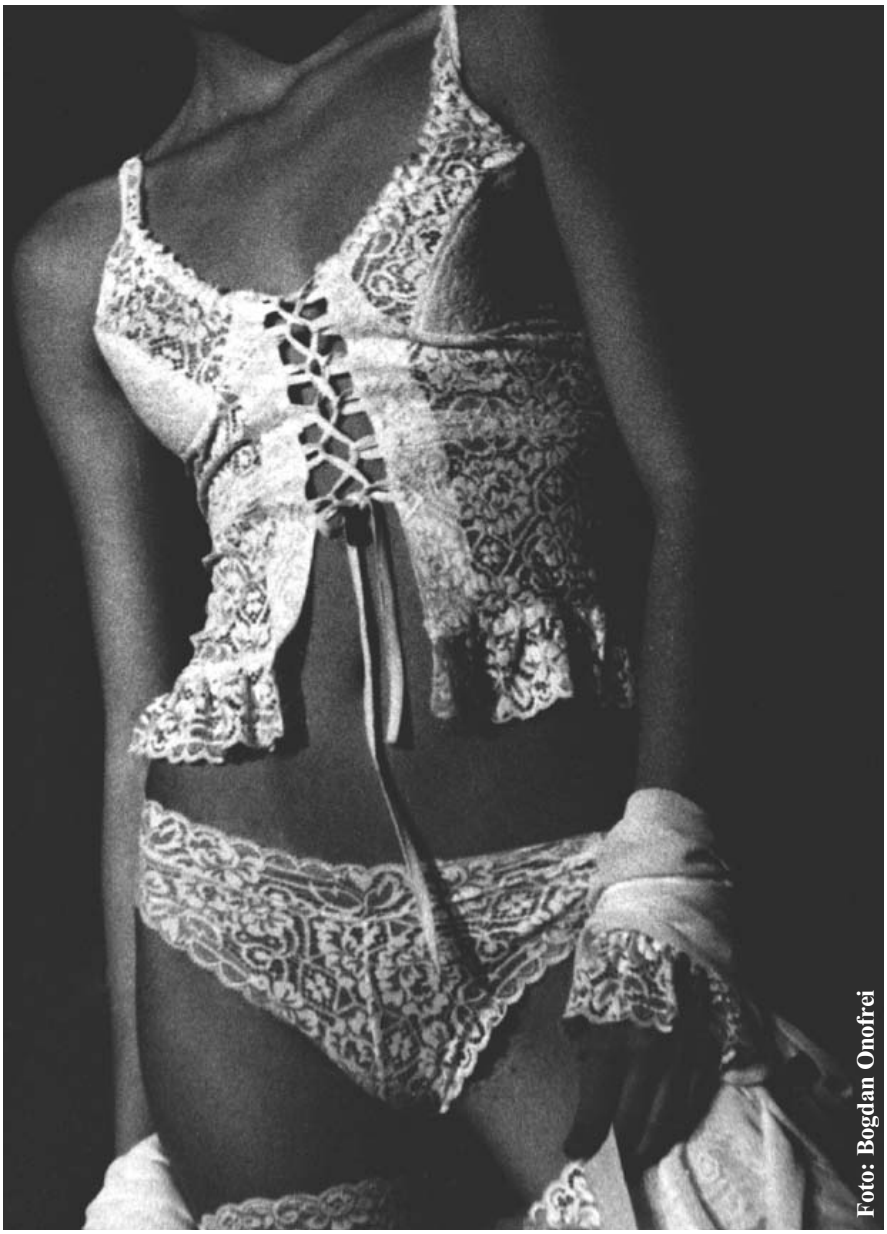

Foto: Bogdan Onofrei

Pr. Gheorghe **Calciu**

Antihristul Moon, omagiat în Congresul American

Washington Post, pe pagina întâi a ediției sale din 23 iunie a.c., a publicat un interesant articol sub titlul: „Rev Moon honored at Hill Reception“, sub semnatura lui Charles Babington și al lui Alan Cooperman. În acest text ni se aduce la cunoștință cum au înțeles politicienii americani să-l omagieze pe anticristul Moon.

Recepția a avut loc la 23 martie, în clădirea Dirksen a Senatului din Washington D.C. Deputatul Danny K. Davis, democrat din Ilinois, purtând mănuși albe, a adus o pernă pe care odihnea o coroană, scump împodobită, pe care a așezat-o pe capul lui Sun Myung Moon, în fața a 12 făcători de legi, cum sunt numiți membrii Congresului (*Law makers*) și a altor 300 de invitați, cu toții aflați acolo sub pretextul răsplătirii a 100 de persoane care au „luptat pentru pace“.

Într-o atmosferă de cucernicie, făcătorii de legi au ascultat un lung discurs al pastorului Moon, care, între altele, a afirmat că a fost trimis pe pământ… pentru a salva cele șase miliarde de viețuiori… După el, împărați, regi și președinți au anunțat, în cer și pe pământ, că reverendul Sun Myung Moon nu este nimic altceva decât mântuitorul întregii omeniri, mesia, dumnezeul cel reîntors în lume, adevăratul părinte. În plus, Moon pretinde că a vorbit cu toți președinții morți ai Americii, cu Iisus, cu Moise, Mahomed și alții. Tot cu ocazia aceasta, a spus că fondatorii celor cinci mari religii și mulți alți liderii spirituali ai lumii (și Iisus, se înțelege), implicit liderii comuniști, Marx și Lenin, dictatori ca Hitler și Stalin, au găsit în învățătura lui Moon puterea de a-și îndrepta greșelile și de a renaște ca noi persoane!

Același articol cuprinde câteva date despre Moon: are 85 de ani, oficiază căsătorii în masă (religioase, se înțelege) pentru sute de cupluri și a fost condamnat, în 1982, la 18 ani de închisoare pentru evaziune fiscală la taxe și obstrucționarea justiției. Este un om de afaceri celebru, printre cei mai bogați din lume.

Ceremonia din clădirea Senatului a onorat-o, de asemenea, și pe doamna Hak Ja Han Moon, soția pastorului, care ar fi *adevărata mamă*. Cei doi sunt numiți *adevărații părinți* (probabil ai lumii).

Conjurația tăcerii

De la desfășurarea ciudatei ceremonii, s-a tăcut mâlc, de parcă totul nu s-ar fi petrecut la Senat, ci într-o pivniță obscură. Știm bine că în Congres și în Senat mișună permanent reporteri care filmează și înregistrează orice eveniment. De data aceasta, episodul din Senat a fost dat în presă abia după trei luni de la data la care a avut loc. Îndată, deputații și senatorii au început să dea din colț în colț. Senatorul Mark Dayton de Minesota a spus, prin purtătoarea sa de cuvânt, că a fost înșelat, pentru că în invitație se spunea doar că au fost aduși circa 100 de oameni care au luptat pentru pace, dar pastorul Moon nu era pomenit. Deputatul Roscoe Bartlett din Maryland spune că a mers acolo ca să salute ziarul *Washington Times* (organul de presă al lui Moon) fără să știe de încoronarea lui Moon. Bineînțeles, toate acestea sunt tertipuri pentru a scăpa de atacuri.

În realitate, ceremonia a fost organizată de arhiepiscopul George Staling Jr, pastor al templului Imani, care se declară pastor independent american-african. El susține că invitația pe care a trimis-o tuturor făcătorilor de legi spune cu precizie că sponsorul principal este Federația Internațională Pentru Pace, fondată și condusă de Moon și că acesta

şi soţia lui vor fi onoraţi pentru contribuţia lor la colaborarea dintre religii şi la pacea lumii. Invitaţia a fost semnată de deputatul Davis, care a pus coroana pe capul lui Moon.

Naivitatea jucată a declaraţiilor celor care acum se desolidarizează de Moon nu poate înşela pe nimeni. Clădirea Senatului nu este Hotelul Ritz, ca să închiriezi o sală. Apărătorii păcii au fost răsplătiţi prin diplome onorifice, dar numai lui Moon i s-a puspe cap o coroană numită coroana păcii.

Iisus, izgonit din Capitoliu

Perplexitatea noastră provine şi din faptul că un fel de complot naţional al organizatorilor cu presa, cu făcătorii de legi, cu securitatea Senatului şi cu câinii de pază ai ateismului, dintre care ACLU este cea mai agresivă, a putut să ţină ascuns faţă de America un eveniment care era de natură publică şi de mare interes prin consecinţele pe care le poate provoca. Sensul mistic al acestei tăceri este în acţiunea diavolului şi în priceperea lui de a lucra subteran şi clandestin, prinzând în ghiara minciunii lui sufletele slabe.

Este, în acelaşi timp, plata pe care America şi-o ia, pentru laşitatea cu care acceptă ca fundametul ei creştin să fie distrus de o minoritate de complotişti anticreştini, pentru a crea vidul de credinţă şi vidul moral. Acolo de unde Hristos este alungat vine satana şi-i ia locul. Iisus a fost izgonit din Capitoliu, Moon i-a luat locul. Iisus a fost izgonit din şcoli, crimele în masă, desfrânarea şi drogurile i-au luat locul, distrugând generaţii de tineri. Numai copiii care au o educaţie bună din familie şi un caracter format scapă de atacurile satanei. Iisus a fost alungat din armată, satana a instalat o formă nouă şi mai ruşinoasă a Piteştiului românesc în închisorile militare din Irak. Iisus a fost alungat din justiţie, dreptatea a fost schimonosită, ajungându-se la desacralizarea căsătoriei prin căsătorii homosexuale recunoscute juridic.

Foto: Bogdan Onofrei

Complotul acesta al distrugerii creştinismului este mult mai larg şi mai adânc decât îl putem vedea noi.

La 22 mai a.c., un corp de armată şi-a sărbătorit nu ştiu câţi ani de la înfiinţare. Conducătorii au organizat o rugăciune generală a corpului, care a durat probabil câteva minute, nu ore întregi, nu cu discursuri mesianice şi cu coroane de aur şi diamante, ci ca o formă modestă de mulţumire lui Dumnezeu. ACLU a protestat imediat, prin purtătorul de cuvânt al organizaţiei, Lucius Treveler, care a declarat revoltat că fotografia arată nişte militari în rugăciune, cu capul plecat. „Dar aceştia se roagă pe un teren federal, ei înşişi fiind persoane federale şi rugându-se în timp federal. Nu putem permite astfel de manifestări şi le vom distruge din găoace“, spune Treveler.

Care este deosebirea de federalitate dintre un câmp de tragere sau curtea unei unităţi militare şi clădirea Senatului? ACLU nu a scos un cuvânt nici atunci, nici după ce cazul Moon a devenit public. Pentru că doctrina acestei organizaţii este distrugerea creştinismului din inima americanilor. Există însă şi un revers al acestei monede demonice. Când a ajuns protestul la comandamentul corpului, colonelul Jack Fessender, locţiitorul comandantului, acesta a răspuns: „La naiba cu ACLU. Trimiteţi-i în Franţa!“. ■

Răzvan **Andrei**

În căutarea teologiei pierdute

Momentan, principala carenţă a Teologiei ca disciplină academică *pare a fi* numărul nejustificat de mare al instituţiilor în care este predată, cu toate consecinţele ce decurg de aici: lipsa profesorilor, a materialelor didactice, a bibliotecilor sau chiar a unor spaţii adecvate etc.[1]

Personal, acestă realitate, e drept, tragică, nu cred că poate la modul riguros nici incrimina, nici absolvi nivelul jalnic al „producţiilor teologice“ indigene. Departe de mine însă gândul de a comuta privirile critice înspre alte zone, de pseudo-interes, cu intenţia, deloc venială, de a provoca un vertij favorabil disimulărilor sau penitenţelor obsecvioase.

Problema – am această intuiţie, fiind direct implicat – este mult mai complexă, fiind legată funciar de o stare de lucruri cvasi-generalizată a culturii noastre – unde *Teologia* îşi are rolul său – decât de un aspect extrinsec, statistic (deşi, acest concept şi vidul pe care îl ascunde, îmi repugnă!). Totul ţine de un *angajament personal* pe care îl ocolim cu obstinaţie.

De aceea, cele câteva rânduri de aici, pornite dintr-o reală şi adâncă durere, nu se vor eliberate undeva, în eter, ci se îndreaptă către toţi cei care, teologi sau nu, mai cred în noutatea şi importanţa Teologiei, nu pentru ea însăşi, ci întru „înnoirea vieţii“.

Teologia contemporană (cu sensul de modernă) a debutat cu o ruptură în adâncul fiinţei sale, cu o profundă *„dissociation of sensibility“*, cum spunea T.S. Eliot.

Acest fenomen malign, care a funcţionat ca un operator la toate stadiile simţirii, îşi are obârşia într-o asumpţiune mai originară, care postula principiile plecând de la date secundare (ceea ce se numeşte *adecvare*) – metoda dubitaţiei carteziene, care conchidea programatic: *„sum ergo, Deus est“*. Într-un fel, acesta este însăşi piatra de temelie a Luminilor (*Aufklärung*).

Consecinţele pentru sensibilitatea religioasă sunt devastatoare; de aici şi până la „reînvierea“ lui *„Deus otiosus“* şi apoi la *„Gott ist tot!“*, nu este prea mult.

Dacă eu nu îl am pe *sum* (şi, contrar filozofului francez, nu îl am, decât în condiţii privilegiate, adică în cazul în care termenii propoziţiei descartesiene ar fi fost inversaţi), atunci Dumnezeu nu este, nu există. Evident, rădăcinile sunt mai vechi[2], dar la Descartes putem descifra poate cel mai bine, nu pentru că ar fi determinant pentru filozofia sa, aceasta evoluând în direcţia obţinerii unor idei *„clare şi distincte“* despre Dumnezeu, cât pentru dezvoltările trunchiate ulterioare, noua tendinţă a sensibilităţii umane care, la început sub chipul aparent constructiv al metodei, Îi răpeşte lui Dumnezeu, *„das ganz Andere“*, natura ireductibil diferită de a noastră, aceea de fi necreat şi aceea – fără însă a fi constrâns – de Creator, cât şi însăşi condiţia noastră de existenţă.

Aşadar, ruptura s-a petrecut printr-o *necugetată dorinţă de apropiere*, trecând atributele lui Dumnezeu pe seama omului, nepăstrând proporţiile de substanţă. Omul s-a îndepărtat de Dumnezeu pentru că L-a gândit după chipul şi asemănarea sa, nu invers, căzând astfel în *eroare*. Înaintând în eroare la nivelul gândirii, cu timpul aceasta pătrunde în inconsistenţa vieţii şi face din orice demers spre fericire un drum către propria aneantizare în cel mai bun caz; mai degrabă spre *servitute*.

În aceste condiţii, care au evoluat fantezist până la noi, Teologia nu poate şi nu trebuie să rămână, aşa cum dorea Max Weber, ştiinţa *wertfrei* (neutră).

Sub un alt aspect, dar în continuarea celui amintit, trebuie să observăm cum gândirea occidentală s-a dezobişnuit să mai gândească *fiinţa*. Această *„uitare“*, cum o numeşte Martin Heidegger, ţine mai degrabă de avatarurile epistemologiei decât de un dispreţ propriu-zis al realităţii *extra nos* şi *in nobis*. În această ordine de idei, filozoful numeşte timpul nostru, cu toate producţiile sale culturale, tehnice şi eco-

[1] Vezi, în acest sens: Teodor Baconsky, „O nostalgie de lux“, **Dilema veche**, anul I, nr. 21, 4-10.06.2004, p. 12

[2] AMOS FUNKENSTEIN, „Teologie şi imaginaţie ştiinţifică din Evul Mediu până în sec. XVII“, Humanitas, 1998.

nomice, *„eine Zeit der Dürftigkeit“*, o epocă a mizeriei spirituale, a puținătății, cum tâlcuiește Noica.

În plan gnoseonogic, cugetarea occidentală și-a pierdut contactul cu *sensibilul*, de care conceptele și cuvintele s-au desprins. Așa s-a întâmplat cu *Nominalismul* care a respins orice pretenție la o sesizare „obiectivă“, apoi *cunoașterea matematică* – ale cărei performanțe i-au adus supra-numele de *„regină a științelor“* (Gauss) – a marginalizat *simbolicul*, după aceea chiar sensibilul, oferind un tip de rațiune suficientă întemeiată oarecum pe ea însăși.

Pierderea sensibilului a însemnat și pierderea sensului ființei, în măsura în care *„sensibilul, în lucruri și în noi, este spațiul prim în care putem întâlni existențial ființa ireductibilă la rațiunea pură*[2]*“*.

Avem aici un alt exemplu, poate mai elocvent pentru că este mai radical, de disociere a sensibilității, de această dată prin *excludere*, prin „uitare“, pentru a rămâne în *„codul“* heideggerian.

Fără ontologie, omul dezrădăcinat a optat pentru neființă sau pentru un simulacru de ființă, pentru uscăciunea spiritului și pentru o pseudo-viață, care devine, cu fiecare zi, un pas către *antropofagie*.

Teologia își obține noutatea prin înglobarea *critică* a acestei lumi în proiectul său îndreptat din sânul Tradiției asumate și al Synaxei Euharistice, *Principiul Transfigurator* – către Dumnezeu, revelat desăvârșit în Ipostasul divino-uman al Mântuitorului Iisus Hristos. Teologia este *responsabilă* (răspunde cu privire la...) pentru că omul este, ca persoană, ca **ðñïóùðïß**, ca *„realitate-în-raportare-la-alteritate“*, responsabil.

În acest caz – de fapt singurul cu adevărat important – nu de doctoranzi în Occident (cel puțin nu pentru amorul propriu, din obsesia insidioasă a diplomei!) ducem lipsă, nu de *spirite enciclopedice* într-o lume a *cunoștințelor* dar nu a *comunității*, ci de *vizionari și înțelesuri*, singurele care pot pune *ordine* în vacarmul informațional angoasant. Pascal distingea între *„l´esprit de géométrie“* și *„l´esprit de finesse“*, între spiritul matematic și cel de subtilitate, păstrându-l pe primul, dar preferându-l pe al doilea.

Fără să ne întrebăm, fără *„să ne locuim întrebarea“*, fără a o întrupa și iarăși a ne întreba dacă este *chiar* întrebarea noastră, Teologia va rămâne în amorțire încă multă vreme. (*„Vom Wessen des Grundes“ – Despre esența temeiului* – își intitulează filozoful freiburghez una din prelegeri – 1929 –, adică, precizează Constantin Noica, „Despre *temeiul* temeiului“...).

Întrebarea ne scoate din încremenire și ne așază pe bunul drum *către* temeiuri. Și nu avem noi acea vorbă minunată: *„Cine vrea să se mântuiască, cu întrebarea să călătorească“*? Această apoftegmă sintetizează fericit ceea ce am spus mai sus.

Disocierea de care am amintit, eroarea, constă în *clivajul* (*de facto* și nu din rațiuni dialectice) pe care îl inserăm *artificial* între întrebarea *pe care o rostim* și întrebarea *care suntem*, pe care o întrupăm. Teologia noastră își pune probleme care o privesc oarecum marginal, nu este o căutare angajată, o dramă existențială.

De aceea, nu ne sunt folositoare perorațiile placide și semidocte, impuse cu emfază de către *unii* „dascăli ai noștri *prea*-luminați“ (*id est*, uscați, arși! Căci *„Rațiunea e un soare: luminează, dar te orbește!“*) de la înălțimea catedrei – Taborului?! – auto-suficienței, încarnând (sau, poate, împielițând?!) *a priori* o diferență aberantă – construită cu o sagacitate diabolică – între dumnealor și învățăceii naivi, care pot reproduce la rigoare informațiile brute ale ilustrissimilor, mai abitir decât ei înșiși o pot face. Emulație: discipolii își depășesc maeștrii!!

Este adevărat că înmulțirea facultăților de Teologie a dus, din păcate, la scăderea valorii Teologiei însăși, dar, repet, acest aspect nu poate fi nici o scuză, nici o acuză.

Nu doresc prin aceasta să afirm că Teologia ar fi cumva *„par-delà le bien et le mal“* dar trebuie să convenim: scăderile ei țin în primul rând de formația tip *„tonomat informațional“* a dascălilor autohtoni care cultivă *afinități elective* față de studenți și de anumite convenențe gregare stabilite de aceștia din urmă cu lipsa de *„zare“* a primilor.

Cred, însă, că nu e totul pierdut! Unde este Duhul este și viața și Teologia mai are încă speranță. *Modalitățile ei sunt direct proporționale cu numărul celor care vor să se mântuiască.*

Trebuie să ne căutăm întrebarea și s-o întrupăm. De fapt, să o scoatem neîncetat din ascundere, din adâncul nostru. În această tensiune (*epectază*) perpetuă și în lupta cu *autoritățile patente* (asumate necritic), rezidă *noul*, deci *viul* teologiei.

Dacă avem limite? Cu siguranță! Dar, încheind tot cu Heidegger, *„limita și sfârșitul reprezintă acel ceva prin care ființarea începe SĂ FIE“*[3].

Zac în noi infinite premise pentru o fecundă căutare pirandelliană; de ce alergăm mereu spre ținte false?! Să fie oare aceasta *„matricea“* noastră? Nicidecum. ■

[2] GHISLAIN LAFONT, *„O istorie teologică a Bisericii“*, Deisis, Sibiu, 2003, p. 313.
[3] MARTIN HEIDEGGER, *„Introducere în Metafizică“*, Humanitas, 1994, p. 86.

Adrian **Marcu**

Transnistria, momeală facilă pentru un entuziasm popular*

Un fapt cotidian ne-a amintit, zilele acestea, de cinismul tensiunilor politice din Est. Un transport românesc de ajutoare pentru copiii transnistreni a fost oprit, nu la Nistru de către grănicerii rusofoni, ci de basarabenii de pe Prut. Același mesaj simbolic: România nu trebuie să se implice la Est de granița națională! E un semnal ferm din lungul șir al celor transmise clar de către oficialitățile Republicii Moldova după 1991. Se pare însă că nimeni nu e dispus să țină cont, la modul profund, de interpretarea corectă a acestor gesturi politice.

Capacitatea noastră de reacție se oprește la nivelul emoțional. Sîntem români, vorbim aceeași limbă – oprimată în Răsăritul slav, apărăm aceeași credință, purtăm aceeași moștenire culturală sau traumă istorică. Ne dor abuzurile (de o cruzime imperială) nesfîrșite la adresa conaționalilor noștri – umiliți pînă la dezumanizare de rusofoni. Aceste lucruri firești ne întunecă însă o dreaptă judecată. Devenim mai interesați de Transnistria, de granițele orientale ale Moldovei și de guvernul fantomă de la Tiraspol decît de Basarabia însăși. Refuzăm să vedem că Moldova și doar Moldova a rămas problema cu adevărat importantă, riscînd să ne disipăm energiile și claritatea viziunii politice de viitor, într-o mlaștină estică nesfîrșită.

Unii au considerat că noua criză va fi un bun prilej pentru Chișinău de a cere Uniunii Europene să exercite presiuni eficiente asupra Rusiei și Tiraspolului, alții au cerut implicarea imediată a României, s-a vorbit cu entuziasm chiar și despre declanșarea unui nou război. Nimeni nu observă capcana facilă care ni s-a întins.

E aceeași capcană pe care au experimentat-o în ultimele decenii Serbia și Israelul. Să fii mai preocupat de extinderea teritorială în spații care nu-ți aparțin, decît de normalizarea situației în limitele firești. Visul Serbiei mari sau Israelul pînă la canalul Suez, nu au adus decît noi războaie și destabilizări interne. Sînt exemple ce nu trebuie urmate.

Vorbim cu patimă de Transnistria. Spunem că ne aparține. Sîntem îngrijorați de soarta românilor de acolo. O vrem împreună cu Basarabia. Sîntem gata să depunem mărturie că dacii s-au extins dincolo de Nistru și că românitatea e la ea acasă pînă spre Bug… Ne risipim în iluzii. Entuziasmul etnic se dovedește încă energizant la acest popor, dar conduce la naive atitudini care sunt catastrofice în relațiile internaționale.

* Deși nu împărtășim întrutotul punctul de vedere exprimat în acest articol, considerăm că publicarea lui este utilă pentru declanșarea unei dezbateri lămuritoare pe o temă extrem de importantă. În paginile următoare apar și alte poziții. (**rost**)

De fapt, ar trebui să ne concentrăm doar asupra Basarabiei. Restul ne e străin. Oricum, la modul realist, știm că Rusia și Ucraina nu vor ceda acel teritoriu. Nici nu vor să-l primească la schimb pentru Basarabia de Sud. E al lor! Noi ar trebui să acționăm, înțelept, pentru închiderea cît mai rapidă a acelei cangrene și să fim preocupați doar de respectarea drepturilor pentru românii de acolo. Fie un nou Kaliningrad dacă aceasta e ambiția Rusiei. Dar să fie o graniță curată cu Rusia, cu o viață decentă pentru românii de dincolo de Nistru.

Noi înșine perpetuăm rolul Transnistriei ca momeală, nefiind capabili să ne detașăm de un teritoriu-ispită. Dacă Anglia s-a resemnat cu pierderea Imperiului, dacă Germania a cedat un sfert din spațiul național polonezilor, dacă ungurii sau japonezii au învățat să gîndească optimist chiar cu teritorii mai mici, noi nu suntem capabili să trecem peste această iluzie?

Basarabia, doar Basarabia să fie preocuparea noastră. Ea este focarul de instabilitate la granița răsăriteană, din cauza slăbiciunii ei s-au produs toate evenimentele nedorite. Strategia de viitor trebuie să fie una singură: democratizarea Republicii Moldova, ridicarea economică, includerea în spațiul cultural românesc, declanșarea unui sentiment de apartenență la întreg… În rest, am avut timp de 300 de ani graniță cu Rusia și vom mai avea. E o utopie să credem că, prin cramponarea de statutul Transnistriei vom îndeparta pericolul rusesc de la Dunăre. Mai bine să acceptăm predarea conaționalilor către o mare putere pe cale de democratizare, care respectă cu decență anumite reguli internaționale, decît să le prelungim suferințele în interiorul unei entități politice mafiote, cu veleități despotice.

Întreaga noastră atenție ar trebui să se concentreze asupra democratizării statului vecin, asupra cultivării unei elite basarabene pro-europene și asupra normalizării situației generale… Conflictul, ostilitatea și tensiunea nu sunt decât armele biruitoare ale Rusiei. E timpul ca noi să înțelegem asta și să schimbăm decisiv viziunea asupra Estului. Transnistria nu există! Există doar românii de dincolo, care merită să trăiască decent, indiferent de statul căruia îi vor aparține. Și există Basarabia, ca viitoare parte a României. Restul e doar un coșmar trecător. ■

Viorel **Patrichi**

Transnistria
o provocare gravă la adresa României

De peste o lună, școlile cu predare în limba română din Transnistria se află sub asediul milițienilor lui Igor Smirnov de la Tiraspol. Este o situație dramatică, pe care o condamnă și Uniunea Europeană, și Statele Unite, OSCE își declară „neliniștea“, și Ucraina s-a mâniat, chiar și Rusia s-a deranjat, dar nimeni nu întreprinde nimic. Copiii orfani de la Tighina au rămas fără mâncare, fără apă, fiindcă se opun rusificării.

Înaintea reuniunii Consiliului NATO de la Istanbul, Donald Rumsfeld, șeful Pentagonului, făcea o vizită scurtă la Chișinău. Era un semnal politic și militar la adresa Rusiei. Ei, și? Această escală a lui Rumsfeld nu l-a oprit pe Igor Smirnov, subalternul lui Vladimir Putin, să desfășoare forțe de represiune contra copiilor. Este adevărat, Basarabia nu are zăcăminte de petrol pentru a convinge America să declanșeze o campanie de ajutorare umanitară cu avioane F-18...

Pentru cei care nu cunosc geografia zonei, Tighina (Benderî, cum îi spun rușii, după model turcesc), veche cetate a lui Ștefan cel Mare, se află dincoace de Nistru. Deci, în Basarabia veche, nu în Transnistria. Pe Vladimir Voronin nu-l deranjează afrontul. Igor Smirnov, un ofițer KGB de peste Urali, nu-i permite lui Vladimir Voronin să vină nici măcar în satul său natal din Transnistria. O insultă mai penibilă pentru un șef de

stat „suveran“ nu se poate imagina. Lipsit de vlagă, premierul Vasile Tarlev îi asigură pe concetățenii lui că guvernul nu este indiferent față de copiii asediați. Dar nu face nimic. Românii din Tighina au învățat însă drumul spre Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg. După ce Ilie Ilașcu a câștigat primul proces contra Rusiei, peste 400 de dosare din toată Basarabia au ajuns la Strasbourg.

La Tighina funcționează doar două „școli moldovenești, cu predare în baza grafiei latine“, cum spune Tarlev. Se vede ce tertipuri ieftine se folosesc, numai pentru a nu spune pe șleau „școli românești“. Una din școli are un internat pentru copii orfani. Valerii Prudnikov, comisarul miliției din Tighina, le-a dat subalternilor pistoale-mitralieră Kalașnikov și veste antiglonț. Ei trebuie să lupte cu orfanii de la școala-internat. Nici reprezentanții OSCE nu au voie să le ofere copiilor hrană și apă. Tighina este împresurată de rușii lui Smirnov, dar atacul a fost amânat.

Înarmându-i pe milițieni și pe vameși, Smirnov a încălcat armistițiul semnat la Moscova în 1992. Prin urmare, el provoacă un nou război. La cererea cui? Există dovada. Polițiștii basarabeni de la Tighina i-au surprins și i-au fotografiat pe milițienii lui Smirnov, înarmați, în timp ce treceau cu bărcile peste Nistru și intrând apoi în orașul Tighina. Chișinăul nu a reacționat „pentru a nu tensiona situația“. Culmea ridicolului: ministrul Apărării de la Chișinău a cerut încetarea instrucției militarilor pentru ca Smirnov să nu interpreteze aceste acțiuni firești ca pe o pregătire de război. Localnicii din toată Transnistria trăiesc momente de groază. Ei își amintesc ce au pățit în 1992 din cauza mercenarilor ruși sau ucraineni. Nu au voie să se întrunească, să iasă noaptea din case, nu trebuie să aprindă lumina în locuințe.

Profesorii români din Tighina fac un apostolat tragic, unic în Europa. Ei au rămas alături de elevii orfani, care au o singură armă în fața mercenarilor: inocența. Este evident că Rusia vrea să constituie la Tiraspol un al doilea Kaliningrad. Din mai multe motive: așa va ține în șah Chișinăul, Kievul, dar și Bucureștiul; România va intra în Uniunea Europeană și Transnistria ar putea deveni o supapă pentru migrația rusă; dacă Transnistria rămâne sub control rusesc, oamenii de afaceri din fostul spațiu ex-sovietic pot menține acolo un paradis fiscal.

Ce face Ucraina, vecina noastră cea mută? Pe de o parte oferă sprijin pentru infractorii lui Smirnov, pe de altă parte, provoacă România prin orice mijloace. Toate aceste acțiuni par să fie coordonate după un scenariu care ar trebui să amâne sau chiar să anuleze intrarea României în Uniunea Europeană. Kievul continuă să sape canalul Bâstroe, care va seca o mare parte din Delta Dunării, inclusiv brațul Sulina. Ucrainenii nu iau în cosiderare protestele Uniunii Europene și ale organizațiilor ecologiste internaționale. Congresul Puterilor Locale al Consiliului Europei avertizează Kievul că Delta Dunării a fost inclusă în patrimoniul mondial al UNESCO. Inutil! Oficialii de la Kiev tac. Și fac. Deocamdată, ei au împins în față niște experți de la Centrul de Inițiative Strategice de la Kiev, care au redactat un „memorandum“. Vadim Mahnitki, președintele Comitetului Central al sindicatelor din armată și din structurile de forță ale Ucrainei, a cerut „revenirea Transnistriei în componența Ucrainei, cu drepturi de autonomie totală“. După ce va intra în componența Ucrainei, Transnistria se va numi Republica Autonomă Transnistreană, va avea structuri legislative, sistem bugetar și fiscal proprii, însemne de stat. Limbile „oficiale“ vor fi ucraineana, moldoveneasca și rusa. La fel ca și gânditorul Belkovski, nici Mahnitki nu pune problema că trebuie întrebat și Chișinăul despre acest lucru. El vrea și referendum în Ucraina și în Transnistria pentru această alipire. Oficialii ucraineni tac, dar Zbitnev, liderul partidului extremist „Noua Forță“, cere trimiterea unui contingent ucrainean în Transnistria, „zonă de interese strategice a Ucrainei“.

Ce se întâmplă însă în România? Adrian Severin a declarat că ucrainenii formează majoritatea etnică în Transnistria. (Reamintim că el a pledat foarte stăruitor pentru tratatul politic cu Ucraina.) Într-un articol publicat în *Wall Street Journal*, Vladimir Socor, cel mai bun analist pentru spațiul eurasiatic, îl contrazice pe Adrian Severin: românii formează majoritatea relativă în Transnistria, urmați de ucraineni și de ruși. Să nu fi știut Adrian Severin, fost ministru de Externe, demnitar pe la OSCE, pe la NATO, care este realitatea din Transnistria? După ce a primit dublu hatisherif de la Casa Albă și de la Kremlin ca să ne fericească, Adrian Năstase s-a lansat în campania prezidențială pentru Cotroceni chiar la Mălini, satul lui Nicolae Labiș. În „Moartea Căprioarei“, Labiș evocă „vânătoarea foamei în Munții Carpați“. Cum să-și mai amintească vânătorul patriei de românii din Transnistria sau din Basarabia? Când a fost la sediul ONU și în Biroul Oval, în fața lui Bush, Adrian Năstase a vorbit despre încălcarea drepturilor omului în... Sudan! Mai ales că nimeni din clanul Voronin nu solicită sprijinul României. Așa se face că românii de dincolo de Prut și de Nistru au devenit o durere de cap în plus pentru guvernanții de la Bucuresti. Rudele sărace, cu care nu trebuie „să împărțim bunăstarea noastră“, după cum ne recomanda Stelian Tănase, un alt formator de adâncă opinie contemporană. Să se ocupe de ei Portugalia sau Bulgaria, așa cum a recomandat Mircea Geoană, șeful diplomației de la București. Să nu se interpreteze... ■

Viorel **Dolha**

Transnistria – țara nimănui

Transnistria a avut dintotdeuna același rol în planurile imperiale rusești: de avanpost și cap de pod militar spre Europa civilizată. Astăzi, Noua Rusiei își impune poziția la granița cu NATO printr-o politică agresivă, de forță. Documentarul pe care îl publicăm, începînd cu acest număr al revistei rost, prezintă istoriografic soarta acestei fâșii de pământ transnistrean, râvnită și folosită de-a lungul secolelor într-un singur scop: strategic.

Transnistria, în sens geografic, este delimitată de malul de 800 km al Nistrului, de malul de 600 km al Bugului și de litoralul de 150 km al Mării Negre. Prin români transnistrieni înțelegem însă pe toți cei de dincolo de Nistru, cuprinzând Podolia și mergând până la Nipru ba chiar Don, în Crimeea, Caucaz și Siberia. Începuturile întinderii marginii estice a românității la est de Nistru se regăsesc în simbioza dintre tyrageți (geții de la Tyras sau Nistru), deci între supușii lui Burebista, care, la gurile Bugului, stăpânea Olbia, și romanii ale căror urme se găsesc la tot pasul. Din vremuri foarte vechi a început între români și ruteni sau ucrainieni un vădit proces de interpenetrație etnografică și demografică, continuat în decursul veacurilor prin colonizări și emigrări ale acestor două rase. Stăpânirea cnejilor bolohoveni (precursorii cazacilor) se afla pe cursul râului Sluci și pe Bugul superior. Istoricul ucrainian V.B. Antonovici scria în 1885 că nici dreapta nici stânga Nistrului „nu a aparținut nici principilor halicieni, nici altor principi ruși". Lupta corp la corp cu triburile slave și turaniene nu va împiedica realizarea statului moldovean în sec. al XIV-lea, principatul de la Baia alăturându-se altor așezări românești mai vechi, unele răspândite până în Polonia și Volhinia. Între voievozii bolohovenilor mai cunoscuți sunt Alexandru din Belți și Gleb al lui Ieremia. Încă la debutul mileniului al II-lea, această românitate era destul de puternică, surse scandinave din veacul al XI-lea semnalând prezența „blakumenilor" dincolo de Nistru, iar o cronică veche rusească menționează pe aceiași „volohove" în zonă. În Crimeea ne întâmpinaă la 1287 un Crăciun, la 1280 o „unguroaică Mărioara" de la Caffa, iar în sec.XV „ungurii" Radu, Stanciu, Stoica în aceeași colonie, elementul românesc cunoscând iată din excesul său de vitalitate și fenomenul de diaspora. La 25 mai 1455 orășenii din Cetatea Albă, nemulțumiți de acțiunile piratерești ale genovezilor din castelul Lerici de la gurile Niprului, pun stăpânire pe această fortificație și îi trimit captivi domnitorului Petru Aron pe conducătorii cetății. Podolia epocii lui Ștefan cel Mare este socotită de N. Iorga ca aparținând „de fapt nimănui" deși succesiv ținuse nominal de cnejii tătari, Marele Cnezat al Lituaniei și Polonia. Pe nesimțite s-a născut o Moldovă „nouă" dincolo de Nistru cu sate din ce în ce mai numeroase. Cetatea Lerici este ocupată de Moldova între 1455-1475.

Cazacii români

Într-o scrisoare către Înalta Poartă, Ștefan Bathory arăta că întinderile dintre Bug și Nipru erau populate cu o adunătură de oameni compusă din poloni litvani, moscali și români. Cazacii sunt strânși dintre moscali și români. Prin denumirea de cazac, tătarii înțelegeau vagabond. Hatmanul lor, Dumitru Visnovietchi se cobora dintr-o soră a lui Petru Rareș. A pretins și scaunul Moldovei. După Ioan Vodă cel Cumplit, cazacii vor năvăli în Moldova de mai multe ori aducând cu ei „Domnișori" – fii adevărați sau închipuiți de dincolo de Nistru ai domnilor de odinioară ai Moldovei.

Ioan Nicoară Potcoavă a fost primul hatman ales de întreaga Secе Zaporojeană. El va reuși să ocupe pentru scurt timp tronul Moldovei și același noroc și-l vor încerca și alți români din fruntea cazacilor: Alexandru și Constantin Potcoavă, Petre Lungu, Petre Cazacu. Rangul suprem de hatman al cazacilor îl vor mai deține dintre românii transnistrieni Ion Grigore Lobodă, Tihon Baibuza, Samoilă Chișcă, Ion Sarcu, Opara, Trofim Volosanin (Românul), Ion Sarpila, Timotei Sgură, Dumitru Hunu și eroul legendar al cazacilor în lupta pentru independența Ucrainei, Dănilă Apostol. Pe tot parcursul secolelor XVI-XVIII, înalte ranguri printre cazaci le-au avut polcovnicii Toader Lobădă, (în Pereiaslav), Martin Pușcariu (în Poltava), Burlă (în Gdansk), Pavel Apostol (în Mirgorod), Eremie Ganju și Dimitrie Băncescu (în Uman), Dumitrașcu Raicea (în Pereiaslav) comandantul Varlam Buhatel, Grigore Gamalie (în Lubensc), Grigore Cristofor, Ion Ursu (în Rascov), Petru Apostol (în Lubensc). Alți mari comandanți de unități căzăcești dintre „dacii transnistrieni“ sunt: Țopa, Scapa, Țăranul, Moldovan, Munteanu, Procopie, Desălagă, Drăgan, Gologan, Polubotoc, Cociubei, Turculeț, Chigheci, Grigoraș, Bogdan, Radul, Focșa, Basarab, Grigorcea, Borcea etc. Mulți din ei vor fi semnatari ai documentelor de unire a Ucrainei cu Rusia de la 18 ianuarie 1654, iar alții, precum generalul Ciorba și coloneii Mândra, Ghinea și Branca vor intra în servicul Rusiei.

Domnii Moldovei au stăpânit Transnistria

După ce, în 1574, Ion Vodă Armeanul pomenea de „țara noastră a Moldovei de dincolo de Nistru“, după ce, în 1602, boierii vorbesc de neamurile lor de peste Nistru, Ghe. Duca devine la 1681 „Despot al Moldovei și Ucrainei“, împlinind pe lângă rolul de domnitor al Moldovei și rostul de hatman și administrator al Ucrainei, unde în vremea aceasta se vor scrie și acte în românește. Dacă până acum doar hotarul etnic depășise Nistrul, Duca va duce ssși hotarul politic în zona transnistreană, având în stăpânire toate teritoriile dintre Carpați și Nipru. După el au mai deținut conducerea Ucrainei, Ștefan Movilă, Dimitrie Cantacuzino și Ene Drăghici, iar cu mari funcții au fost și Simeon Palis și Sandu Colțea.

Consecință a stăpânirii lui Duca Vodă (care a ridicat curți domnești la Ticanova pe Nistru și Nimirov pe Bug) Moldova continuă, până la 1765, să administreze și malul stâng al Nistrului.

Importantele centre ale Transnistriei erau Movilăul, Dubăsari, Silibria, Iampol, Jaruga, Râșcov, Vasilcău. În noua oblastie formată de ruși la Oceakov (la a cărei construcție Petru Șchiopu participase cu 15.000 de salahori și 3000 de care) au primit în sec. XVIII pământuri boierii: Cantacuzino, Rosetti, Catargiu, Badiul, Sturza, Manuil, Măcărescu, Cucu, Boian, Iliescu, Sabău, Cănănău, Crăciun, Pascal, Hagilă, Săcară, Nicoriță, Ghenadie, Dodon, Zurucilă etc. Cetatea a fost cerută de Mihai Viteazul la 1600 și apărea încă de pe atunci ca fiind unul din orașele Moldovei. Într-un recensământ din 1793, între Nistru și Bug, din 67 de sate, 49 erau exclusiv românești.

(Va urma)

Foto: Bogdan Onofrei

Pr. drd. Florin Ţuşcanu

Uu nedreptăţit al istoriei: Mitropolitul Visarion Puiu

La 10 august a.c. s-au împlinit patruzeci de ani de la trecerea la cele veşnice a unui ierarh de excepţie al Bisericii Ortodoxe, Mitropolitul Visarion Puiu (1879-1964).
Pentru a marca, într-un cadru solemn-spiritual, dar şi cultural, această zi, Mitropolia Moldovei şi Bucovinei a invitat pe toţi cei care îl îndrăgesc pe marele ierarh condamnat la moarte, să vină la Mănăstirea Neamţu, acolo unde el, în viaţă fiind, şi-a ales locul de veci.
În aceeaşi zi, la Centrul Cultural-Pastoral „Sf. Paisie de la Neamţ“, de lîngă mănăstirea Neamţu a avut loc simpozionul „Mitropolitul VisarionPuiu – 125 de ani de la naştere şi 40 de ani de la trecerea sa la veşnicie“.
Ne facem o datorie de onoare din a-l evoca şi noi în paginile revistei rost.

Născut la Paşcani, pe 27 februarie l879, Visarion Puiu, pe numele de botez Victor, a fost primul din cei trei copii ai lui Ioan şi Elena Puiu. Tatăl său era fiul preotului Ioan Puiu din Girov-Neamţ, iar mama sa era din Roman, fiica negustorului Neculai Miron. Tatăl său era conductor de tren.

Primele trei clase primare le-a făcut la Paşcani (1886-1889), la şcoala mixtă a căilor ferate. Clasa a IV-a şi Seminarul Teologic inferior, le va urma la Roman unde se mutase cu serviciul tatăl său.

În toamna anului 1891, cu sprijinul arhiereului Ioanichie Flor Băcăuanul se va înscrie în clasa I-a la Seminarul Sf. Gheorghe din Roman. Printre profesori, l-a avut la limba română pe Calistrat Hogaş, despre care mitropolitul îşi va nota în însemnările sale *„sever şi exigent dar drept. Lui îi datorez primele compuneri stilistice bunişoare şi primele îndemnări de a citi literatură română şi străină“*. După trei ani petrecuţi la Roman, unde a participat şi la înmormântarea episcopului Melchisedec (mai 1892), se va înscrie la cursul superior al Seminarului Veniamin Costachi din Iaşi, unde îşi va dezvolta gustul pentru literatură luând cărţi cu împrumut de la librarul Şaraga, sau de la anticarul Kupperman. Aici, va colabora la câteva foi locale. Iar cu ajutorul bănesc al unui coleg-ierodiaconul Varlaam Arghirescu de la M-rea Neamţ – *„care-şi împărţea agoniseala elevilor sărmani“*, participa la concertele şi spectacolele de la Teatrul Naţional din Iaşi.

După absolvirea Seminarului în 1899, se va înscrie la Facultatea de Teologie din Bucureşti, unde va întâlni marile personalităţi ale vremii, asistând la conferinţele lui Titu Maiorescu, Rădulescu Motru, Coco Dumitrescu-Iaşi ş.a. Din anul 1902, la propunerea lui Petre Gârboviceanu, directorul Casei Bisericii (fiind pe atunci student în anul II), va lucra ca funcţionar la această instituţie care se va numi ulterior Ministerul Cultelor.

L-a cunoscut acum pe ministrul instrucţiunilor publice, Spiru Haret, care îşi avea biroul în acelaşi local.

În slujba Bisericii

În anul 1905, va reveni la Roman, unde, la 22 decembrie, se va călugări. A fost tuns în monahism la Catedrala Episcopală de către episcopul Gherasim Safirin, care peste câteva zile îl va hirotoni diacon pe seama Catedralei. Despre anii petrecuţi aici

la Roman, își va aminti mai târziu mitropolitul Visarion, *„aceștia au fost cei mai frumoși ani ai călugăriei mele“*. În ianuarie 1907, a plecat să-și desăvârșească studiile teologice la cea mai înaltă școală a vremii, Academia duhovnicească de la Kiev, ca bursier. La întoarcerea în țară, în iulie 1908, a fost trimis la Galați. Acolo, după o scurtă perioadă de slujire ca diacon la Catedrala Episcopală a Dunării de Jos, de numai două luni, a fost hirotonit ieromonah, pe la propunerea episcopului Pimen Georgescu. La 6 decembrie 1908, a fost hirotesit protosinghel, iar la 1ianuarie, anul următor arhimandrit, primind și responsabilitatea de vicar al acestei Episcopii și funcția de director al Seminarului Sf. Andrei din Galați (1909-1918).

Părintele Visarion nota în jurnalul său: *„În timpul războiului (1916-1918) pe care l-am îndurat sub bombardamente de artilerie vrăjmașă, am prefăcut școala în spital pentru militarii răniți, în a cărui administrare lucram împreună cu mama“*. Experiența și realizările obținute la Seminarul din Galați au făcut ca după Unirea Basarabiei cu România, să fie numit director al Seminarului teologic din Chișinău.

După ce a refăcut localul școlii, afectat de staționarea trupelor rusești, a organizat programa școlară, fiind numit și inspector al mănăstirilor din Basarabia. Concomitent a condus Societatea Istorico-Arheologică din Chișinău, precum și Societatea Culturală a Clerului și cea de binefacere a orașului, unde se împărțea hrană zilnic, la patru până la cinci sute de sărmani.

Slujirea arhierească

La 17 martie 1921, Visarion a fost ales episcop al Argeșului, fiind hirotonit arhiereu în ziua de „Buna Vestire“, la Catedrala Patriarhală din București.

A străbătut timp de doi ani toate parohiile din cele două județe ale eparhiei sale (Argeș și Olt), *„cercetând satele cu prea multe biserici sărace și slab îngrijite, cu zugrăveli cumplite și preoți necăjiți“*. Cu mari eforturi, având și sprijinul lui Nicolae Iorga, Visarion a reușit să redobândească vechea reședință episcopală, devenită între timp palat regal. În anul 1923, s-au înființat două episcopii noi în Basarabia, a Hotinului și a Cetății Albe, prilej cu care Visarion Puiu va fi transferat episcop la Hotin, având reședința la Bălți, iind instalat la 13 mai 1923. Ca și la Argeș, va lucra la început în condiții improprii, locuind în gazdă la un evreu, apoi la un neamț în orașul Bălți.

În discursul pe care l-a rostit la instalarea sa aici, Visarion a rostit între altele: *„Doamne, fă ca toiagul acesta păstoresc, să nu-mi fie a-l purta cu greutate, iar turma la care sunt trimis, să o pot cu îndestulare hrăni din ogorul Evangheliei Tale, și mă învrednicește a spune cândva ca Apostolul «Nu eu ci harul Tău, care a fost în mine a săvârșit aceasta»“*.

La Bălți, episcopul Visarion a avut o fructuoasă și complexă activitate. A ctitorit catedrala Episcopală „Constantin și Elena“, a ridicat un măreț palat episcopal, în preajma căruia a amenajat un parc cu arbori aduși din întreaga lume, de asemenea a organizat școli teologice, tipografii, Casa de Ajutor a clerului, Ateliere bisericești pe lângă mănăstiri, a restaurat 397 biserici și 40 de case parohiale, o fabrică de lumânări, un Sanatoriu și multe altele.

„Sprijinit de un popor cu drag de biserică oameni buni și ascultători, cum e ramura românească a moldovenilor dintre Prut și Nistru, cei 12 ani de păstorie la Episcopia Hotinului, au trecut producându-mi bucurii sufletești pe care numai bunul Dumnezeu mi le-a dat poate ca răsplataă a muncii puse în slujba sa…“, își va aminti mai apoi Visarion în jurnalul său. Tot la Bălți, episcopul va publica mai bine de jumătate din cele 40 de lucrări ale sale. Visarion a fost prețuit de regele Carol al II-lea și de Nicolae Iorga, care în mai multe rânduri au venit să vadă cele realizate de dânsul în Basarabia.

La Bălți, episcopul s-a implicat și în acțiuni de ordin obștesc cu scopul îmbunătățirii vieții locuitorilor orașului: alimentarea cu apă și curent electric, dezvoltarea transportului feroviar, canalizarea, construirea unui aerodrom, un abator, o baie publică, o maternitate etc.

În anul 1935, Visarion va fi ales **Mitropolit al Bucovinei**, având reședința la Cernăuți. A fost instalat pe 10 noiembrie, prilej cu care a rostit un emoționant discurs, arătându-și nemulțumirea față de răceala și amorțeala în care se afla Biserica în acele momente grele. Experiența dobândită la conducerea celorlalte eperhii, la care se adaugă spiritul gospodăresc înnăscut, cultul pentru disciplină și ordine, au avut efecte pozitive prin prosperitatea acțiunilor întreprinse, dar au stârnit și reacții negative din partea acelora care își vedeau amenințate afacerile. Între realizările acestei perioade, amintim – construirea a zeci de biserici de zid în locul celor de lemn și repararea a câtorva sute, construirea la Cernăuți a așa-zisului „Palat Cultural“ – edificiu maiestuos cu multe săli de conferință și bibliotecă – înființarea a șase cantine pentru muncitorii forestieri, refacerea stațiunii Vatra Dornei aflată în proprietatea Mitropoliei (a fost construit Cazinoul, amenajat parcul ș.a.) etc.

La 14 septembrie 1939, mitropolitul Visarion va expedia o scrisoare din Cernauți, adresată lui Stalin, încercând să-l determine pe acesta să mediteze asupra faptului că Biserica este o instituție fără frontiere, iar sentimentul religios nu poate fi distrus de persecuții, care n-au încetat de-a lungul veacurilor. Această atitudine s-a finalizat din păcate prin înscenarea pensionării mitopolitului și înlăturarea sa din scaun la 1 iunie 1940.

Nu este exclus ca un rol important în pensionarea forțată a mitropolitului să-l fi avut și atitudinea lui tranșantă din septembrie 1939, când a găzduit cu ospitalitate la Cernăuți, grupul de refugiați polonezi în frunte cu președintele Poloniei Ignacy Moscicki.

În aceste împrejurări, mitopolitul se retrage la Mănăstirea Neamț, unde își ridicase în 1937 o casă de odihnă, lângă Schitul Vovidenia. Nu va rămâne prea mult aici, căci la 16 noiembrie 1942, Visarion Puiu va conduce Misiunea Ortodoxă Română în Transnistria. A fost o perioadă plină de realizări – s-au redeschis locașuri de cult care vreme de decenii au avut altă destinație (grajduri, depozite de cereale etc.), sprijinirea învățământului și a instituțiilor filantropice, presă, publicații etc. Pe 14 dec.1943 Misiunea i-a sfârșit, iar Visarion va reveni la Mănăstirea Neamț, iar în 1944 se va muta la București. În timpul bombardamentelor a plecat la mănăstirea Cernica, de unde în august 1944 va pleca la Zagreb, în Croația, ca delegat al Patriarhiei Române la sfințirea unui episcop ortodox. Nu se va mai întoarce niciodată în țara sa, presimțind parcă ce va urma.

Lungul drum al exilului

La Zagreb, pe lângă slujba de sfințire a avut loc și o întâlnire cu presa. Mitropolitul Visarion a fost unul din primii ierarhi ortodocși care au sesizat rolul presei și a folosit-o ca o tribună. Cu acel prilej el a condamnat ororile războiului, aluziile făcute vizând și atrocitățile comise împotriva sârbilor. Fiind aproape de Viena, după hirotonia de la Zagreb, Visarion a dorit să meargă la un control medical de specialitate, iar pilotul a acceptat. La 23 august 1944 mitropolitul se afla la Viena. Vlădica se hotărăște să nu se mai întoarcă în țară. La fel va face și pilotul, punând avionul la dispoziția autorităților austriece. La început a fost închis într-un lagăr în Tirol, la Salzburg. Istoricul C.N.Tomescu – apropiat al mitropolitului – combate afirmațiile că Visarion ar fi făcut parte efectiv din Guvernul de la Viena, sau că s-ar fi atașat legionarilor români fugiți din țară, sub conducerea lui Horia Sima.

A rămas în Austria până în toamna anului 1945, după care a plecat în Italia, fiind găzduit de Institutul Don Calabria la Mănăstirea Maguzzano, până-n iunie 1947. A fost ajutat de papa PIUS al XII lea și de cardinalul Tisserand, pe care i-a vizitat. Din Italia a plecat în Elveția locuind temporar la Sonvico-Lugano, până în prima parte a anului 1949. De aici este convins de unii reprezentanți ai comunității române din Paris să se mute în Franța. Ajuns la Paris, mitropolitul va înființa prima Episcopie Ortodoxă Română din Occident, pe care el însuși o va conduce. Între timp în țară, noul regim a început cercetările pentru trimiterea în judecată a celor vinovați de dezastrul

țării. În luna mai 1945, la așa zisul Tribunal al Poporului din București, se afla un tabel cu 302 persoane cercetate ca fiind *„criminali de război“*.

La numărul 293 figurează Visarion Puiu, mitropolit al Bucovinei, șef al Misiunii Ortodoxe din Transnistria. La 20 februarie 1946 a avut loc ședința publică de judecată, iar a doua zi s-a pronunțat sentința – ***condamnat la moarte***. Mitropolitul Visarion a făcut recurs, demontând toate capetele de acuzare, dar acesta a fost respins. Mai mult, au fost făcute demersuri pentru extrădare. Partea mult mai regretabilă a constituit-o apoi hotărârea Sfântului Sinod al B.O.R. din 28 februarie 1950 de **a-l caterisi** ca unul ce era considerat trădător al „intereselor poporului“. După 40 de ani, la 25 septembrie 1990, Sinodul B.O.R., același care odinioară la condamnat, a anulat nedreapta hotărâre din 1950, ridicând pedeapsa caterisirii și reabilitându-l.

Greutățile și suferințele de tot felul ale vieții în pribegie au afectat starea de sănătate a mitropolitului Visarion. În 1959, răspunzînd cu umor scrisorii unui prieten din Germania scria: *„Dar poate ai vrea să afli care mi-i sănătatea… ca într-o casă veche spre ruinare, geamuri sparte, bucătăria stricată, iar pereții pe jos plini de igrasie“*. Ultimii ani ai vieții i-a petrecut în nordul Franței, într-un sat, Viels Maison. În ziua de 10 august 1964 s-a stins din viață, în vârstă de 86 de ani. În odăița lui nu s-au găsit nici măcar banii necesari pentru îngropare, dar locuitorii de acolo, vecinii, au acoperit trebuințele. L-au prohodit doi preoți ruși ortodocși, fiind înmormântat în cimitirul catolic al satului. Ulterior, în 1992, a fost reînhumat în cimitirul Montparnasse din Paris, alături de alți patru slujitori români. Pe lespedea de marmură, posteritatea a săpat un vers dintr-un psalm: *„La rîul Vavilonului, acolo am șezut și am plâns“*, arătând parcă neliniștea și tristețea lui departe de pământul natal.

Acesta a fost Visarion Puiu, un curajos luptător pe care l-a dat rezistența anticomunistă, o personalitate copleșitoare din toate punctele de vedere. De la el putem învăța că omul, deși este atât de efemer, se poate înveșnici prin faptele sale… ■

Foto: Bogdan Onofrei

ÎPS Bartolomeu **Anania**

Ce ne oferă Europa?

Am meditat mai adînc la vremurile noastre, dacă nu cumva procesul se prelungește, dacă nu cumva viziunea dostoievskiană a mers dincolo de comunism. Dumnezeu ne-a ajutat și am scăpat de povara comunismului, prin jertfele din decembrie '89, intrînd într-o altă eră. Iată însă că avem o altă perspectivă: dacă ne-am confruntat cu Răsăritul bolșevic, de data aceasta ne îndreptăm cu fața către Occidentul european (care se autodefinește drept „Europa" însăși și care ne invită să intrăm în ea, ca și cum noi n-am fi fost niciodată europeni).

În privința aceasta, dacă trebuie să fac o paranteză și vreau să o fac, doresc să afirm că noi am fost întotdeauna europeni și că nu poate fi vorba de o „intrare" a noastră în Europa, ci de regăsirea noastră în Europa, sau mai precis de regăsirea Europei în noi. Ne e greu să fim tratați ca niște primitivi, cu toată sărăcia noastră, uitînduse că dacă suntem astăzi săraci și înapoiați datorită comunismului, este și prin faptul că Occidentul ne-a livrat, aproape gratuit, acestuia. Lucrurile acestea sunt știute. Cred că Apusul nu are dreptul să ne umilească, așa cum a încercat și încearcă; fără să fac politică, trebuie să

subliniez atitudinea tot mai demnă a țării noastre în acest context european. Nu așteptăm spiritualitate din Occident, pentru că nu o are. Uneori suntem tratați ca niște „balcanici“, uitîndu-se că suntem la nordul Dunarii și, că, geografic, nu facem parte din Balcani. Ei, și dacă am face? Alexandru Paleologul spune că, la urma urmei, chiar daca am fi balcanici n-ar fi nimic rușinos în asta. Platon, Aristotel și Sofocle au fost balcanici. Iar eu aș adăuga: toată doctrina teologica a lui Toma d'Aquino s-a sprijinit pe Aristotel, pe un balcanic. Iar dacă este vorba de civilizație, ar trebui să ne amintim că, în jurul anului 1000, bazileii și principesele Bizanțului aveau băi de marmură, în timp ce curtenii lui Carol cel Mare se scarpinau de păduchi și rîie. Așadar, dacă este vorba de o Europă, si anume de adevărata Europă, noi am avut întodeauna viziunea și trăirea ei. Europa este sinteza gîndirii elene, a spiritualității creștine și a civilizației romane. Este singura Europă pe care o recunoaștem, dar și cea care ni se refuză. Ni se propune în schimb, o Europă construită eminamente pe economie și politică; nici cea mai mică adiere de cultură, că de religie nu mai vorbim. Dacă aceasta este Europa care ni se îmbie, nu avem nevoie de ea! Mai degrabă o invităm să se îndrepte ea către noi, pentru ca să se redescopere pe ea însăși; noi nu avem de cerșit ci de oferit. Ce ni se propune? Economicul-pîinea. Prin pîine ni se cere libertatea. De aici, pretențiile aberante care ni se pun în față, a fi acceptați în această Europă: homosexualitatea, viciul, avortul, desfrîul, sexualitatea, pornografia, adică tot ceea ce poate fi mai rău în viața unei societăți, niște rele pe care noi ca popor, în frunte cu biserica și din fericire în frunte cu tineretul nostru creștin ortodox, le respingem cu toată fermitatea, pentru că nu vrem ca, cu prețul „intrării“ noastre în Europa să ne pierdem propria identitate națională. Așadar: economie, pîine, robire. În al doilea rînd: „miracolul“. Nici pomeneală de vreun miracol în numele lui Dumnezeu, așa cum încerca cel puțin, marele inchizitor. Nu, „ci miracolul“ zborului cosmic, al electronicii, al calculatorului, al ingineriei genetice: un miracol perpetuu, pe care fascinați va trebui să-l acceptam în locul minunilor lui Dumnezeu. Și în al treilea rînd, tot prin economic: puterea și prin putere, autoritatea. Nu mai este aceea a comunismului, ci așa-ziselor „Mari puteri“, cele îndrituite să hotărască pentru popoarele mici.

Pentru intrarea în Europa ni se cere să fim toleranți cu toate cele care ne smulg din credința noastră.

Verbul „a corupe“, în accepția termenului grecesc, înseamnă a altera nu numai prin descompunere ci și prin amestec. Toate formele de sincretism religios care ni se propun, începînd cu New Age și terminînd cu tot felul de combinații între diferite secte neoprotestante, care alcătuiesc federații „evanghelice“ și „evanghelizatoare“, și care caută să ne amețească prin aceste oferte foarte comode, seducătoare, deseori toate acestea sunt forme și manifestări ale corupției spirituale. E bine să știți că, pe măsură ce aceste invazii devin tot mai radicale, dar ne propun, în mod repetat și stăruitor, „toleranța“, e bine să știți că toleranța trebuie să funcționeze pînă în clipa cînd începe abuzul! Din momentul în care celălalt abuzează de toleranța mea, aceasta încetează și trebuie să înceteze. De aceea, personal, voi deveni intolerant, chiar cu riscul de a fi catalogat drept fundamentalist. La urma urmei, dacă e vorba de „fundamentalism“, primul fundamentalist a fost însuși Iisus Hristos: „Înapoia Mea, satano!“ ■

Foto: Bogdan Onofrei

Radu **Bălaşa**

Constantin Noica, filosof şi antrenor cultural

Constantin Noica este un reper esențial în cultura română nu numai prin ce a scris, ci deopotrivă pentru că a reușit, într-o epocă de crîncenă marginalizare a intelectualității românești, să facă școală. „Școala de la Păltiniș“ nu este o metaforă, ci o realitate. S-au adăpat la ea minți strălucite, care astăzi sînt în prim-planul vieții culturale și civice de la noi: Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Sorin Vieru, Victor Stoichiță, Andrei Codrescu ș.a.

Noica era preocupat de viitorul cultural al românității, de isprăvile culturale pe care trebuiau să le săvîrșească tinerii intelectuali. Și a devenit un veritabil antrenor cultural, care își selecționa foarte atent elevii, pe care apoi îi supunea unui program intensiv de acumulare culturală. Se orienta asupra unor vîrfuri a noii generații, oameni între 25 și 28 de ani – vîrsta la care, spunea, erau potriviți pentru a trece printr-un antrenament cultural serios, de cîțiva ani. Pentru unii dintre discipolii săi s-a bătut inclusiv cu autoritățile. „Plătiți zeci de fotbaliști anual, care sînt angajați fictiv în fabrici, și doar cîțiva dintre ei fac performanță. Înțelegeți că dacă ați plăti la fel doar doi, trei tineri intelectuali din fiecare județ, aceștia ar putea face cu adevărat performanță“, ar fi izbucnit Noica în fața mai-marilor politici dintr-un județ.

Dovadă că peste „momentul Noica“ nu se poate trece sînt și recentele confruntări dintre anumite personalități din lumea culturală românească. Iar aceste dezbateri, în jurul lui Noica și a faimoasei sale Școli, se vor reaprinde mereu. Pentru că miza este felul în care tineretul României trebuie format, educat, orientat.

Biobibliografie

Constantin Noica s-a născut pe 24 iulie 1909, în Vitănești, județul Teleorman. În 1931 și-a luat licența în filosofie, după care a urmat studii de specializare în Germania. A obținut titlul de doctor în filosofie în 1940, la București. A debutat cu volumul de eseuri *Mathesis sau bucuriile simple* (1934), distins cu premiul scriitorilor tineri. A fost membru al Uniunii Scriitorilor.

Noica s-a dedicat cu precădere lucrărilor și traducerilor din filosofii clasici, publicînd *Regulae ad direcionem ingenii* (1935), *Meditationes de prima philosophia* (1937), *Viața și filosofia lui Rene Descartes* (1937), *De colelo* (1937), *Schiță pentru istoria lui cum e cu putință ceva nou* (1940), *Două introduceri și o trecere spre idealism* (1943); *Despre forma și principiile lumii sensibile și ale celei inteligibile* (1936), *Concepte deschise în istoria filosofiei* (1936) – lucrare distinsă cu premiul Academiei Române; *Diferența dintre filosofia lui Fichte și a lui Schelling* (1943); *Introduction a la Logique*, vol. I (1970) și *Commentaire a la Metaphisique*, vol. II (1974). Apoi: *Jurnal filosofic* (1944), *Pagini despre sufletul românesc* (1944), *Lysis sau despre înțelesul grec al dragostei de oameni și lucruri* (1968), *Douăzeci și șapte de trepte ale realului* (1968), *Rostirea filosofică românească* (1969), *Creație și frumos în rostirea românească* (1973), *Fragmentele presocraticilor*, vol. I (1974), *Eminescu sau gînduri despre omul deplin al culturii românești* (1975), *Despărțirea de Goethe* (1976), *Sentimentul românesc al ființei* (1978), *Spiritul românesc în cumpătul vremii* (1978), *Povestiri despre Om* (1980), *Devenirea întru ființă* (1981), *Trei introduceri la Devenirea întru ființă* (1985), *Scrisori despre logica lui Hermes* (1986).

Pentru întreaga sa activitate, Noica a primit Premiul Special al Uniunii Scriitorilor.

A murit la 4 decembrie 1987. A fost înmormîntat pe 6 decembrie 1987, la Schitul Păltiniș, după dorința sa, slujba fiind oficiată de un sobor de preoți în frunte cu ÎPS Mitropolit Antonie al Ardealului. ■

Şcoala de la Păltiniş sau împăcarea cu Noica

În cele ce urmează vom publica câteva fragmente din capitolul *„Stai lângă mine și ascultă sau Gânduri despre Școala de la Păltiniș“* de Cristian Bădiliță, capitol din lucrarea sa *Platonopolis sau Împăcarea cu filozofia* (Polirom, 1999). Unele subtitluri, deși pornesc de la textul autorului, sunt ușor modificate de noi, din rațiuni de condensare a textului. Textul lui Cristian Bădiliță nu reprezintă numai un „tablou“ al celebrei atmosfere din jurul lui Noica și al școlii sale. Oricât de viu, un tablou rămâne un obiect mort. Bădiliță știe acest lucru și, deși înarmat cu o forță însuflețitoare remarcabilă (talentul literar al autorului, inefabil, desigur, se simte la tot pasul), el trece dincolo de frumusețea peisajului noician și ne propune o adevărată „împăcare“ a marelui filozof cu tradiția **mântuitoare** (deci, **creștină**, până la un punct!) a marii filozofii. Noica nu a putut „anexa“ creștinismul și pe Iisus gândului său filosofic, dar nici nu poate împiedica comentariile fine, ca cel de mai jos, să-l așeze în zarea filosofiei platoniciene sau neoplatoniciene. Dar, de la Platon, Plotin și Porfir până la Evagrie din Pont nu e decât un pas, iar Noica se pare că l-a făcut, în ciuda conștiinței sale speculative mai degrabă „păgâne“. De fapt, Bădiliță ne propune și un Noica păgân (foarte păgân, căci e anexat protocronismului și naționalismului – a se vedesa mai jos etimologia păgână a lui natio!), dar și unul creștin, prin amploarea ascezei sale, prin asumarea modului de viață filosofic în paradigmă originară, care nu poate fi despărțită de ideea de mântuire. Cristian Bădiliță, cel care, în introducerea lucrării sale, vituperează creștinismul pentru excesele cu care a condamnat gândirea păgână anterioară[1] (fiind cumva orb la propriile rădăcini sau propriile înrudiri), nu putea să nu-l așeze pe Noica într-o cumințenie de factură creștină. În această împăcare a lui Noica se află o dublă împăcare: filozofia și religia creștină au nevoie de o dublă împăcare. Cea simplă nu este posibilă. Simpla împăcare echivalează cu demersul ciudat al scolasticii, care încerca o astfel de operație de conciliere, dar nu reușea decât o nouă învrăjbire a „credinței“ și a „gândirii“. Așadar, ca și în cazul unei cununii, Noica s-a împăcat cu creștinismul, dar și creștinismul cu Noica. Altfel nici nu ar fi cu putință. Cristian Bădiliță reușește această cununie de excepție (într-un alt plan, chiar împăcarea Filozofiei cu Religia, dar încă odată, adevărata împăcare, cea dublă), iar pentru aceasta trebuie să-i fim recunoscători. Editura Humanitas a tipărit recent (2004) o lucrare a lui Andrei Cornea, cu titlul *De la Școala din Atena la Școala de la Păltiniș*. Deși punctul de plecare al studiului despre Școala de la Păltiniș pare a se afla în Platonopolis-ul lui Bădiliță, Cornea nu face nici o trimitere la textul primului. Păcat! Altfel, cartea lui A. Cornea, deși informată, suferă de eclectism și lipsă de intenționalitate ideatică. ***(C. Pantelimon)***

Cristian **Bădiliță,**
Paris

Gânduri despre
Şcoala de la Păltiniş

Reflexul daimonic (și, desigur, cel eudaimonic, până la un punct) face din destinul filozofului de la Păltiniș unul cu totul aparte, nu numai în spațiul culturii române, dar, poate, în spațiul întregii culturi europene din a doua jumătate a secolului. În același timp, acest reflex **fals anacronic** (s. n. – C. P.), acest tip de existență racordată la o obsesivă Idee anagogică, îl așază pe Noica în coordonatele originare, întemeietoare și nepervertite ale filozofiei. Prin Școala de la Păltiniș, dar în primul rând prin „ctitorul“ ei (nu-i plăcea lui să se numească astfel?!) filozofia și-a

[1] „(...) cartea de față încearcă să arate că nu filozofia poartă vina mutilării chipului său (...). Pe de altă parte, ea denunță creștinismul *apologetic* drept unul dintre factorii responsabili, *in negativo*, de această mutilare.“, spune Bădiliță, care însă are grijă să justifice (într-un fel) această atitudine. Nuanțările sunt extrem de importante. În final, impresia este că „decapitarea“ școlilor de gândire anterioare creștinismului face parte din seria de fenomene până la un punct inevitabile în curgerea istoriei ideilor. Creștinismul însuși este, la această oră, o „gândire“ din care forța sufletească pare a se fi retras în mare măsură.

dezvăluit chipul ei originar și pur, ademenindu-ne și certându-ne în același timp ca să ne convertească spre tărâmul ei (...).

Prima caracteristică a filozofului de acest tip (opus filozofului-profesor ori „activist“) este monotropia, „concentrarea permanentă“, „fuga după o singură Idee“. Antoine Guillaumont și-a început descrierea fenomenologică a monahismului egiptean prin invocarea acestei virtuți cardinale. Asemenei călugărului creștin, filozoful-monah este un monotropic, adică un urmăritor consecvent și neobosit al unei idei, al Ideii mântuitoare (...).

Atunci devine explicabilă „neutralitatea etică“ a lui Noica, abstinența sa de la politic, care nu e o atitudine asumat-defetistă, ideologică, prin urmare, ci pur și simplu o componentă a firii sale. Precum Plotin (pe care nu-l agrea însă din pricina „dogmatismului“ teologic) și precum toți filozofii neoplatonicieni, care nu mai nădăjduiau în mântuirea lumii, ci doar a sufletelor proprii, Noica refuză deliberat (de fapt, instinctiv) să alunece dinspre Idee spre ideologie, să se mântuiască prin sacrificiu (...). Reproșurile care i se aduc, vizând în principal somnolența civică din perioada regimului comunist, trec cumva pe lângă (...).

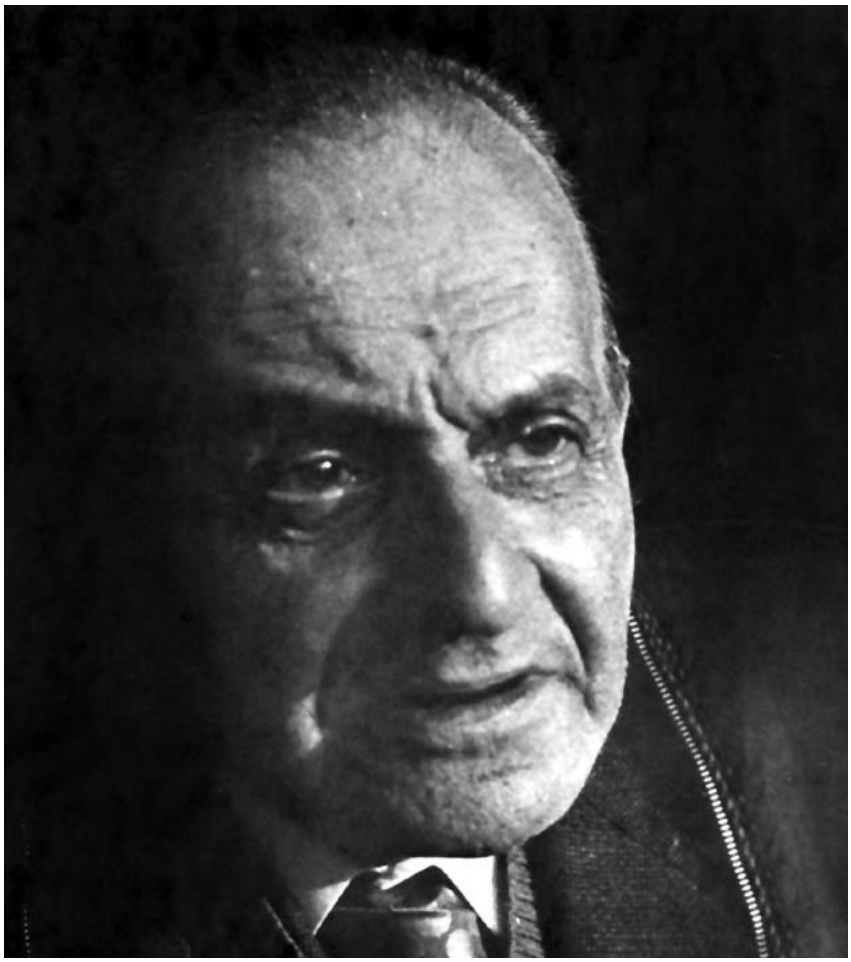

Școala de filozofie

Retragerea însăși a lui Noica din lume, claustrarea la „cinci mii de picioare deasupra omenirii“ și la peste trei sute de kilometri depărtare de capitala României intră, de asemenea, în scenariul unui destin filozofic de extracție platoniciană. Plotin își înfiripase comunitatea *în marginea* Romei, cu o discreție totală, chiar dacă oricine dorea să participe la cursuri și la viața grupului era primit fără a i se pune vreo piedică. Evident, exista o formă de testare și, implicit, de ierarhizare, după cum exista un regim de viață special pentru „interni“ și altul, mai puțin exigent, pentru „externi“. Vizitatorii întâmplători sau inconsecvenți (care treceau doar la sfârșit de săptămână pe la școală) nu intrau niciodată în posesia tratatelor scrise, a viitoarelor Enneade. Porfir a fost obligat să treacă o probă dificilă înainte de a avea acces la miezul învățăturii Maestrului. Examenul lui a echivalat, practic, cu o convertire la plotinism. La fel și în cazul grupului de la Păltiniș: fiecare aspirant era pus la proba celor zece ore de greacă veche, probă decisivă, în urma căreia majoritatea s-au văzut înfrânți. Modelul școlii lui Plotin îl va fi îmboldit și pe tânărul Augustin să se retragă la Cassiciacum, moșia unui prieten, împreună cu mama sa mereu ocrotitoare, cu fiul său Adeodatus, și cu alți câțiva tovarăși (...). Desigur, Noica s-a recunoscut atât de mult în acest fel de a face filozofie, încât n-a visat altceva toată viața (...).

Școala dorită de Noica nu era o instituție, ci o comunitate de prieteni (el și „un prieten, doi“ – JF[2] 13). Aidoma, iarăși, comunității din jurul lui Plotin (...).

Ce se predă însă la Școala acesta neinstituționalizată? „Stări de spirit, iar nu „sfaturi, nu învățături“ („stări de spirit“ în cel mai rău caz!). Căci, „la drept vorbind“, n-ar trebui predat nimic (...).

Școala trebuie să-i debaraseze pe „oamenii tineri“ de toate ti-

[2] Bădiliță citează aici *Jurnalul filosofic* al lui Noica (Humanitas, 1990).

curile proaste și sterile cu care s-au desprins la Universitate. Să-i scape de obsesia „spiritului critic“ (...) și, mai cu seamă, să-i elibereze de perspectiva sclerozantă a profesoratului. Cuvântul de ordine al Școlii este unul cules din Léon Bloy: „Nu se știe cine dă și cine primește!“ (JF 27) (...).

Filozofia ca mod de viață

Întâlnirile de la Păltiniș nu se limitează la discuții savante pe teme culturale de primă importanță. Ele se petrec într-un anume ritm, după un „tipic“ impus de Maestru și acceptat fără crâcnire de către discipoli. Zilele trăite laolaltă rup cursul profan al timpului, constituindu-se într-o suprarealitate sacră. Această rupere de lume și de ritmurile ei arbitrare, această intrare bruscă într-un spațiu elect („la 4000 de picioare deasupra omenirii“) și într-un timp binecuvântat repetă, la interval, starea de șoc, de uimire incandescentă resimțită în clipa convertirii la filozofie. Ne amintim că pentru antici filozofia, înțeleasă ca „mod de viață“ (platonician, stoic, cinic, epicureic), presupune mai întâi de toate o *convertire*. Cel care intra într-o comunitate filozofică se rupea total de habitudinile sale de până atunci, adoptând, laolaltă cu noul veșmânt specific școlii, și stilul de viață, plus învățăturile („dogmele“) acesteia (...).

Comunitatea de la Păltiniș era, așadar, alcătuită din oameni convertiți la un anumit stil de viață, la un mod, unic, de a face cultură, de a trăi culturalicește. Noica întocmea de cele mai multe ori un minim program care trebuia respectat îndeaproape, lăsând, totuși, discipolilor o mare libertate de mișcare. Se mulțumea, cum adeseori mărturisește cu blândețe, să-i strunească, să-i îmblânzească, fără a-i sufoca însă (...).

Natura filozofiei și credința lui Noica

Terminologia mea ar putea deruta pe mulți dintre cei care, cunoscându-l pe Noica, nu vor fi depistat într-însul o natură autentic religioasă. Însă cei care, asemenea lui Steinhardt, vor fi declarat ritos și irevocabil că Noica nu era un om religios, au făcut-o de pe poziții dogmatice, adică din unghiul unei prejudecăți. Această prejudecată constă în separarea sferei filozofiei de sfera religiei, a demersului rațional, specific filozofiei, de credința proprie religiei. E o prejudecată pe cât de înrădăcinată, pe atât de falsă. Am arătat, analizând miturile lui Platon[3], că **între filozofie și religie nu poate exista decât o relație de congenialitate** (s.n. C.P.). Întreaga istorie a filozofiei antice și, mai cu seamă, întreaga mișcare neoplatoniciană acreditează ideea – opusă prejudecății noastre creștine – a finalității teologice și soteriologice a filozofiei (aceasta înțeleasă nu doar ca discurs, ci ca „mod specific de viață“). Creștinismul însă, o dată cu proclamarea unor soluții de credință pentru „rezolvarea“ problemelor filozofice, a creat o breșă pe cât de arbitrară, pe atât de profundă între cele două domenii. Tipul filozofiei lui Noica acoperă această breșă, zguduie din temelii această prejudecată. El însuși (*întrucât nu se putea vedea pe sine, întrucât nu se iubea!*) s-ar fi arătat măcar circumspect față de aserțiunile mele (așa cum s-a arătat absolut refractar la teoria lui Hadot privitoare la specificul filozofiei antice), *dar un fapt evident nu se poate refuza apodictic*. (...)

Mântuirea prin cultură

(...) Acum ajung să pun întrebarea finală: cum a fost posibilă transformarea unui filozof privat, asocial, într-o adevărată instituție națională; Cum a fost posibil, așadar, apariția „mitului Noica“ împreună cu „mitul Școlii de la Păltiniș“? (...).

În primul rând, tipul de filozofare noiciană a fost și, mai mult decât atât, *a fost perceput* de toată lumea, ca un tip de filozofare neideologică. Această neutralitate ideologică a reprezentat, în ochii autorităților, cea mai bună garanție a caracterului nesubversiv al Școlii de la Păltiniș (să ne amintim numai de episodul „certării lui Andrei“ din JP 237 și urm. Noica face absolut inutilă intervenția cenzorului.). În același timp, de pe poziția detașării radicale, Noica își permite să anatemizeze orice faptă politică, punând-o sub semnul impurității etice. Cine are demonul filozofiei nu poate accepta niciodată compromisul cu istoria evenimențială. Atitudinea lui Noica s-ar putea numi, din unghi eticist, una a „compromisului necompromisului“. Inutil și naiv i se reproșează ținerea deoparte, lașitatea în fața istoriei – Noica nu avea organ de dizident; resimțea gestul dizident ca pe un gest eminamente nefilozofic. De cealaltă parte, „colaboraționismul“ cu regimul ceaușist, de care a fost acuzat după 1989, nu se poate inventa decât tot de pe o poziție ideologică, eticistă, civică, uitân-

[3] În aceeași lucrare, în studiul *Între mit și filozofie* (n. C.P.).

du-se, în fond și la urma urmei, esențialul „chestiunii“: prin simpla sa existență, cu totul aparte, atopică, în peisajul dezolant și monocolor, supraideologizat, al culturii și societății românești, Noica formula discret, dar răspicat o alternativă salutară, singura alternativă, de fapt, cultural și existențial valabilă. (...)

În al doilea rând, „momentul Noica“ a fost posibil datorită componentei fundamental-necreștine a *paideii* vizate. Am arătat (...) cât de multe și variate sunt raporturile Școlii de la Păltiniș cu tradiția filozofiei antice, *păgâne* (termenul trebuie luat fără nici o conotație peiorativă). Evident, dacă modelul acestei Școli ar fi fost unul creștin, ea n-ar fi căpătat niciodată aură națională. Dar atâta vreme cât Noica refuza orice contact cu dogma creștină, regimul nu avea ce să-i reproșeze.[4] (...)

Noica își asumase deliberat și cinstit modul de viață și tipul de filozofare păgân, deoarece vocația sa se simțea străină de creștinism. Străină, dar în nici un caz ostilă. Noica nu *îndrăznea* să anexeze Evanghelia la destinul lui cultural. Necredincios în dogma creștină, el avea un tip aparte de religiozitate, „daimonică“, individualistă, specifică vechilor „secte filozofico-religioase“ ale Antichității greco-latine (expresia aparține lui Marcel Detienne) (...).

Componenta păgână era, în plus, perfect compatibilă cu naționalismul protocronist al epocii. Termenul *natio* în tradiția patristică (și mai cu seamă în primele secole) înseamnă pur și simplu „neam păgân“ *și numai asta*. Iar *angeli nationum* sunt demonii care se opun convertirii „neamurilor“ de sub stăpânirea lor. (...)

În al treilea rând, gloria acestei Școli, devenită mitică într-un răstimp uluitor de scurt, s-a datorat reflexelor paternaliste subzistente în societata românească și, implicit, în cultura română. O asemenea Școală de tip upanișadic nu ar fi fost posibilă în nici o cultură occidentală, unde relația directă, nemijlocită între elev și discipol aproape că nu mai există. Locul profesorului, într-o astfel de societate, liberală, matură (dar nu obligatoriu și înțeleaptă) a fost ocupat de cărți, de biblioteci, de ordinatoare. Înghețul comunist a conservat însă foarte bine și componenta paternalistă a societății românești, iar atmosfera Școlii de la Păltiniș, raporturile între Maestru și discipoli pun în evidență reactivarea, în sens bun, formativ (nestrivitor) a componentei respective. ■

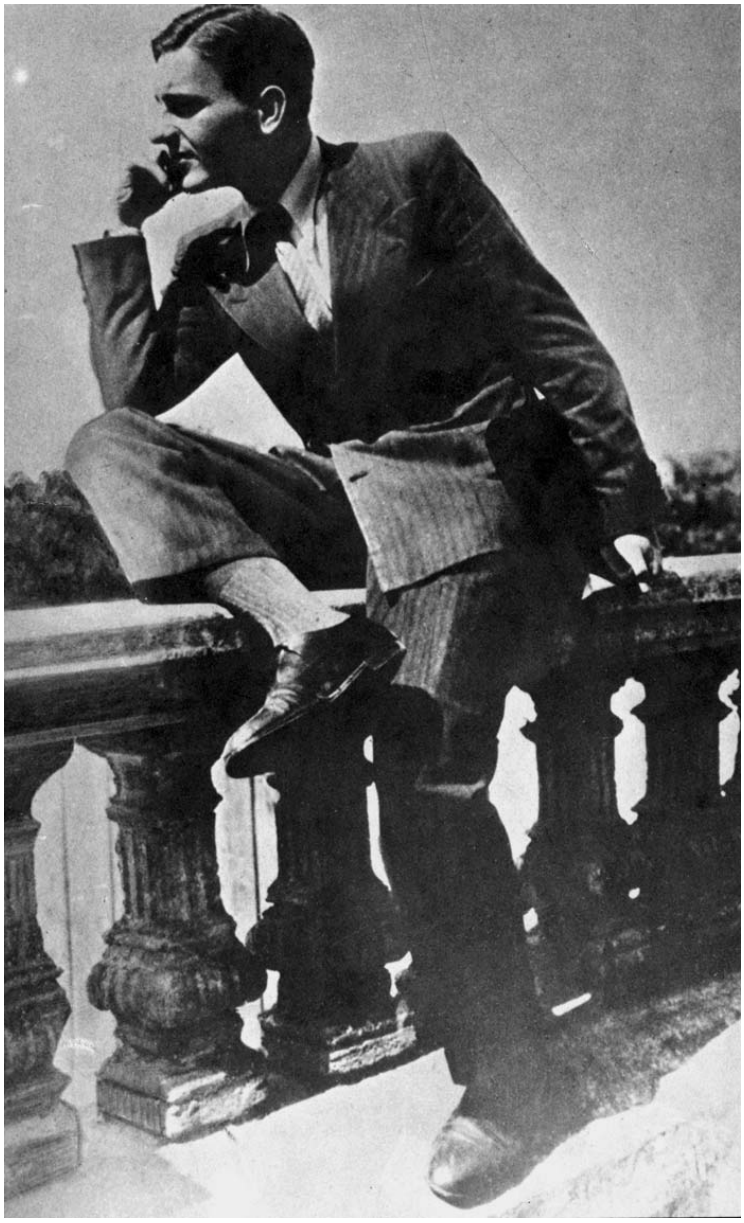

[4] Una dintre cele mai fecunde idei ale studiului, după părerea noastră, care dovedește caracterul profund **păgân** (cu conotații negative, de data aceasta!) al regimului comunist. Filosoful Noica n-a fost „păgân“, apărat fiind de caracterul originar și autentic al *paideii* sale, al filozofiei sale, chiar dacă acestea s-au revendicat de la autori păgâni. În schimb, regimul politic, nefiind întemeiat pe nici o dimensiune spirituală autentică, ci doar pe o ideologie (adică pe o decădere a Ideii) declarat anticreștină a avut, din nefericire, un statut păgân clar. (n.n. C.P.)

George **Ardeleanu**

Povestiri din Hegel în viziunea Securității

„Auzeam urletele lui Noica în timp ce era bătut!"
*(din declaraţiile unor deţinute de la închisoarea Piteşti)**

Printr-o bizarerie, inexplicabilă ca orice bizarerie, în volumul al doilea al Dosarului nr. 207 aflat în Arhivele CNSAS („consacrat" lui Dinu Pillat și lui N. Steinhardt) se află aproximativ 200 de file privind urmărirea lui Constantin Noica (de Securitate, evident) în anii 1957-1958, deci în perioada în care filozoful se afla încă în domiciliu forțat la Cîmpulung (avea să fie arestat la 11 decembrie 1958).

Faptul că cei trei scriitori amintiți au făcut parte din același lot nu este un argument al „comasării", dosarul procesului „Noica-Pillat" (Arhiva Fond Penal, Dosar nr. 118 988, aflat tot în custodia CNSAS și cuprinzînd 21 de volume) fiind separat de dosarele de urmărire informativă ale celor implicați. Lucrurile sînt cu atît mai bizare, cu cît, se pare, pînă acum, cu excepția unui volum de T.O. (interceptări de convorbiri telefonice și de conversații la domiciliu), nu a fost scos „la lumină" Dosarul de Urmărire Informativă al lui C. Noica. De vreme ce Dosarul nr. 207 (ACNSAS, Arhiva Fond Informativ), avînd ca „obiective", cum am spus, pe Dinu Pillat și pe N. Steinhardt, cuprinde 11 volume, e greu de crezut că Noica nu ar avea... dosar.

Cert este că printre cele 200 de file amintite se află și o analiză a Securității la *Povestiri din Hegel* de C. Noica[1], un document pe care îl propunem pentru acest număr al revistei **rost**. În dosarul procesului „Noica-Pillat" sînt „analizate" și alte lucrări ale filozofului: *Pagini despre sufletul românesc* și *Anti-Goethe*[2].

Toate aceste texte, împreună cu *Lettre à un ami lointain* (apărută în 1957 în *Nouvelle Revue Française*) și *La tentation d'exister* de Emil Cioran (apărută la Gallimard în 1956), *la Forêt interdite* de Mircea Eliade (de fapt, traducerea franceză a romanului *Noaptea de sînziene*), *Răspuns unui prieten îndepărtat* de C. Noica, *Așteptînd ceasul de apoi* de Dinu Pillat (un roman nerecuperat încă) ș.a., au constituit „corpurile delicte" ale procesului din 1960. Majoritatea sînt anexate Dosarului nr. 118.988 și poartă ștampila Ministerului de Interne! Cititorii acestor pagini vor trage concluziile de rigoare...

În ceea ce privește lucrarea *Povestiri din Hegel*, așa cum rezultă din mai multe *procese-verbale de interogatoriu*[3], a fost finalizată, într-o primă variantă, în toamna anului 1956 și, într-o a doua variantă, în iulie 1957. Este dată apoi spre lectură mai multor prieteni: Alexandru Paleologu, Anca și Mihai Ionescu, Sergiu Al-George, Ion Dobrogeanu-Gherea, Mihai Șora, Sandu Singer, Petru Manoliu, Dan Paraschivescu Bosnief, Sașa Caracaș, Constantin Floru, Virgil Bogdan, Mihai Rădulescu, N. Steinhardt, Paul Dimitriu, Coca Cassasovici, Victor Müler ș.a.

Fragmente din prima variantă sînt trimise, prin intermediul verișoarei sale, Mariana Parlier, lui Emil Cioran. Acesta împreună cu profesorul francez Henri

* Convorbire cu doamna Simina Mezincescu, în vol. *Prigoana. Documente ale procesului C. Noica, C. Pillat, N. Steinhardt, Al. Paleologu, Arșavir Acterian, S. Al-George, Al. O. Teodoreanu etc.*, Ed. Vremea, Buc., 1996.

[1] ACNSAS, Arhiva Fond Informativ, Dosar nr. 207, vol. 2, filele 207-211.

[2] v. ACNSAS, Arhiva Fond Penal (AFP), Dosar nr. 118 988, vol. 6.

[3] ACNSAS, AFP, Dosar nr. 118 988, vol. 1, filele 1-169; *Prigoana. Documente ale procesului C. Noica, C. Pillat...*, Ed. Vremea, Buc., 1996, p. 70-107.

Goulier iau legătura cu editura Plon, editură care îl invită pe autor, în februarie 1957, să trimită lucrarea în eventualitatea publicării. C. Noica pregătește versiunea franceză a *Povestirilor din Hegel*, însă nu mai apucă s-o trimită editurii respective, deoarece în decembrie 1958 este arestat.

Trebuie precizat, din capul locului, că Noica nu a destinat această încercare de interpretare și de clarificare a *Fenomenologiei spiritului* unui circuit clandestin. Dimpotrivă, o trimite, prin intermediul lui Mihai Șora la ESPLA, în eventualitatea, e drept, utopică, a publicării. Cu alte cuvinte, C. Noica nu a avut nici o clipă conștiința „subversivității" ei.

Într-o declarație din 20 februarie 1960, Mihai Șora precizează, printre altele: „În momentul în care a venit la ESPLA lucrarea lui Noica despre Hegel, m-am gîndit că, în cazul în care ar prezenta un interes oarecare din punctul de vedere al publicității, chiar cu ample modificări (însă nestructurale, adică: suprimări și adaosuri), să fie dată unui referent extern competent în Hegel, care să facă propuneri concrete. Am căzut de acord în sensul acesta cu tov. Zigu Orenstein, redactor la redacția de critică și avînd studii de filozofie la bază, asupra persoanei tov. Pavel Apostol, cercetător principal la Institutul de Filozofie și autor al unei lucrări despre Hegel. Tovarășul Orenstein a și luat contact și a vorbit cu tov. Pavel Apostol în acest sens, spunîndu-i că avem lucrarea respectivă și că, eventual, dacă este cazul, am dori să cerem avizul. Tov. Orenstein mi-a comunicat că tov. Apostol a acceptat în principiu să fie referent.

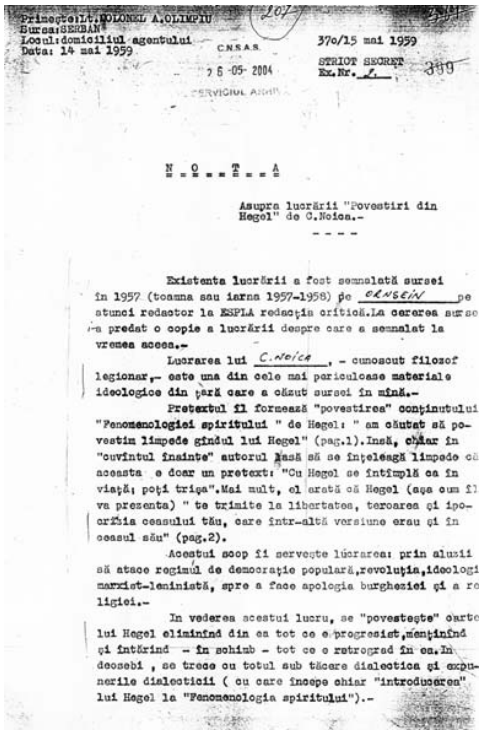

Primește:Lt.Colonel A.Olimpiu
Sursa:SERBAN
Locul:domiciliul agentului
Data: 14 mai 1959

C.N.S.A.R.

370/15 mai 1959

STRICT SECRET
Ex.Nr. 1

26-05-2004

SERVICIUL ARHIVE

N O T A

Asupra lucrării "Povestiri din Hegel" de C.Noica.-

- - - -

Existenta lucrării a fost semnalată sursei în 1957 (toamna sau iarna 1957-1958) de EMNSEIN pe atunci redactor la ESPLA redacția critică.La cererea sursei a predat o copie a lucrării despre care a semnalat la vremea aceea.-

Lucrarea lui C.Noica, - cunoscut filozof legionar,- este una din cele mai periculoase materiale ideologice din țară care a căzut sursei în mînă.-

Pretextul îl formează "povestirea" conținutului "Fenomenologiei spiritului " de Hegel: " am căutat să povestim limpede gîndul lui Hegel" (pag.1).Însă, chiar în "cuvîntul înainte" autorul lasă să se înțeleagă limpede că aceasta e doar un pretext: "Cu Hegel se întîmplă ca în viață; poți trișa".Mai mult, el arată că Hegel (așa cum îl va prezenta) " te trimite la libertatea, teroarea și ipocrizia ceasului tău, care într-altă versiune erau și în ceasul său" (pag.2).

Acestui scop îi servește lucrarea: prin aluzii să atace regimul de democrație populară,revoluția,ideologia marxist-leninistă, spre a face apologia burgheziei și a religiei.-

In vederea acestui lucru, se "povestește" cartea lui Hegel eliminînd din ea tot ce e progresist,menținînd și întărind - în schimb - tot ce e retrograd în ea.In deosebi , se trece cu totul sub tăcere dialectica și expunerile dialecticii (cu care începe chiar "introducerea" lui Hegel la "Fenomenologia spiritului").-

După lectură, constatînd că orientarea cărții este funciarmente idealistă și că deci nu poate fi luată în considerare din punct de vedere al publicității ei, chiar după ample remanieri, am socotit că nu mai este cazul să cerem nici un aviz extern, care nu-și avea rostul decît pentru a ne ghida în procesul de refacere a cărții prin modificări ce nu ating structura."[4] Toate acestea, ca și faptul că Noica trimite lucrarea la Paris, verișoarei sale, utilizînd *circuitul poștal*, erau însă pentru anchetatorii din procesele politice „pretexte", strategii „de camuflare".

Hermeneutica inițiată de Securitate, ca și de anchetatorii cu pricina, avea să recurgă, oricum, la un discurs mult mai inchizitorial, mult mai culpabilizant. Atît în „Referatul privind rezultatul anchetei penale" din 25 decembrie 1959[5], cît și în „Concluziile de învinuire" de la 10 februarie 1960[6], ori în „Dezbateri în instanța de fond", ședința din 26 februarie 1960[7], sau, în sfîrșit, în motivarea Sentinței din 1 martie 1960[8], leit-motivele, stereotipiile de analiză a lucrării sînt previzibile: caracter „reacționar", „fascist", „trăirist", „revizionist", „anti-marxist" etc., etc.

Iată, de pildă, ce se spune în „Concluziile de învinuire" de la 10 februarie 1960: „Astfel, lucrarea sa «Anti-Goethe» este înțesată cu teorii reacționare, susținînd teza legionară a «cultului morții», iar în «Povestiri din Hegel», sub pretextul povestirii cărții lui Hegel, stăruind asupra laturii sale reacționare, o interpretează în direcția «trăirismului» legionar și în același timp introduce teze fasciste și revizioniste, calomniind într-o formă – uneori mascată, alteori deschisă – revoluția socialistă și marxismul"[9].

În viziunea anchetatorilor, Noica ar fi operat o lectură diversionist-selectivă în înterpretarea lui Goethe sau Hegel, eliminînd, chipurile, ceea ce noua

[4] ACNSAS, AFP, Dosar nr. 207, vol. 2, filele 24-25.

[5] ACNSAS, AFP, Dosar nr. 118 988, vol. 19, filele 197-223.

[6] *ibidem*, vol. 4, filele 374-421; *Prigoana. Dosarul procesului C. Noica, C. Pillat...*, ed. cit., p. 283-332.

[7] ACNSAS, AFP, Dosar nr. 118 988, vol. 9, filele 377-390; *Prigoana. Dosarul procesului C. Noica, C. Pillat...*, ed. cit., p. 392-432.

[8] ACNSAS, AFP, Dosar nr. 118 988, vol. 9, filele 395-424; *Prigoana. Dosarul procesului C. Noica, C. Pillat...*, ed. cit., p. 432-520.

[9] v. nota 6.

ideologie ar fi putut „valorifica“ din opera celor doi gînditori: „În acest scop – se spune în „Dezbaterile din instanța de fond“ din 26 februarie 1960 – Noica C. a scris «Povestiri din Hegel», lucrare cu conținut fascist, prin care încearcă să reabiliteze ideologia și practica fascismului, și de asemenea, împreună cu această lucrare, și despre Goethe o scriere «Anti-Goethe» în care și-a permis să calomnieze pe marele poet german, scoțînd din operele sale tot ce era bun pentru popor și strecurînd teze străine ale lui Nae Ionescu și alți legionari“[10]. Iată-i, așadar, pe anchetatorii implicați în procesele comuniste arătîndu-se foarte grijulii cu Goethe... Ca, de altfel – cum se va vedea în *Nota* pe care v-o prezentăm –, și cu Hegel... În fond, n-am învățat cu toții la școală că dialectica lui Hegel ar fi corectă dacă ar fi răsturnată cu susul în jos?

Nota de analiză realizată de sursa „Șerban“ (de bună seamă, un „specialist“) operează – *en détail* – cu aceeași grilă de interpretare. Este o lectură întemeiată pe o preconcepție, o lectură ale cărei concluzii sînt trase înainte de începerea ei, o lectură constituită pe un fals silogism: 1. C. Noica are, nu-i așa?, un trecut legionar; 2. Deci *absolut orice text* a fost, este și va fi infiltrat de ideologia legionară.

Nu vă sună cunoscut acest tip de silogism? Nu vi se pare – vai! – extrem de actual?

Presupoziția Securității este că textul lui Noica este un text încifrat, esopic, camuflînd un mesaj subversiv și presupunînd o lectură „printre rînduri“. Glumind, am spune că tipul acesta de hermeneutică are ceva din analiza lui René Guénon la *Divina Comedie* (nu vedea acesta în textul dantesc un mesaj ezoteric adresat... rozicrucienilor?).

Știm cu toții că la noi, după „vaga liberalizare“ din anii ’60, începe să se scrie așa-zisul *roman politic*, operînd tot cu un limbaj încifrat, ermetic, parabolic și care chiar își constituie un public care citește „printre rînduri“. Numai că, dacă în acest din urmă caz, lectura „printre rînduri“ era o lectură de *descoperire* a sensurilor, în cazul analizei unui „specialist“ precum „Șerban“ acest tip de lectură este unul de *inventare* a sensurilor. Conform acelei grile de interpretare, textul lui Noica trebuie citit prin restrîngere semantică. Tot ce în „pelicula“ textului noicean vizează „generalul“, „universalul“ trebuie, de fapt, citit ca formă de critică a „particularului“ (socialist sau marxist, evident!). Scepticismul lui Noica față de politic în general trebuie interpretat – ați ghicit! – ca un scepticism față de politica socialistă. Discursul împotriva *oricărei* revoluții trebuie interpretat – nu-i așa? – ca un discurs

împotriva revoluției socialiste. O frază precum „vezi prezentul ca să te întorci la trecut și, pe urmă, cu trecut cu tot, să te întorci la prezent“ ar sugera caracterul trecător al socialismului etc. etc. Gura păcătosului...

Spaima hermeneutului securist are ceva din farmecul expresiei „scheletul din dulap“. În sintagma „găligani ai idealului“ ar trebui – vezi, Doamne! – să-i recunoaștem pe revoluționarii comuniști, iar în fraza „O societate făcută după chipul lăuntric al sclavilor acestora muncitori și liberați ar fi, probabil, plictisul însuși“ ar trebui să identificăm o referință la societatea comunistă. Involuntar, prin ricoșeu, agentul Securității avea dreptate: el se recunoștea pe sine și pe semenii săi într-o oglindă pe care, de fapt, Noica nu i-o așezase în față...

În fine, lectura determinată de presupoziția textului „ezoteric“ inventează mesajele subversive: fraza „Noi n-avem un singur nume, cum scrie pe buletine, iar cînd sîntem oameni adevărați riscăm să le avem pe toate“ ar trebui citită – opinează subtilul analist – ca o chemare la acțiune „contra-revoluționară“.

Strategiile hermeneutice ale Securității sînt mult mai diverse și le las cititorilor „plăcerea“ de a le descoperi...

Ceea ce e frapant însă (și foarte trist!) este suprapunerea evidentă a unor asemenea strategii cu cele ale unor analize actuale pe textele lui Cioran, Noica, Eliade ș.a., făcute, chipurile, dintr-o necesitate de „revizuire“ (mult mai tolerantă, de altfel, cu compromisurile comuniste ale unor oameni de cultură) și dintr-o perspectivă cu pretenții raționaliste și democratice... Ai senzația că istoria se repetă la nesfîrșit și că hermeneuticile Securității sînt recurente. ■

[10] v. nota 7.

Noica şi cumințenia pământului

Filosoful Constantin Noica (1909-1987), cel atît de superficial expediat astăzi, din perspectiva vulgatei autohtone a „politicii corecte“, în „lagărul“ ideologic rezervat autorilor „protocroniști“, ne-a lăsat o exegeză de excepție la „Cumințenia Pământului“ a lui Brâncuși, de un interes mult mai larg decît cel strict artistic. Urmez în rezumatul descriptiv de mai jos textul din *Simple introduceri*… (ed. Marin Diaconu și Gabriel Liiceanu, pp. 21-27)[1]. Las la o parte, ca fiind de un interes secundar, scenariul retoric în care Noica înțelesese să-și plaseze exegeza (pornind de la vechea observație a lui Paul Morand – care ar fi fost frumos să se adeverească măcar în parte – că în preajma anului 2000 „operele lui Brâncuși vor împodobi piețele lumii întregi“, dar și de la simpatica supoziție „de lucru“ că la un moment dat „vreun intendent cosmic“ ar veni „în inspecție pe Pământ“, cercetîndu-l cît e de... „cuminte“).

Filosoful observa, din capul locului, că interpretarea „Cumințeniei Pământului“ pare a se mișca între două caracterizări radicale: „Un poet român, nu mai neînsemnat decît Arghezi, a îndrăznit s-o compare cu Sfinxul, declarînd că «nu e întrecută decît în proporții și durată de portretul fratelui mai bătrîn». Dar un medic, tot român, a decretat că este vorba de «o idioată mongoloidă» – în ironie denumită de către sculptor «Cumințenia Pământului» –, afirmație pe care omul de știință a încercat onest să o dovedească, fotografiind o debilă senilă din regiunea de obîrșie a sculptorului, în exact poziția femeii din statuie“.

Pe Noica nu-l deranjează deloc să-și pornească analiza chiar de la „idioata mongoloidă“. Numai că ceea ce medicul respectiv și chiar unii critici de artă n-au observat este că „femeia reprezentată în statuie este idioată doar pe jumătate, respectiv în jumătatea stîngă. În partea dreaptă, ea prezintă cîteva sigure indicii de redresare din idioție, chiar de rafinare“. Astfel, acel „ceva enigmatic care stăruie în ea“ pare să țină mai cu seamă de această „subtilă disimetrie“, ale cărei elemente constitutive sînt inventariate mai departe: femeia este, așa zicînd, „într-o ureche“ (prezentă în partea stîngă, urechea lipsește în cea dreaptă); părul este evidențiat în partea stîngă, dar abia sugerat în cea dreaptă; „sînul drept nu mai e lăsat să cadă, cu animalitatea lui laxă, ci este reținut cu mîna stîngă, de parcă aci, în partea dreaptă, maternitatea femelei ar sta să se curme“; capul este ușor înclinat spre dreapta; gușa („efectiv semnul clinic al idioției“) e mai vizibilă în stînga; „față de nara dreaptă, care e mai marcată în jos, nara stîngă e puțin mai ridicată, ca și cum ar aparține unei fețe mai teșite, mai primitive“; la o privire foarte atentă, „pupila ochiului drept este imperceptibil mai mică decît a celui stîng, dar mai plină, ochiul dînd impresia unei vederi mai

[1] În românește, eseul a apărut inițial în revista *Steaua* (anul XXVI, nr. 12/1975), apoi în volumele *Trei introduceri la Devenirea întru ființă* (Editura Univers, București, 1984) și *Simple introduceri la bunătatea timpului nostru* (Editura Humanitas, București, 1992), iar în franceză, sub titlul *„Essai sur la Sagesse de la Terre“*, în I. Jianou, C. Noica, *Introduction à la sculpture de Brancusi* (Arted, Paris, 1976).

pătrunzătoare decît a celuilalt"; în fine, pe frunte, în zona ochiului stîng, este ceva ce seamănă cu o urmă de lovitură, „de parcă efectiv am avea în față o ființă a naturii, cu pățaniile ei".

Concluzia analistului e transșantă: „diferențele sînt absolut toate de natură să înnobileze jumătatea dreaptă față de cea stîngă"[2]. Și interogația se naște inevitabil: „Să nu fie un sens aici? […] Nu s-ar putea oare deosebi, în chipul aparent unitar al statuii lui Brâncuși, o jumătate a naturii și una a reflexiunii, a umanului, a culturii?".

Nucleul interpretativ, foarte grăitor pentru ceea ce am putea numi o *weltanschauung* de dreapta, e acesta (conținînd însăși esența simbolică a dihotomiei dreapta-stînga): „Totul, așadar, în partea stîngă ar putea fi natură brută și primitivism; totul, în schimb, se civilizează și umanizează în partea dreaptă. Părul este, în stînga, cel al unei ființe dintr-un trib african, în dreapta cel al unei pariziene; ochiul stîng, cu petele lui de pe pupilă, abia întrezărește, exact cît trebuie brutei, pe cînd celălalt e perfect uman; absența urechii pe partea dreaptă desprinde parcă de zvonurile lumii și sugerează un sens de interioritate al ființei aceleia, gușa se corectează în dreapta, și dacă femeia își reține cu mîna stîngă sînul drept, este, poate, că vrea să și-l ascundă. Fruntea are, în partea stîngă, urma unei lovituri cu piatra; sau poate mica idioată s-a ciocnit în stînga cu capul de o stîncă… Este o stranie devenire în ființa aceasta, dacă te uiți mai bine la ea, o devenire pe care artistul a înscris-o acolo subtil, fără să aducă nici o deformație și nici un dezechilibru în iden-

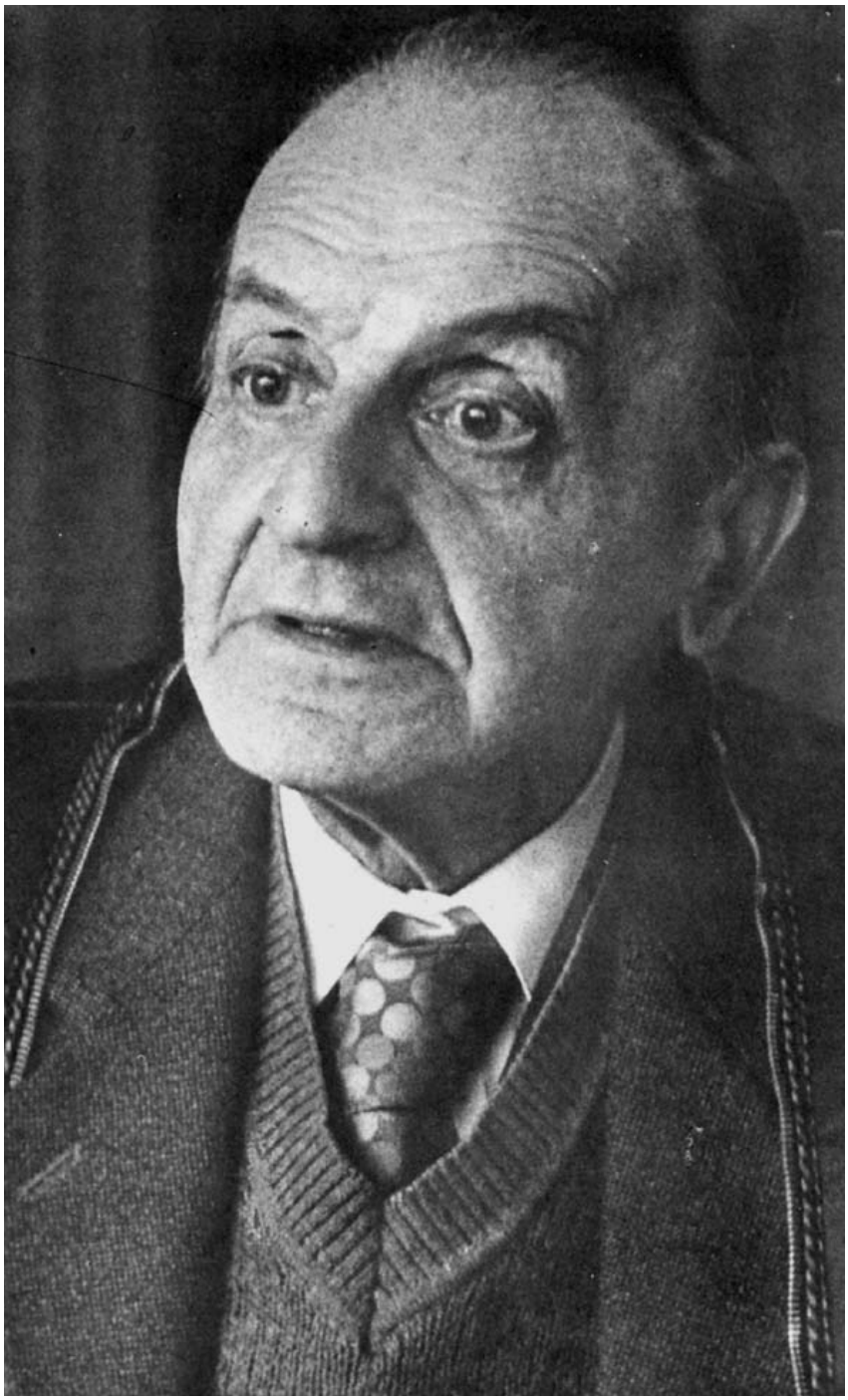

[2] În treacăt, Noica face și o trimitere pozitivistă: „Există, pare-se, fizionomiști care cred că pot citi caracterul omului din disimetria feței. Ei susțin că orice chip uman are efectiv o disimetrie; că jumătatea stîngă a chipului exprimă partea feminină, cea dreaptă masculinul, și că ele reprezintă o bogăție de nuanțe, îngăduind caracterizarea omului respectiv". Trebuie menționat, tot în treacăt, că fizionomia era în vogă pe vremea tinereții lui Brâncuși, mai ales în Franța.

[3] Pornind de la intraductibilitatea cuvîntului românesc „cumințenie" (la care se referise și Ionel Jianu în monografia dedicată lui Brâncuși în 1963), Noica glosează el însuși: „… cuvîntul românesc corespunde mai mult lui *sophrosyne* (temperanță, prudență) din limba greacă, decît lui *sophia* (înțelepciune, iscusință). Ca adjectiv, are exact forma latină *cum mente*, cu minte. Atîta tot spune cumințenia: a fi cu minte, cu stăpînire de sine, cu bună așezare. Dar, ca și sculptura însăși, cuvîntul folosit drept titlu nu exclude gîndul unei anumite înțelepciuni, ba chiar deschide către el, pînă și etimologic, cu acea rădăcină *men-*, de la *mens*…" etc.

titatea ei umană. Nu numai că denivelarea dintre părți, aproape contrastul lor, nu aduce fisuri în identitatea ființei sculptate, dar identitatea ei este atît de bine asigurată, încît de la ea se pot revendica o sumedenie de tipuri umane și idoli, ca de la o făptură arhetipală […]. Și totuși, în ciuda identității ei sigure, este imaginea unei deveniri. Ceva se ridică aici spre omenesc; ceva *se deplasează* din stupiditatea animală spre cumințenia umană[3]. […] Sculptura lui Brîncuși poate apărea astăzi drept expresie a înțelepciunii *cel puțin* în sensul avertismentului pe care-l dă ea omului sophiei, omului iscusinței, care a convertit totul în abilitate tehnică. Dar de la început întruchiparea sculptorului exprima un fel de înțelepciune, dacă ne gîndim că printre sensurile pe care le dă tînărul Charmides pentru înțelepciune este și cel de a fi o «anumită formă de liniște», ceea ce nu poate fi refuzat Cumințeniei Pămîntului. Este și ea *sophron*, în felul ei".

Foto: Bogdan Onofrei

Enigmatică, dar neechivocă, „ea este cuminte și chiar înțeleaptă, pentru că nu are nimic diabolic în ea", întruchipînd puritatea nediscursivă, sfințenia primordială a firii, dinaintea căreia diavolul însuși rămîne dezarmat. Or, „fuga de dracul, acesta este începutul înțelepciunii, s-ar putea spune". Și, pe acest temei aproape mistic[4], concluzia: netrădînd nici un stigmat al răului, fiind mai degrabă „ca un prunc ce n-are încă un chip și un nume", înseamnă că „*ceva* ar putea atunci să se nască din plodul acesta al pămîntului. Și parcă efectiv stă să apară sau să *reapară* ceva. Făptura e adunată asupra ei înseși, dar nu și încovoiată. Linia spatelui ei este perfect dreaptă. În animalitatea ființei, rectitudinea vine să aducă o formă de trezie, aproape de inteligență viitoare; trunchiul perfect vertical dă parcă ființei o putință de frumusețe, oricît ar lipsi orice aluzie la ea; iar întrucît făptura e strînsă, dar nu și încovoiată, o vagă posibilitate de faptă este totuși prezentă în ea. Aici e o ființă vie, nu o renunțare". *Dreptatea/rectitudinea* din ea o poate salva de putinătate, strămutînd „devenirea întru devenire" în „devenire întru ființă".

„De aceea ar fi bine – încheie filosoful – ca în toate pietele lumii să figureze «Cumințenia Pămîntului»"... Va fi, poate, în „bunătatea" altui timp...

A rezumat
Răzvan Codrescu

[4] *Sophrosyne* se întîlnește discret cu *hesychia*…

ÎPS Antonie **Plămădeală**

A plecat și Constantin Noica*

Am vorbit cu Dumnezeu despre Noica, slujindu-i înmormîntarea după tradiția ortodoxă. Cu dvs. mi-e mai greu să vorbesc. Nu pot ține o cuvîntare despre Noica. Mai ales în prezența lui. De vorbă cu el am stat adesea. Era altceva. Dar să vă vorbesc despre el, și să pară, inevitabil, că vorbesc dintr-o rutină de sacerdot – „că așa se face" – nu se poate. Dvs. care știți mult mai multe despre dînsul, m-ați putea asculta cu îngăduință tot de rutină, ceea ce nu-i plăcea lui Noica. Și-apoi, ce-aș putea spune: cel mai mare filosof contemporan, înțeleptul, bunul – acestea se spun de obicei despre cei care nu prea sînt așa. Despre cei care sînt, e de prisos să se spună! Știe toată lumea. Pe astfel de oameni ar trebui să-i petrecem în tăcere. Și, omenește, să se lase lacrimile să curgă și să vorbească în limba lor, ceea ce nu pot spune cuvintele. El însuși scria undeva: *„La început a fost cuvîntul, dar cuvîntul era la Dumnezeu"*. Omul trebuie să înceapă cu tăcerea.

De aici începem noi cu adevărat, pentru că aici încep treptele desăvîrșirii noastre. Pe noi cuvîntul ne înstrăinează de noi. Singură tăcerea ne apropie, singură ea ne restituie nouă înșine.

El lămurește mai departe că această tăcere „e adesea încărcată de chemări" (Comentariu la *Treptele desăvîrșirii*, în revista „Adsum").

Îi plăcea simplitatea, dar nu simplificarea și reducerea la o singură dimensiune, cînd erau implicate mai multe. Așă că nu voi vorbi despre Noica. Nici cu Noica nu voi vorbi, pentru că acum nu mi-ar putea răspunde și m-ar lăsa cu întrebările sau cu vorbele mele aruncate în gol.

Voi face, cu îngăduința dvs, altceva: îl voi lăsa pe Noica să ne vorbească.

Să ne spună cîte ceva. Nu să ne citească un tratat, pe care să-l dezbată cu Liiceanu sau cu Pleșu. Am risca asta chiar și aici, căci *Jurnalul* trebuie continuat și sper să se găsească o modalitate de dialog în continuare.

Îl vom ruga să ne citească niște vechi pasagii disparate. Poate chiar din acelea contrazise tot de el mai tîrziu. *Contrazise*, poate, dar zise, totuși. rămase în lada de zestre, în izvoarele care l-au alcătuit. Nu va fi ceva sistematic, precum vă și imaginați, pentru că nu e posibil, și pentru că nu-i plăceau sistemele. Se voia liber. Nu va fi nici foarte nou despre el ceea ce vă voi spune. Știți cît de pretențios era cu noul și cît prețuia chiar redescoperirea banalităților, cu condiția să le redescoperim noi. Lui, tot ce era sau devenea al nostru, îi era scump, valoros. Vor fi însă pasagii care să se potrivească, așa, cît de cît, cu logica momentului, care să ne spună ceva despre cum își înțelegea sau mai exact cum și-a gîndit trecerea aceasta paradoxală, ca multe dintre sentințele lui, trecerea *sub*, ca să ajungă *deasupra*. A scris în tinerețe un tratat *De coelo*!

Poate, ascultîndu-l, ne vom întîlni cu un Noica necunoscut „chiar așa", deși nu sînt sigur. Cei care nu-l veți recunoaște, fiți totuși încredințați că cel care vorbește este el.

O preocupare: devenirea

L-a preocupat, precum știți, *o viață întreagă, devenirea*. Și la

* Fragmente din cuvîntul ÎPS Antonie, Mitropolitul Ardealului, la înmormîntarea lui Noica, la 6 decembrie 1987, la Schitul Păltiniș. Intertitlurile aparțin redacției **rost**.

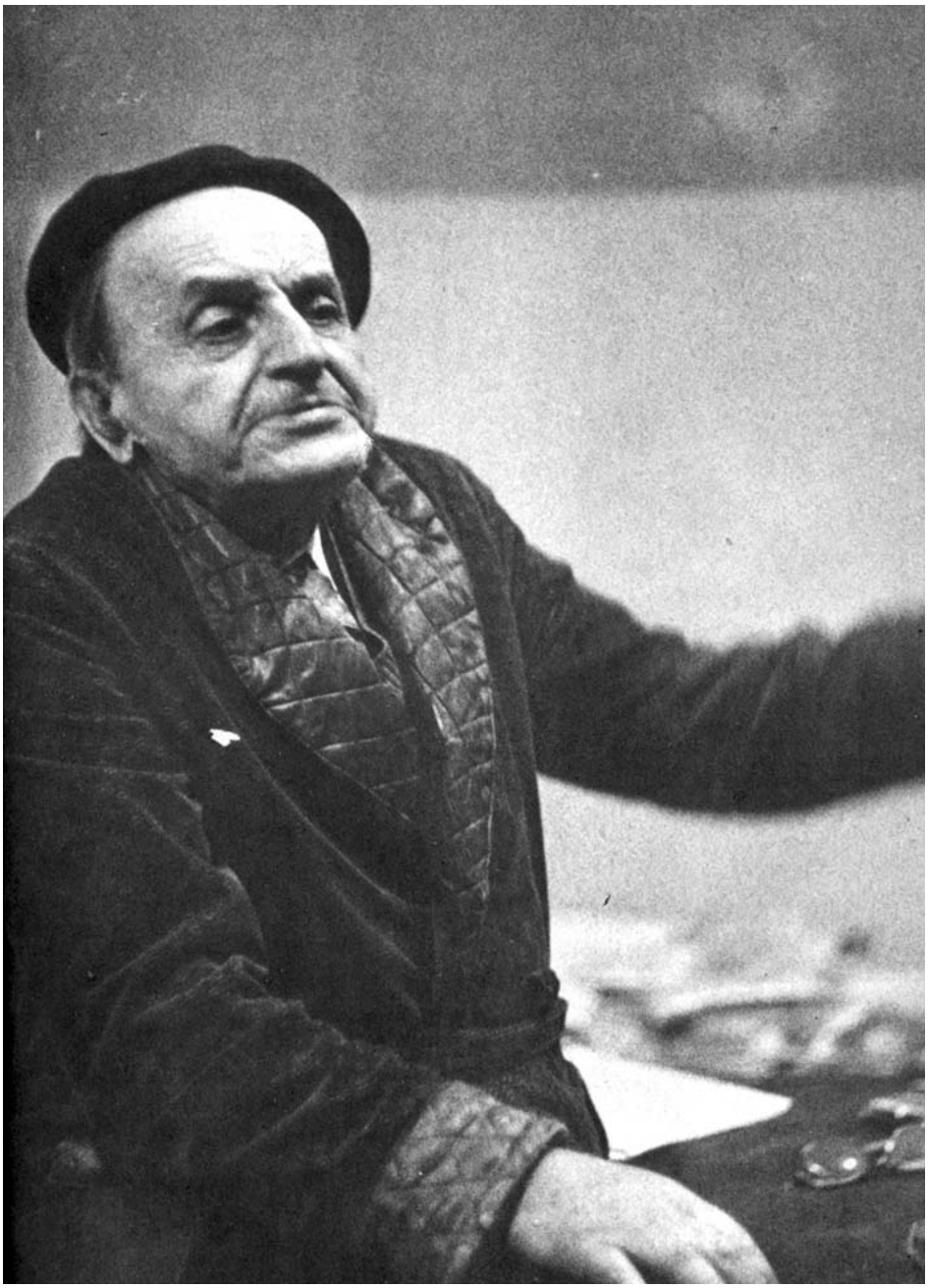

preocupat pentru o moarte întreagă, dacă mi-e permisă replica stilistică. Devenirea avea la el, în final, nu o limită, ci o deschidere. Dar poarta nu se deschide decît celui devenit ființă, celui ce se cucerește, se descoperă, se descotorosește de balast și de toate plusurile informe și inutile, ca îngerul lui Leonardo Da Vinci din blocul de marmoră.

Nu se poate să nu știți toți de acea revistă în număr unic, acel capriciu, care a fost revista scrisă, cu o singură excepție, în întregime de el însuși în august 1940, după ce, precum singur se plîngea a așteptat autorizația la cererea depusă în ianuarie. Deci din ianuarie în august! Revista s-a numit inspirat și cumva criptic, deși adresată unei lumi romane: *Adsum*. Mai întîi: e scrisă toată sub generice luate din *Evangheliii*, din *Faptele Apostolilor* și din *Epistolele Pauline*. Poate de aici i se trage preferința pentru stilul epistolar! E interesant de descoperit și preferințele lui biblice! Dar pornisem de la afirmația că l-a preocupat o viață întreagă devenirea, pentru o moarte întreagă! Unul dintre articolele din revista de care am amintit: „Spiritualitate și moarte“, iar acel articol unic al altcuiva, semnat Mircea K. și admis prin excepție de Noica în revista „sa“ e intitulat „Gînduri despre marea trecere“. Nu-l vom asculta pe acesta, deși e foarte noician. Iată ce scria Noica însuși: „Definirea omului e definire la limită a sa. Acesta este semnul spiritualizării, de aici începe să fie activ spiritual. Înțelegînd, deci, prin spiritualitate, o inițiere la moarte, singură aceasta este o inițiere la viață; adică determinarea prin tipul de moatre către care aspiri, la tipul de viață pe care nădăjduiești să-l atingi. Creștinismul este prin excelență spiritualitate, inițiere la moarte. Prin inițiere la toate suferințele Mîntuitorului, prin acea permanentă «Imitatio Christi», pe care trebuie s-o săvîrșească orice creștin, viața sa capătă un sens și o plinătate, în perspectiva sfîrșitului său. Nu sînt valabile decît acele revoluții spirituale care, inițiind la moarte, își găsesc, înlăuntrul lor, profitul a cărui viață și moarte să poată deveni exemplare“. (*Adsum*)

Printre textele pe care le-a ales din Sf. Pavel și le-a presărat în chenare prin colțurile revistei sale e și acesta: „Vrăjmașul cel din urmă care va fi nimicit va fi moartea. Unde-ți este biruința, moarte?“ (I Cor. XV, 26, 55).

Sfîntul Pavel și Noica!

Precum un ascet din pustiurile Nitriei, luptînd împotriva orgoliilor și a slavei deșarte, care

mor de tot doar cînd omul învie în moarte, Noica optase pentru *smerenie*. Iată-l comentînd *Treptele desăvîrșirii* din *Învățăturile lui Neagoe Basarab*: „Smerenia face socoteală de cele ce vor să fie. De aceea te și înalță: te face nădăjduitor. Îți deschide porțile unei lumi – alta decît cea părăsită – în care te-ai putea afla cîndva. Există o lume care va să fie vie. Vezi să nu te prindă nepregătit“ (Însemnări, *Adsum*).

Noica s-a pregătit toată viața, știindu-se heideggerian: *Sein zum Tode*, știindu-se „existență spre moarte“, dar și biblic: „Ne-a rînduit Dumnnezeu ca pe niște osîndiți la moarte“ (I Cor IV, 9).

Chipul smereniei

Noica avea chipul smereniei și chiar al Smereniei smereniei, spre a o împiedeca pe cea simplă să fie orgoliu disimulat, păcatul cel mai cumplit al smeriților.

El face deosebirea între smerenie și umilință: „Umilit e viermele; smerită e ființa“. Adevărata smerenie vine din „frică“ și cînd vorbește de ea pune în paranteză numele lui Heidegger, ca să se știe că nu-și uită dimensiunea de filosof, din clasa unora ca Heidegger. Dar cum explică Noica *frica* și *smerenia* e uimitor de patristic: „Frica îți dă mai mult decît sentimentul neputinței tale; îți dă pe cel al atotputerniciei Altuia. Te smerești în fața Lui, te smerești din toată nemernicia ființei tale. Și nu te înalță smerenia?“

Aceasta e înălțimea de pe care nu se poate cădea !

Deși era eclectic în general, și aceasta venea din bunătatea lui, din înțelegerea pentru om, și pentru fiecare om cu gîndirea lui, nu făcea rabat *preciziei* și *atitudinii*, cînd era vorba de el însuși.

Îl preocupa, întru devenire, *desăvîrșirea*, parcă spre a răspunde acelui: „Fiți desăvîrșiți!“.

Calea, în afară de smerenie, o vedea în dragoste.

O tîlcuire a sa la *Parabola Fiului Risipitor* se oprește mai ales asupra fiului cuminte, rămas acasă ascultător, acela care „nu poate ierta dragostea tatălui pentru cel care a risipit“. Zice Noica despre el: „La ce bun atîta supunere și atîta cumințenie, dacă n-a putut intra în inima sa și nițică dragoste?“ (*„Intelligentia quae non intelligit“*, *Adsum*).

Iată un Noica al *dragostei*, precum Pavel din I Cor. XIII!

Iată și un Noica al bunătății. Să pornim de la o întrebare oarecum insolită: „Avem dreptul să suferim la moartea unor oameni a căror viață n-am înțeles-o întotdeauna?“.

Nu e întrebarea mea. Cîți dintre dvs știu că e întrebarea lui Noica la moartea lui Sahia? El și-a mărturisit durerea la moartea acestuia, motivîndu-și-o astfel: „Alexandru Sahia ar îngădui-o“ (în *Vremea*, 22 aug. 1937, p. 9, „Un gînd pentru Alexandru Sahia“).

Dacă totuși acum ne-am pune și noi întrebarea – căci cîți am înțeles cu adevărat viața și gîndirea lui Noica? – cred că am putea răspunde cu răspunsul său: „Constantin Noica ar îngădui-o“.

Vreți să știți de ce? Pentru același motiv pentru care s-a simțit și el îngăduit de Sahia: „El era atît de bun – ce alteva decît bun este de spus în cazul unor suflete de alcătuirea acestuia? – încît a știut să rabde totul în ce-l privea pe el: nedreptatea, sărăcia, suferința fizică, neînțelegerea. Numai în ce privește pe ceilalți inima sa cunoștea mînia“ (*Vremea*, cit.). Noica era bun!

Credința lui Noica

Se vor pune multe întrebări cu privire a credința lui Noica. Poate din smerenie, poate din rațiuni numai de el cunoscute, de taină, nu și-a dezvăluit-o, deși mulți oameni mari se lasă ghiciți în privința asta. Un ultim exemplu e prietenul său Eliade. Și se vor spune de toate. Cu temei și pentru unele și pentru altele. Pe mine m-a rugat în mai multe rînduri să-l adăpostesc aici, în schit! Putea să-mi ceară altceva. Că nu era lipsit de idei și nici indiferent față de moarte. A vrut aici, și nu mai comentez.

A iubit singurătatea Păltinișului cu iubire de sihasru. L-am închinoviat acum aici, la schitul unde de multe ori și-a prospectat locul de veci, în vecinătatea celui temporar. Ne ziceam „vecine“ și iată am rămas vecini, trecut în această nouă identitatea mai familiară, de „robul lui Dumnezeu Constantin“, în familia în care toți ne vom întîlni, spunîndu-ne ca frații pe numele mic de botez.

Iubea Transilvania, munții, el omul de cîmpie, dornic de înălțimi! Dintr-o carte pe care voia s-o tipărească în nemțește *Contribuții la o istorie a vieții spirituale românești* au rămas niște capitole apărute în românește sub titlul *Pagini despre sufletul românesc*. Un capitol e intitulat *„Ardealul în spiritualitatea românească“*. (…)

În sfîrșit, întrebarea inevitabilă la ora bilanțului: ce a adus Noica în cultura română? Nu e nici ușor, nu e nici cazul să încercăm a spune aici. Cum să faci dintr-o stea o minge? Din trei sferturi de secol cîteva minute? Moștenierea lui rămâne pe seama exegeților, pîine pentru eternitate și izvorul Noica rămîne să curgă în veci și să dea de băut apă proaspătă multor generații (…). ■

Silviu B. **Moldovan**

Rugăciunea fratelui Alexandru

Printr-o filieră oarecare, la cunoștința lui Constantin Noica a ajuns o întâmplare petrecută în 1944, la „o mănăstire de maici din Moldova, ocupată de trupele sovietice biruitoare“. Revenite, după urgie, din refugiu, maicile au găsit un bilet cu un conținut neașteptat: „Comandantul trupelor care au ocupat mănăstirea vă declară că a lăsat-o neatinsă și vă cere să vă rugați pentru sufletul său“. Noica povestește întâmplarea în memoriile sale de detenție, inspirat intitulate *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* (București, Editura Humanitas, 1990, 124 p.). O carte oarecum surprinzătoare din partea autorului matematizantei *Mathesis sau bucuriile simple* (1934), nu însă și din partea celui care înțelesese foarte bine că, de fapt, „nu există cărarea, ci numai cel care o face“.

Scrisoarea ofițerului sovietic era formulată ca o *rugăminte*. În realitate, ea era mai mult decât un apel la rugăciunea altora pentru propria sa mântuire. Trebuie să fi fost, de fapt, o *rugăciune* proprie. Rugăciunea „fratelui Alexandru“, inspirată sau nu de o revelație avută între zidurile mănăstirii, avea în vedere o întreagă categorie de comandanți și executanți ai victoriilor militare ale ultimelor decenii. Noica și-a explicat gestul ofițerului sovietic prin faptul că „nu oricine poate triumfa asupra victoriei proprii și să simtă atât de adânc ca fratele Alexandru că nu are ce face cu ea“. Interpretarea lasă însă loc unei perspective destul de sumbre (dacă ar fi să calculăm câți „frați Alexandru“ se găsesc printre învingători și ce șanse de impact pe plan *pământesc* ar mai avea un asemenea gest într-o lume ca cea de azi, dominată de televiziune și persuadată de manipulările cele mai gotești): „Ce dezastru dacă fratele Alexandru ar fi avut conștiință de învingător, când a intrat în mănăstire. Lumea s-ar fi împărțit între subiecte și obiecte umane sau, mai degrabă, între o umanitate privilegiată, a învingătorilor, și o sub-umanitate“. Astăzi pare a se fi impus cu aplomb ideea (malformație nu atât a intelectului, cât a spiritului) că adversarii sunt suboameni, iar împotriva lor este permis a fi folosite orice fel de mijloace, fără nici o grijă pentru eventuale penalități de ordin politic sau juridic. Valoarea general-umană a smereniei lui Alexandru a înțeles-o, ca puțin alții, Noica: „Rugați-vă pentru fratele Alexandru! Roagă-te și tu, cititorule, căci numele nu privește doar pe comandantul trupelor victorioase – dar, ce ai făcut între timp frate Alexandru? ți-ai petrecut zilele în închisoare, sau ai devenit un conformist? ai robit ca ceilalți în câmpul muncii, sau ai scris cărți și le-ai trimis în străinătate? –, ci numele îi privește pe toți ceilalți frați Alexandru, biruitori nesiguri și ei. Rugați-vă pentru fratele Alexandru din China, dar nu uitați pe fratele Alexandru din Statele Unite; rugați-vă pentru cei puternici de pretutindeni, pentru cei ce *știu*, fizicieni, matematicieni și supratehnicieni, dar care nu mai știu bine ce știu și ce fac, pentru cei ce posedă și dispun, cu economiștii lor cu tot; rugați-vă pentru cei ce rătăcesc triumfători prin viață fără cultură, dar și pentru cei

ce rătăcesc în cultură; pentru omul european care a triumfat asupra nevoilor materiale, pentru omul modern care a triumfat asupra naturii și a bunului Dumnezeu. Rugați-vă pentru fratele Alexandru!".

Să fi fost cuvintele rusului un simplu exercițiu de stil? Aparțineau ele unui om religios, bine camuflat sub stelele roșii în cinci colțuri de pe uniforma sovietică? Să fi fost ele inspirate de „pariul" pascalian, în sensul că, oricum, nu avea nimic de pierdut? Sau să fi fost un avertisment sibilinic față de tarele spiritului uman? În special față de cele ale învingătorilor, pe care, evident, Alexandu era în măsură să le înțeleagă foarte bine, în toiul iureșului sovietic ce potopise deja un sfert de Europă. În orice caz, nu era puțin lucru să-ți poți înfrâna pofta de a împinge dincolo de limitele admise sau admisibile trăirea victoriei, dorința instinctivă (atavic și grosolan instinctivă) de a-i umili și distruge pe cei învinși. Poate că ofițerul victorios a simțit că lumea *nu* se îndrepta spre acceptarea normelor moral-umanitare, așa cum au crezut majoritatea intelectualilor, convinși că forța exemplelor negative din timpul carnagiului mondial va reprima de la sine pornirile atavice ale supraviețuitorilor...

Noica a înțeles de ce: cuvântul-cheie din descrierea sovieticilor este „biruitori". Judecata de valoare: „biruitori nesiguri". În fond, pe plan pământesc, victoria sovieticilor era extrem de sigură și cei ce au trăit-o (Noica însuși, printre ei) știu asta foarte bine. Pe plan uman, însă, nu obțin victoria decât cei ce știu ce să facă cu victoria lor militară.

Nu știu dacă „fratele Alexandru" a fost un om „sub vremi" sau „peste vremi". Mesajul său a fost însă unul de o frumusețe uluitoare. În cel de-al doilea război mondial, românii au avut parte de puține mesaje de acest gen. Cei de azi, de și mai puține. Marii învingători și-au pierdut sentimentul de nesiguranță. ■

Foto: Bogdan Onofrei

Răzvan **Andrei**

Exorcizarea de ispitele normei

Se pare că, pentru simțirea europeană, circumstanța istorică generală în iureșul căreia ne aflăm determină reacții dintre cele mai variate, atitudinile polarizându-se până la extrem. Avem, sublimând diferitele nuanțări, *europenism* (riguros: *globalizare*) și *naționalisme*.

În ce ne privește, pe fondul acestor vaste mișcări, am început deshumarea *„valorilor naționale“* pe care le opunem valorilor globalizante, așa zis suspecte. Subit, „cazul Noica“ redevine actual, din păcate pentru noi, sărăcit de adevărata sa moștenire, sub forma unor „noicăieli“ vulgare (termenul îi aparține lui Sorin Vieru), slujind celor mai oportuniste puncte de vedere.

De departe, cea mai înfierată preocupare a filozofului Noica pe tărâmul gândirii este, potrivit criticilor săi, problema românescului cu corolarul său: critica modernității europene care, prin *„libertatea totală a determinațiilor“*, tehnicizată și consumatoristă, pare a atinge frontierele neființei. Astfel, „adevărata întrebare ar fi: dacă în modernitate ființa este amenințată în secret, de ce filozoful analizează această amenințare legând-o în special *de experiența democratică și mult mai puțin de cealaltă mare experiență istorică a veacului, expereința totalitară, criticile pe care le adresează el Occidentului fiind mai frecvente și mai vii, inclusiv în discuțiile private?“*[1]. Pentru a răspunde acestei întrebări trebuie să cercetăm *spiritul* filozofiei lui Noica și gândul său mai orginar, adică modalitatea în care filozofia intereferează cu producțiile umane din toate sferele de activitate, redându-le *sensul.*

„Un tânăr căruia nu-i poţi trece nici o incertitudine îţi este ţie însuţi o înfrângere”.

C. Noica, „*Jurnal filozofic*“

Dintru început, este necesară următoarea precizare: Noica este sub toate aspectele un filozof, judecata sa vizând constant modalitățile de autocritică ale spiritului. Acesta este *filozoficul: retrospecție critică a spiritului (Geist) asupra lui însuși*.

Problema Umanismului a fost dirijată în direcția obținerii *certitudinii*. Spiritul de exactitate străbate întreaga istorie de la Descartes încoace.

Încă din ce am spus mai sus cu privire la filozofia nicasiană, posibilitatea certitudinilor este redusă la maxim. După Noica, filozofia nu oferă certitudini, ci doar o bună așezare pe drum (evident, al spiritului).

Instrumenul filozofiei, el o arată în lucrarea sa de doctorat și explicit în prima parte de la *„Sentimentul românesc al ființei“*, este *întrebarea*. Filiera heideggeriană este vădită. Începând cu Socrate și până la filozoful freibourghez, trecând prin criticism și idealismul german, toată istoria filozofiei pare să fi uitat o întrebare fundamentală, aceea privitoare la ființă și la sensul ei.

Filozofia se apleacă interogativ asupra *Adevărului*, înțeles ontologic, drept *„a-letheia“*, ca *„stare-de–ne-ascundere“*, care este *perpetuă* tensiune dialectică. Adevărul *disimulează*, ne spune Heidegger în prelegerea *„Parmenide“*, oscilează între *„ascundere“* și *„ne-ascundere“* în chiar interiorul său. Întrebarea poartă cu ea această tensiune dialectică, adâncind-o, înțelegând-o din ce în ce mai originar, devine *„epectază“* sau, cu un cuvânt des întrebuințat de Heidegger, *„Anwesen“* (*„statornică-ajungere-la-prezență“*). Acest cuvânt are ceva din înțe-

[1] Alexandra Laignel-Lavastine, *„Filozofie și naționalism. Paradoxul Noica“*, trad. rom. Emanoil Marcu, Ed. Humanitas, București, 1998, p. 51

lesul *„cercului metafizic“*, *„cercului de tip vectorial“* ale lui Noica, deși el pune problema hegelian, în termenii *devenirii*, nu ai *Dasein*-ului autentic, ai *înfăptuirii* sau, mai exact, în cei ai *„devenirii **întru** ființă“*.

O primă concluzie: *filozofia are doar întrebări, mereu mai originare, niciodată răspunsuri, fără a fi prin aceasta relativistă*. Incertitudinea poate și ea deveni suficiență, relativism. Noica însuși este celebru pentru idiosincrasiile exprimate în mai toate împrejurările; cu toții avem păreri, opinii, mai mult sau mai puțin *„maniheice“*. Ceea ce ne propune filozoful de la Păltiniș este, cu o vorbă a lui Andrei Pleșu, *„o manevră intelectuală de conjunctură, un stil de a gândi“*, o metodă, nu dogmatism, doctrină.[2] Aceasta este *legea* (*stăpânul*) filozofiei, rațiunea ei, *„limitația ce nu limitează“*, *„închiderea ce se deschide“*. Sub acest imperiu suntem toți: a nu avea certitudini, păreri ultime, absolute, ci doar întrupări, ipostazieri în persoane concrete și libere ale *drumului* spre adevăr. Această abordare oferă un răspuns întru totul satisfăcător „crizei identitare“ pe care o parcurge umanitatea.

„Suntem sub stăpâni“, obișnuia să spună Noica, iar cel mai de seamă dintre acești stăpâni este adevărul care disimulează sempitern. Uitând acest lucru cădem în ispita încremenirii.

În eseul *„Logica națională“*[3], Noica opune viața logicii înțeleasă ca înghețare a fluidității dialectice a gândirii în forme cărora trebuie să ne supunem, denumită mai târziu

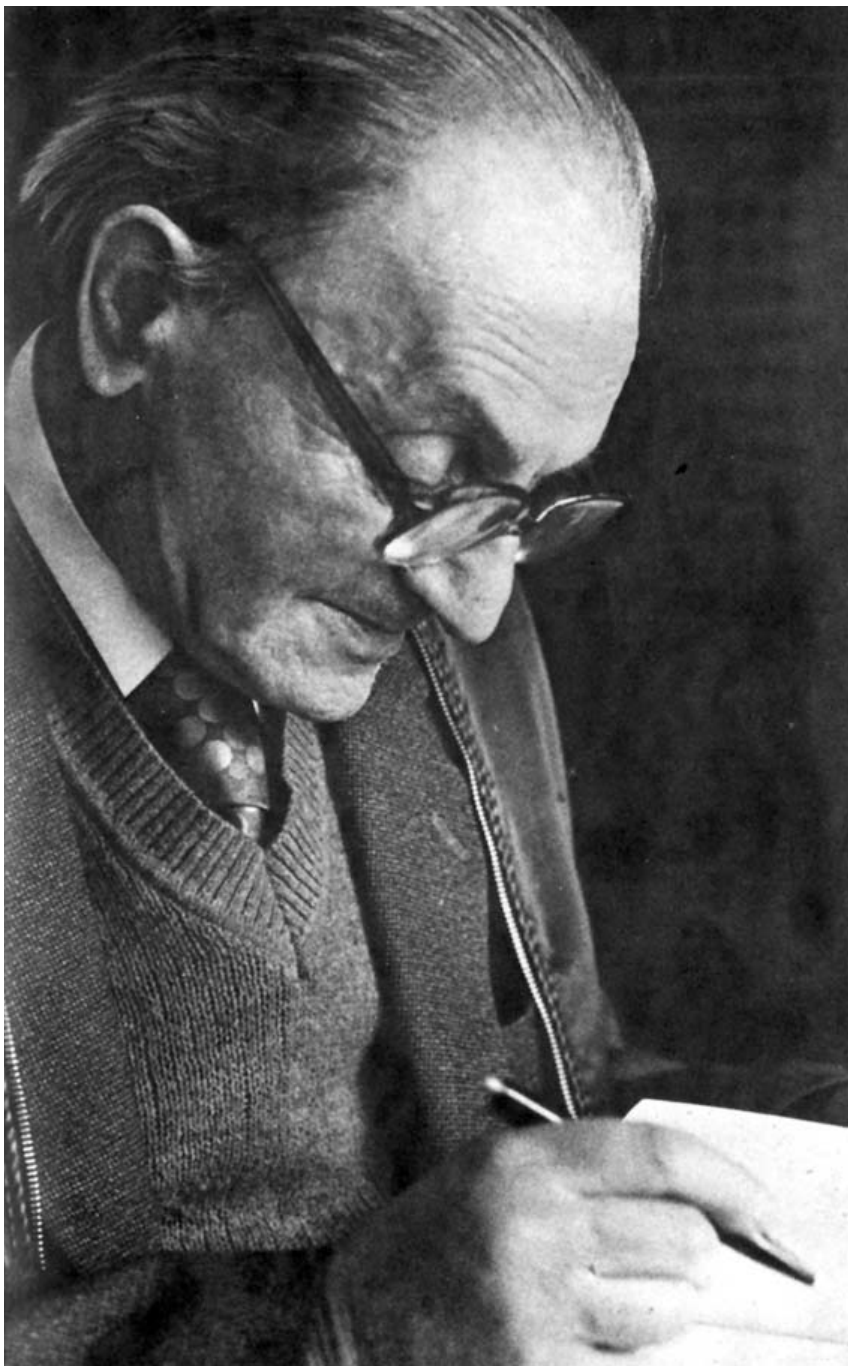

„Logica lui Ares“. Aici trebuie văzut principalul demers al filozofiei nicasiene: lupta cu stagnarea în certitudini care se dovedesc a fi până la urmă periculoase himere. La acestea se referă germanul *„Bestellen“* (*„acțiunea-de-a-supune-la-comandă“*); norma, stagnarea, certitudinea sunt, prin suficiența lor, cele care „supun la comandă“ în *exercițiul lor nefilozofic* natura și omul.

Și pentru că suficiența apare la nivelul spiritului, tot acolo trebuie căutat și remediul. Acesta este rațiunea, filozofia. Ea îmbolnăvește, pervertește omul pentru a-l reda sieși mai îmbogățit și pentru a-l așeza pe *calea adevărului*, care este una a gândirii – însăși condiția de posibilitate a istoriei.

Este rolul cel mai însemnat al culturii, acela de a îmbolnăvi, prin relevarea incertitudinii,

[2] În: Andrei Pleșu, *„Omul fără dileme“*, *Dilema*, nr. 8, 4-10 martie 1993

[3] *Acțiune și reacțiune*, II, 1930, pp. 69-78

pentru a vindeca, pentru a zgudui încremenirea dintre oameni, rol pe care modernitatea europeană, sesizează Noica, l-a uitat. De aceea, cauza trebuie vizată, nu efectul, educația (formarea) nu formele împietrite deja (ceva de ordinul totalitarismului).

Europa are tot ce a dat spiritul mai valoros în istorie (Max Weber sesiza, de pe alte poziții, același lucru în *„Etica protestantă...“*), dar pare să ignore acest avantaj. A uitat de *„kairos“*.

Spectaculoasa dezvoltare a tehnicii a creat omului doar *iluzia libertății*, în realitate acesta evoluând tragic pe un sigur drum spre servitute, e drept, hipnotizant. Rezultatul este tot un fel de totalitarism.

Când prosperitatea devine normă (singura!), suficiență, încremenire, omul își pierde libertatea și poate fi ușor controlat, așa cum s-a întâmplat în totalitarism: înțelegând confortul *substanțialist*, ca natură (unică), consecințele asupra libertății sunt devastatoare.

Noica se întreba în eseul citat: *„Poate fi o națiune doar prosperă?“* Poate fi un om *doar* prosper? Este cu siguranță numai o problemă de timp până când un alt totalitarism îi va răpi libertatea.

În consecință: de ce critică democrația și nu totalitarismul? Este toată problematica fiului risipitor și a fratelui aici.

Pentru ultimul te rogi, doar o minune îl mai poate salva din încremenire, din mineralizare. Pe primul, însă, pentru că a rămas deschis tuturor posibilităților (încă), îl poți critica. Pentru „dușmani“ te rogi, prietenilor le sesizezi cu afecțiune greșelile, aceasta neîmpiedicând tonul aspru.

În fond critica lui Noica adresată „Germaniei untului“ este de fapt a „Germaniei *doar* a untului“. El cere mai multă rațiune, mai multă auto-critică sau, poate, cioranian, mai multă utopie.

Pornind doar de la filozofie se poate întrezări gândul lui Noica, atât în problematica europeană cât și în cea a românescului.

Pentru că eseul de față a urmărit altă țintă, rămân pe seama tuturor celor deschiși confruntărilor de idei aprofundări ulterioare.

Noica – aceasta este fundamental! – a tradus în persoana lui marea tradiție a filozofiei și, cu o vorbă a sa, *a avut dreptate cu dreptatea înaintașilor cu tot*, cerând același lucru și urmașilor. Cel puțin etic este „acoperit“.

Deși s-a ocupat de *„sentimentul românesc al ființei“* a făcut-o cu gândul la *„obținerea universalului prin idiomatic“*, într-o operă de o coerență interioară exemplară.

Toate acestea cu unicul gând centralizator, ordonator, al valorii absolute a filozofiei înțeleasă ca drum, ca întrebare întrupată. ■

Foto: Bogdan Onofrei

Chestionar despre revista rost

Redacția revistei **rost** dorește să îmbunătățească din punct de vedere calitativ publicația, să abordeze teme și subiecte noi și interesante și să își lărgească aria de cititori. De asemenea, încearcă să stabilească profilul cititorului său pentru a ști să răspundă așteptărilor acestuia.

Nădăjduim că majoritatea dintre dumneavoastră, cititorii noștri, ne veți ajuta în această întreprindere. Prin urmare, vă rugăm să completați chestionarul de mai jos (în căsuțe marcați cu „x" opțiunea dvs.), să-l decupați pe linia punctată și să-l trimiteți, într-un plic, pe adresa redacției. Vă mulțumim anticipat.

1. De unde ați aflat despre revista noastră?
❒ de la un prieten
❒ din presă
❒ de pe internet

2. De unde vă procurați revista?
❒ chioșcurile de ziare
❒ librării
❒ abonament
❒ de la reprezentanții teritoriali ai **rost**

3. Citiți revista integral sau numai anumite secțiuni? Care dintre ele?
❒ integral
❒ anumite secțiuni
secțiunea(nile).....
.....

4. Cât de des cumpărați rost?
❒ lunar
❒ la câteva luni
❒ cu totul ocazional

5. Citiți revista pe internet?
❒ da
❒ nu

6. Vă place site-ul revistei? Ce credeți că îi lipsește?
❒ da
❒ nu
❒ nu l-am vizitat
ar trebui să mai conțină .....

7. Ce alte reviste lunare sau săptămânale obișnuiți să citiți regulat?
.....
.....

8. Ce vă place la rost? O secțiune anume? Conținutul în ansamblu? Direcția de acțiune jurnalistică?
.....
.....

9. Enumerați trei autori din rost în ordinea preferințelor de până acum.
.....
.....
.....

10. Ce nu vă place la rost?
.....
.....

11. Prin ce se deosebește rost de alte reviste apropiate ca tematică și mod de abordare?
.....
.....

12. Ce teme și subiecte ar trebuie să abordeze rost și nu a făcut-o pînă acum?
.....
.....

13. Ați fi interesat să contribuiți la mai buna difuzare a revistei?
.....
.....

14. Obișnuiți să împrumutați revista, după ce o citiți, și altor persoane? Câte?
❒ da
❒ nu
.....
.....

Vîrstă .....
Sex .....
Studii .....
Ocupație .....
Orașul de domiciliu .....
.....

Notă: Nu sînteți obligați să semnați acest chestionar, iar dacă o faceți, identitatea dvs. va rămîne confidențială. Este important doar să vă aflăm punctul de vedere.

Cristian Bădiliță

Văzutele și nevăzutele

Văzutele și nevăzutele (Ed. Curtea Veche, București, 2004) se înscrie în suita volumelor de eseuri începută cu *Sacru și melancolie*, continuată cu *Nodul gordian* și *Tentația mizantropiei*. Formula jurnalului a fost abandonată explicit, nu și implicit, pe alocuri. Cartea urcă în patru trepte oarecum distincte, iradiind puternic din secțiunile a II-a și a III-a, care, potrivit autorului, ar putea fi intitulate, împreună, *Tentația filantropiei*. O parte dintre texte, acum revizuite sau cosmetizate stilistic, au apărut în revistele **rost**, *Convorbiri Literare*, *LA&I*, *Cuvîntul* (pe vremea cînd era condus de Tudorel Urian) și *22*.

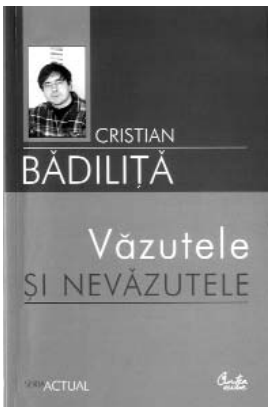

Simion Mehedinţi-Soveja

Altă creștere. Școala muncii

În cuvîntul înainte semnat de Pr. Conf. Dr. Vasile Gordon sîntem lămuriți de ce cărțile lui Simion Mehedinți, ca și aceasta pe care o semnalăm (Ed. Axia, Craiova, 2003), sînt cu prioritate necesare tineretului român. „Pentru că el (Simion Mehedinți – n.red.), ca nimeni altul, s-a implicat cu dăruire jertfelnică în cîmpul educației tineretului, susținînd cu fermitate valorile morale fără de care nu-i posibilă civilizația unui popor: credința, munca, onoarea și iubirea de Neam“, scrie Părintele Vasile Gordon. Și continuă, redînd unele fraze pline de miez din scrierile despre muncă ale lui Simion Mehedinți: „Cum muncești, așa gîndești și tot așa vorbești!“; „Spune-mi ce muncești, ca să-ți spun cine ești!“; „Ținta cea mai înaltă a educației e să formeze caractere, iar caracterul nu e un dar, ci o sumă de deprinderi tari, dobîndite prin muncă“. Ajungem astfel la idealul educației sănătoase: formarea caracterului – caracter care, pe linia semantică a cuvîntului grecesc din care se trage, însemnă ceea ce educatorul dăltuiește în sufletul tînărului.

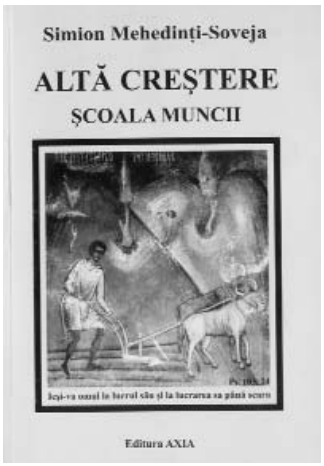

Dan Lucinescu

Omul – creație divină

În această carte (Ed. Siaj, București, 2004), autorul abordează problemele complexe care frămîntă gîndirea umană, avînd conștiința dificultății acestei incursiuni, care nu poate fi exhaustivă. În răspunsurile pe care le formulează, Dan Lucinescu urmează o cale străbătută înaintea sa de personalități ortodoxe exemplare, cum sînt Părintele Arsenie Boca, Părintele Ilie Cleopa și Părintele Dumitru Stăniloae. Prima parte este rezervată fenomenelor existenței, precum dualismul suflet-corp, interacțiunea acestora, considerații privind rațiunea, afectul și voința. În partea a doua este tratată Îndumnezeirea sau Calea Mîntuirii.

Grigore Gr. Alexandrescu

Lichidarea burgheziei române. O mărturie

Cartea (Ed. Babel, Bacău, 2004) este constituită din fragmente ale memoriilor lui Grigore Gr. Alexandrescu, una dintre personalitățile de seamă ale anilor ’40, căzută într-o nedreaptă uitare după instaurarea comunismului în România. Fost mare industriaș, fost profesor universitar și senator, Alexandrescu a fost una dintre nenumăratele victime ale comunismului. A fost aruncat în pușcărie fără vină, averea i-a fost confiscată, iar după eliberare nu și-a mai găsit nici un loc de muncă onorabil și a fost continuu urmărit de Securitate. Viața lui Grigore Gr. Alexandrescu mărturisește despre mărirea și decăderea burgheziei, iar mărturia sa este o probă utilă într-un obligatoriu proces al comunismului.

Romfest XXI

organizația românilor de pretutindeni

PREȘEDINTE DE ONOARE
Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa

PREȘEDINTE
Prof. Marcel Petrișor

VICEPREȘEDINȚI
Mihail Albișteanu
Claudiu Târziu

SECRETAR GENERAL
Nicu Butnaru
e-mail: romfest@romfest.org
tel.: 0723.504.807

Filiale

BACĂU
Mihai Moisă
e-mail: bacau@romfest.org
tel.: 0234. 511.609

BRAȘOV
jr. Dragoș Gladcă
e-mail: brasov@romfest.org
tel: 0744.153.388

GALAȚI
prof. drd. Cătălin Maghiar
e-mail: galati@romfest.org
tel.: 0721.412.360

IAȘI
prof. drd. Mihail Albișteanu
e-mail: iasi@romfest.org
tel.: 0740 132 215

PRAHOVA
jr. Dan Nicodim
e-mail: prahova@romfest.org
tel.: 0244.514.337

TIMIȘ
dr. Nicolae Colțoiu
e-mail: timis@romfest.org
tel.: 0744.526.671

Reprezentanți teritoriali

BIHOR
dr. Virgil Colțoiu
e-mail: bihor@romfest.org
tel.: 0744.839.024 / 0726.339.049

CLUJ
Cristian Berce
e-mail: cluj@romfest.org
tel.: 0744.399.582

CONSTANȚA
Marcel Bouroș
e-mail: constanta@romfest.org
tel.: 0744.664.431

COVASNA
Dan Tănasă
e-mail: covasna@romfest.org
tel.: 0744.822.581

HARGHITA
Ștefan Jitaru
e-mail: harghita@romfest.org
tel.: 0266/324.107

SATU MARE
Marius Baloș
e-mail: satumare@romfest.org
tel.: 0742.279.277

SIBIU
Marius Săraru
e-mail: sibiu@romfest.org
tel: 0269.237.387

Cei care doresc să-și completeze colecția publicației rost pot trimite contravaloarea revistei (15.000 lei/exemplar – pentru numerele 1-9, 12 și 13, 22.500 lei/exemplar – pentru numerele duble 10-11 și 14-15, 20.000 lei/exemplar – pentru numerele 16, 17 și 18), prin mandat poștal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, București. Precizați pe mandatul poștal ce număr al revistei doriți, în câte exemplare și adresa dvs. Pentru informații suplimentare sunați la tel.: 0740.103.621

Abonamente

rost
cultural, politic, religios

Abonamentele se fac trimițînd un mandat poștal (în care specificați citeț numele, adresa completă și perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, București.
Prețul unui abonament: ● 6 luni: 120.000 lei ● 12 luni: 240.000 lei.
Pentru abonații din Europa abonamentul este de 25 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 35 USD pe an. Taxele poștale sunt incluse în preț.

IMAGINE
Imagine
Advertising
- inscripționări plotter-cutter
- bannere, stikere
- poster mari dimensiuni
- serigrafie; tampografie
- carduri PVC
- transfer termic
- gravură asistată
- signalectică int./ext
- creație sigle şi mărci
Bacău
str. Aprodu Purice, nr. 11
tel: 0234 524 850
E-mail: cosas@xnet.ro
Siser
SECTOR inteligent